Postimees

6397 Tallinna p. I023
Riigiraamatukogu

78. aastakäik

Peatoimetaja Jaan Tõnisson.

Ilmub iga päev

Toimetus ja peakontor Tartus, Ülikooli t. 21.
Toimetus ja kontor Tallinnas, Raekojaplats 9, vanas vaekojas.
Telefonid Tartus: Peatoimetaja ja toimet. sekretär 2-86, tegev ja vastutav toimetaja 909, Tartu teated, siseriik ja „Maamees" 1-86, kaugekõned 9-86, ärijuhatus 65, talituse üldtelefon 80, raamatukauplus 2-50.
Telefonid Tallinnas: Toimetus 436-81, kontor 436-11.
Käsikirjad hoitakse alal ainult sellekohasel soovil.
Kuulutuste hinnad: a) kuulutuste kirjaga: kuulutuste küljel 5 senti, teksti ees 10 senti mm, teksti sees 12 senti; b) teksti kirjaga: teksti ees ja tekstis 15 senti mm veeru laiuses. Kohaotsimise kuulutused poole hinnaga. Kuulutuste koha valiku soove täidetakse ainult võimalust mööda.
Kuulutusi järgmise päeva lehe jaoks võetakse vastu kella 1-ni päeval, laupäeviti kella 12-ni päeval „Postimehe" raamatukaupluses, Suurturg 16 ja kontoris, Ülikooli tän. 21/23.

Üksiknumber 5 senti

Hinnata kaasandeks igal esmaspäeva pilkeleht „Sädemed".

„Postimehe" tellimishinnad:

Postiga: 1 kuu 150 s., 2 k. — 300 s., 3 k. — 370 s:, üle 3 kuu korraga tellides iga järgnev kuu 120 s., 6 k. 725 s., 12 k. 1400 s.
Postita: 1 kuu 135 s., 2 k. — 270 s., 3 k. — 325 s:, üle 3 kuu korraga tellides iga lisakuu 105 s., 6 kuud 625 s., 12 kuud 1250 s.
Tartu linna tellijatele. Kojukandmisega: 1 kuu 135 s., 2 k. — 270 s., 3 k. — 370 s:, üle 3 kuu korraga tellides iga järgnev kuu 110 s., 6 kuud 700 s., 12 kuud 1350 senti. Talitusest äratoomisega: 1 kuu 125 s., 12 kuud 1200 snt. Välismaale — 4 kr. k., Lätimaale — 150 s. kuus.
„Lasteleht" „Postimehe" tellijaile 10 s., eraldi tellides 15 s. kuus. „Tervis" 1 kuu 20 snt., 12 kuud 220 snt. — Aadressi muutmine 25 s.

Nr. 167 Neljapäewal, 21. juunil 1934 Tänast lehte 8 lehekülge

Piiskopi ametisse õnnistamine septembris.

Seks puhuks kutsutakse kokku erakorraline kirikupäew. Külla kutsutakse ka naabermaade piiskopid.

Kirikupäew, mida peeti Tallinnas teisipäewal ja kolmapäewal, lõppes kolmapäewal kella nelja paiku. Peale valimisi näis liikmete huvi kirikupäewa töö wastu kaduwat. Ükshaawal hakkawad õpetajad ja saadikud walguma saalist. Järele jääb weel waewalt pool kirikupäewa liikmetest.

Kesklassa eelarwe arutamise juures

teeb saadik Jaanis ettepaneku tõsta piiskopi palka wähemalt ministri palga kõrgusele, põhjendades oma ettepanekut sellega, et piiskopil on täita esindusülesanded, mis nõuawad kulutusi, ja me ei või mitte lubada, et meie piiskop iga wäiksema wäljamineku juures peaks kaaluma, kas seda on wõimalik teha või mitte. Jaanise ettepanek wõetakse koosolijate poolt ühel häälel wastu. Köster Tuwike teeb ettepaneku suurendada kirikumuusika sektsiooni eelarwet 500 kr. wõrra. Ka see ettepanek wõetakse wastu. Edasi teeb saadik Jaanis ettepaneku, et suurendataqu konsistooriumi esinduskulusid, kuna sellel eelarweaastal tuleb piiskopi ametisseõnnistamine, mis enesega kaasa toob erakorralisi kulusid. Sellele ettepanekule wastu ei waielda.

Edasi tuleb arutusele piiskop Kuke lese pensioniküsimus. Praegu saab piiskopi lesk pensioni ühisel alusel õpetajate leskedega, ainult selle erandiga, et ka lapsed saawad toetusraha. Mõnede kirikupäewa liikmete poolt tõstetakse üles küsimus, et piiskopi lesk peaks saama pensioni rohkem. Sellega ollakse põhimõtteliselt nõus, kuna konsistooriumi enese hooleks jääb, kui palju ta pensioni tõstab. Eelarwe wõetakse wastu eelpool nimetatud muudatustega.

Wahepeal on saabunud uusi terwitustelegramme uuele piiskopile, mis koosolekul ette loetakse. Terwitustelegramme on saatnud kaitsewägede staabiülem kindral Reek, Tallinna Kaarli koguduse kolmas pihtkond, Pärnu linnapea Kask ja Tallinna konserwatooriumi oreliklass.

Kirikumuusika aruande arutamisel teeb prof. Topmann ettepaneku, et kirikumuusika sektsioon kuuluks kiriku keskwalitsuse juure ja seda juhiks üks konsistooriumi liige.

Piiskop Rahamägi seletab, et konsistooriumi töö tuleb niikuinii ümber korraldada, nii et igal konsistooriumi liikmel oleks oma kindel ülesanne, sellepärast oleks wast waraiane ka kirikumuusika küsimust siinkohal ära otsustada. Põhimõtteliselt on kirikupäew prof. Topmanni ettepanekuga nõus, kuid jätab asja lõpliku otsustamise konsistooriumi hooleks.

Jooksmate küsimuste all paneb saadik Jaanis ette määrata kindlaks

piiskopi ametisseõnnistamine septembrikuule.

Küsimust läbi arutades jõutakse arwamisele, et kindlat tähtpäewa ei saa siiski konsistooriumile määrata, kuna ettewalmistused nõuawad palju tööd, kuid awaldatakse lootust, et piiskopi ametisseõnnistamine ei jääks wäga sügise ega talwe peale, sobiwamaks ajaks peetakse septembrit, kui selleks ajaks eeltöödega lõpule jõutakse ja wälismaa piiskoppidel siis aega tulla on. Piiskopi ametisseõnnistamise puhul kutsutakse kokku ka erakorraline kirikupäew üheks päewaks, ja loodetakse, et koguduseid sellest meie kiriku suursündmusest suuremal arwul osa wõtaks.

Lõpuks wõtab sõna Helme koguduse saadik ja toob ette, et mitmed meie kirikuõpetajad ei wasta oma kõrgele kutsele. Seda tõendawad mitmesugused wäärnähted, mis kirikus wiimasel ajal ette tulnud. Politikategemisega on mõned õpetajad läinud isegi nii kaugele, et on pidanud tuttwust tegema wangimajadega. Esitab kirikupäewale wastuwõtmiseks ettepaneku, millele alla kirjutanud 17 koguduse saadikut. Ettepanekus tehakse konsistooriumile kohuseks jamme astuda wabariigi walitsuse ees selleks, et kirikule antaks awaliku asutise õigused. Need õigused ei tarwitse weel tähendada seda, et kirikumakse hakatakse politseiga sisse nõudma, waid et konsistooriumi ja waimuliku ülemkohtu otsuseid ka täidetaks.

Teiseks palutakse piiskoppi tarwitada kõwa kätt nende õpetajate suhtes, kes ei allu korrale.

Ettepanek wõetakse kirikupäewa poolt wastu. Sellega on kirikupäewa päewakord läbi. Koosoleku juhataja dr. Masing tänab kirikupäewa asjaliku töö eest ja annab lõppsõnaks sõna praost Laurile.

Lõpupalwe peab piiskop Rahamägi.

METROPOL

Põnevate sündmuste filmi esietendus

Alates reedest, 22. juunist s. a.

HARRY PIEL, HILDE HILDEBRAND ja koomil. KURT LILIEN

Mees, kes kaotas mälu

Sensatsioonilisi sündmusi, tempot ja trikke huumoririkkas meeleolus.

Suurfilm, kus sündmuste mitmekesisus ja haarav tempo ületab senised Harry Pieli filmistused.

Lisaks huvitavad uudisfilmid

Algus äripäeval kell 1/2 6, pühapäeval kell 6.

Kuulutusi «Postimehe» wõidupüha numbrisse

wõetakse vastu **reedel kella 11-ni e. l.** — 23. juunil „Postimees" ei ilmu. **24. juuni numbrisse** wõetakse kuulutusi vastu **22. skp.** peakontoris kella 12 p. ja raamatukaupluses kella 1 p.

Kodusõja tundemärgid Prantsusmaal.

Kommunistide mässukatse Lyonis. 19 inimohwrit.

Pariisist, 21. juunil. Teisipäewa õhtul oli Lyonis raskeid kokkupõrkeid kommunistide ja politsei wahel.

Kommunistid korraldasid parempoolse ühingu „Solidarité Francaise'i" koosoleku puhul wastumeelsusdemonstratsiooni, mida politsei aga tahtis takistada.

Selleks otstarbeks oli politseid kõwendatud ratsa- ja jalasandarmeeriaga.

Kella 20 ajaks kogunes kesklinna umbes 200 kommunisti. Kommunistid püüdsid politseiahelaist läbi murda ja pildusid politseid kiwide, toolide ja muude esemetega. Kella 22 ajal olid kommunistid ülekaalus. Kahest majast tulistati politseid. Püstitati barrikaade, mis aga ei pidanud wastu politsei pealetungile. Kommunistid olid muretsenud endile wesiautosid, milledega nad toimetasid eemale oma haawatud, et need ei satuks politsei kätte.

Hiljem ööst läks korda rahu jalale seada. 16 meeleavaldajat ja 3 politseinikku sai nii raskesti haawata, et neid tuli wiia haiglasse.

Toulouse'is on öörahutustes wastu teisipäewa kolm inimest saanud surma ja 170 haawata.

Wihmast ei jatku.

Mõned riigid ei jäänud tillagi.

Londonist, 21. juunil. Maailma põuaküsimus on endiselt lahendamata, kuigi wiimased wihmasajud Inglismaal ja teistes riikides paljudes kohtades on toonud kergendust.

Seisukorra raskust Londonis näitab pealinna weeameti teadaanne, milles ähwardatakse surweabinõude tarwituselewõtmisega juhul, kui tarwitajad wabatahtlikult ei tee lõppu wee pillamisele.

Saatuse iroonia tahtis, et Pariisis lõppes põud „Suure Nädala" esimesel päewal, parajasti suurejooneliste wabaõhupidustuste alul.

Baieris ja teistes Saksamaa osades, samuti ka Tschehhoslowakkias sadas wihma keskmiselt, kuid Jugoslaawia ja Austria ei ole endiselt näinud tilkagi. Teisest Euroopa osadest tuleb teateid wihmasadudest. Muu seas ka N.-Wenemaalt, kus wihma tagajärjel põldude seisukord olewat paranenud.

Wihmasadudele, mis Ameerika läänepoolsete osariikide farmeritele tõid kergendust, näib järgnewat uus kuumuselaine.

Weepuuduse küsimust puudutas ka Inglise terwishoiuminister sir Hiltor Young oma kõnes alamkojas.

„Raskuste põhjuseks," ütles ta, „ei ole mitte käesolew kuiw suwi, waid weepuudus talwel ja kewadel. Linnade warustamine weega on wõrdlemisi hea. Kõikjal, kus see tarwilik, astutakse erakorralisi samme. Kui seisukord linnades on rahuldaw, siis eeskätt tänu seltskonna wabatahtlikule kaasalöömisele.

Raskused on eriti suured mõnedes ringkondades maal, ja kui lähemate nädalate jooksul ei tule wihma, siis muutub seisukord augustis ja septembris tõsiseks.

Põua wastu wõitlemiseks ei ole mingit üleriiklikku abinõu, waid krahwkondade nõukogudele on tehtud ülesandeks tarwiduse korral kodanikke abistada. Neis maakondades, kus seisukord äärmiselt tõsine, astuwad wahele terwishoiuministeeriumi erilised ametnikud."

Mere- ja õhuwägi mereröövlite wastu.

Inglise teraw märgukiri Hiinale.

Londonist, 21. juunil. Ühenduses aurik „Shungtieni" sattumisega mereröövlite küüsi, esitas Briti saatkond Hiina wälisministeeriumile terawa märgukirja, milles nõutakse kiires korras kõikide wõimalikude sammude astumist wangistatud inglaste wabastamiseks.

Samasisuline mängukiri esitati Briti wõimude poolt Shantungi kubernerile.

Lennukite emalaew „Eagle" ja 2 miiniristlejat Weihaiweist ruttasid Kollasele jõele, kuhu mereröövlid wiisid oma wangid. Mereröövlite asupaika püütakse kindlaks teha lennukite luureretkede abil.

Kuna ümberkaudne maastik on soo ja kaetud suurelt osalt pilliroogа, siis on otsimistöö äärmiselt raske.

Nagu Tschefust mitteametlikult teatatakse, olewat mereröövlid wabastanud Schanghai kinnitusseltsi eksperdi G. D. Nicholli, kes ühes teiste inglastega wõeti pantwangiks. Lennukite emalaewalt „Eaglelt" õhkutõusnud lennukid tiirlewad praegu 30 miili kaugusel Kollase jõe suudmest.

„Shungtien" saabus kolmapäewal Tsingtao sadamasse, kus saatis maale reisijaid, nende seas ka Briti konsuli Tsingtaos Handley Derry. Konsuli abikaasa, kellele mereröövlid andsid rewolwriga hoobi pähe, on saanud kerge peapõrutuse. „Shungtieni" kolmandat ohwitseri J. P. Rossit pekseti haawatud olekus seni, kui ta meelemärkuse kaotas. Rossi lamas laewalael murtud käe- ja pealuuga terwe öö. Tschefus ameerika hospidalis tunnistati tema seisukord kriitiliseks.

„Shungtieni" kapten kirjeldab reisijate, nende seas ka naisreisijate ülalpidamist mereröövlite kallaletungi ajal kõigiti kiiduwäärsena.

Kuuldawasti koosnes mereröövlite jõuk umbes 30 inimesest, kõik nähtawasti Schantungi mehed ja tugewasti relwastatud. Reisijatena laewalaele pääsenud mereröövlid wangistasid laewa peadekil kapteni. Selle järele rünnati kabiine, kus magasid ohwitserid.

Uus terroritorm Austrias.

Wiini ülikoolile komissari walitsus?

Wiinist, 21. juunil. Kuigi Austria ametlikud teated kõnelewad terroristlikkude aktide wähenemisest, tuleb kõikjalt teateid uutest atentaatidest hoonetele, sildadele ja raudteeliinidele.

Umbes 8 kohas on atentaatide tagajärjed wõrdlemisi tõsised. Nii on Voralbergis häwitatud palju raudteehooneid, postkontoreid jne.

St. Martinis ühendati jõujaama kaablid maaga, nii et terwe linn jäi ilma elektrita.

Schweckatis lasti õhku telefonikontor.

Samasuguseid teateid tuleb ka teistest Austria osadest.

Sellega leiab kinnitust teade, et Weneetsia kohtamisel Hitler ei andnud mingit kindlat lubadust terrorismi toetamise lõpetamiseks Austrias.

Ülikool ainult „isamaalastele".

Austria haridusministeerium kawatseb põhjalikult ümber korraldada ülikoolikorra. Uue kawa järgi tulewikus lubatakse õppida ülikoolides ainult isamaalise frondi liikmetel ja neil, kes wõiwad tõendada oma isamaalist meelsust.

Ühenduses nende kawatsustega puhkes Wiini ülikooli ja haridusministeeriumi wahel teraw konflikt. Kuuldawasti olewat oodata erilise walitsuskomissari määramist ülikooli.

Suletakse Inglise turg Saksa kaupadele?

Londonist, 21. juunil. Mäletatawasti teatas Briti warakantsler möödunud reedel alamkojas, et Inglise walitsus kawatseb astuda samme moratooriumi wäljakuulutamise wastu Saksa keskmise ja pika tähtajaga wälislaenudele, kui läbirääkimised Saksa walitsusega enne 1. juulit ei anna rahuldawaid tulemusi.

Kolmapäewal pärast lõunat esitati alamkojale seaduseelnõu clearingkoja loomiseks Inglise-Saksa kaubawahetusele. Sama seaduseelnõu sisaldab ka eeskirju mõningate wõlgade kohta ja näeb ette kaupade sisseweo kitsendusi mõnedest wälisriikidest.

Seaduseelnõu wõeti esimesel lugemisel wastu.

Poola ukrainlaste wõitluse-wõtted.

Warssawist, 21. juunil. Lehed teatawad, et Lazkie külas Stanislawi lähedal püstitati mälestussammas Ukraina wabaduswõitlejatele, ilma et selleks wastawatelt wõimudelt luba oleks nõutatud. Et mälestussamba kõrwaldamist takistada, olid mälestussamba ümber lapsed ja raugad maha heitnud. Nii lamasid nad seal 24 tundi. Politseinikke, kes mälestussammast tulid kõrwaldama, pilluti kiwidega. Üks politseinik sai wigastada. Stanislawist kohaletoodud wäesalga abiga puhastati mälestussamba ümbrus ja mälestussammas kõrwaldati.

Politika sünagoogist wälja.

Kaunasest, 21. juunil. Leedu walitsus awaldas kolmapäewal dekreedi, mis kategooriliselt keelab juudi sünagoogide kasutamist muuks kui usulisteks otstarbeteks.

Kuuldawasti olewat dekreedi põhjuseks asjaolu, et wiimasel ajal sünagoogides korraldati poliitilisi miitinguid. Mõnedel neist olewat soowitatud boikotti uue Saksamaa wastu, samuti protesteeritud Briti politika wastu Palestiinas.

Eesti esindajad Wõnnu lahingu 15. aastapäewale

Wõnnu lahingu 15. aastapäewa puhul peetakse pidustusi ka Wõnnus ja Wõnnu lahingwäljadel. Seks osa wõtma on kutsutud ka saadikud Wabadusristi Wendade keskjuhatusest ning Eesti-Läti Sõprusühingu poolt. Wiimase poolt sõidawad pidustustele prof. Piip, dir. A. Meerits ja wälisministeeriumi politilise osak. dir. k. t. Ojanson. Wabadusristi Wendade poolt läheb kol. Kruus.

Mälestuspidustuste puhul on ette nähtud rongikäik mäletussamba juurest wennaskalmistule, kus toimub mälestusaktus.

Koerad maksu alla.

Koerte registreerimise ja maksustamise seadus, mis siseministeeriumis läbiwaatamisel, esitatakse arwatawasti reedeks walitsusele kinnitamiseks. Koerte registreerimise ja maksustamise seadus tahetakse [illegible] wiia hiljemalt 1. septembriks s. a. Registreerimisele kuuluwad koerad warustatakse nende omanikkude poolt nahast või metallist kaelarihmaga, mille külge pannakse wastawa omawalitsuse poolt wäljaantud märk.

Koeramaksu wäljaspool linnu ja aleweid määrab iga aasta ette wallawalitsus.

Tapalaste wõitlus oma keskkooli pärast.

Haridusministeeriumi esialgne kawa, milles ette nähtud alamajärgulisem keskkool Tapale, on tugewasti ärewust tekitanud tapalaste keskel. Rääkimata protestidest Tapa keskkooli õiguste kärpimise pärast, on otsustatud sügisel uuetüübilise keskkooli jaoks awatawatesse esimestesse klassidesse niiwõrd rohkesti õpilasi saata, et haridusminister selge ülewaate saaks tapalaste haridusjanust ja Tapa keskkooli õigused kärpimata jätaks. Et rohkem õpilasi ligi tõmmata, selleks linnawalitsus kawatseb aastase õppemaksu kõigest 10—20 krooni suuruse määrata, millise madala õppemaksu kinnitamist ka wolikogult loodab.

Inglaste huwi Eesti turu wastu.

Tartu linna kooliwalitsus sai Inglismaalt eestikeelse ärikirja.

Inglismaal, Birminghamis asuw firma Rabone, Petersen ja Co on saatnud Tartu linnakooliwalitsusele eestikeelse kirja, mis on, nagu lugejad ise wõiwad weenduda, grammatiliselt wigadeta ja millest ülalnimetatud firma teatab, et „ilmuwad müügile inglise elektrilambid „Lustric", millised wähese woolutarwitusega, suure walgustuswõimega ja kauaaegse wastupidawusega. Meie tahame omale meeldiwaks ülesandeks teha eesti kaupade soowitamise oma laialdastele ostu- ja tuttwusringile ning loodame kindlasti, et meie elektrilamp „Lustric" Eesti ringkondade poolt sooja wastuwõttu leiab".

Nagu ülaltoodud kirjast näha, peawad inglased Eestist kõigiti lugu ja on walmis majanduslikuks läbikäimiseks isegi eesti keelt õppima ja tarwitama.

Rewideeritakse wallawalitsusi.

Praegu on käimas rewideerimine Tartumaa walla- ja alewiwalitsustes. Rewideerimist on toimetatud Raadil, Lukel, Kodijärwes, Worbuses, Mustwee alewis, mitu korda Elwas ja Saadjärwel.

Landeswehri purustamine.

„Postimehele“ kirjutanud soomusronglane major P. Willemi 2

Meie wägede kaitselahingud.

Saksa wägede juhatus ei oodanud ära läbirääkimisi, mis 20. juunil pidid tulema Walgas, waid algas juba 19. juunil kallaletungi meie paremal tiival rauddiwiisi osadega meie 9. rügemendi wastu Lemsalu juures. Meie üdile wastupanule waatamata 20. juuni õhtul waenlasel läks korda murda läbi meie seisukohti Lemsalu all, mis aga likwideeriti meie waruosadega. Samal päewal rauddiwiis ründas ka 6. rügemendi osasid ja wallutas Roopa alewi. 6. rüg. wasakule ajus 2. Läti Wõnnu rügement, meie soomusrongid nr. 3 ja „Kapten Irw“ ja 3. jal. rügement. Kokku oli meie pool 6150 tääki ja mõõka, 180 kuulipildujat, 22 suurtükki, 2 soomusrongi ja üks soomusauto. Neid jõude juhtis 3. diwiisi ülem kindral E. Põdder (†), kelle staabiülem kolonel N. Reek oli ühtlasi Wõnnu all teotsewate osade grupi tegelik juhataja. Meie soomusrongide üldjuhiks oli kapten K. Parts.

Samal ajal oli landeswehri ja rauddiwiisi osasid kokku meie wastu 6500 kuni 6900 tääki ja mõõka, 200 kuulipildujat, 50 suurtükki ja rohkearwuliselt miini- ja pommipildujaid ja lennukeid. Peale selle kol. Balodise ja würst Lieveni wäed, kes küll sõjategewusest meie wastu osa ei wõtnud. Seega sakslased olid meist ülekaalus arwuliselt ja eriti tehniliselt. Nende mitmekordne ülekaal miinipildujais ja suurtükiwäes andis end meile walusasti tunda.

Sakslaste üldine kallaletung kogu rindel algas 21. juunil, millal ta pealöögi wiis Wõnnust raudtee üldsuunas. Hoogsa kallaletungiga landeswehr paiskas laiali 2. Läti Wõnnu rügemendi ja arendades kiiresti edu, haaras sügawasti meie 3. rügemendi seisukohti Ronneburgi juures ja lähenes Wolmari linnale juba 6—7 km kaugusele. See oli kõige raskem ja kriitilisem hetk sõjas landeswehriga.

Raudtee raioonis tõkestas landeswehri edasitungi waid soomusrong nr. 3 Loode juures, kellele kiiresti kihutas appi soomusrong „Kapten Irw“. Enne lõunat jõudis Loode jaama ka Kuperjanowi partis. pataljon, kes otse rongilt mahalaadimise järele umbes kell 11.30 astus lahingusse raudteest wasakule ja tõkestas landeswehri edasitungi maantee suunas. Keskpäewa paiku jõudis kohale ka soomusrong nr. 2. Samal ajal 3. rügement Ronneburgi all ja 6. rügemendi 2. pataljoni osad Stolbeni all löid waprasti tagasi waenlase mitmekordsed kallaletungid.

Wastupealetung.

Ülemjuhataja käsk wastupealetungiks ilmus meie kõige raskemal kriisi momendil Loode juures 21. juunil kell 11.00. Saanud täpsaid teateid meie raskest seisukorrast, ülemjuhataja mitte ainult ei muutnud oma endist korraldust, waid nõudis kindlasti, et „sakslaste katsele meie fronti läbi murda peame mitte ainult tõkkeid panema, waid wastupealetungile üle minema“. Selleks ta andis 3. diwiisi käsutusse isegi oma wiimase waru, Walgas asuwa 1. jal. rügemendi 2. pataljoni. Kindral Laidoner esineb siin, nagu harilikult, tõelise suure wäejuhina, kes waatamata oma wägede wähesusele ei lasknud end mõjutada silmapilgu raskusist, waid wääramata järjekindlusega pani maksma oma tahte, mida meie õneks ei suutnud teha tema wastane, tuntud sakslane kindral von der Goltz.

Üldisele wastupealetungile suudeti meie poolt asuda 22. juunil, mil oli juba likwideeritud läbimurre Wõnnu all ja jõudnud kohale ka Kalewlaste Malewa ja 1. rügemendi 2. pataljon. Tegelikult juba eelmisel päewal päräst lõunat tungis soomusrong „Kapten Irw“ desantoosa Loode metsas Kuperjanowi partisanide ees asuwale landeswehrile raudtee poolt ägedasti kallale, kusjuures landeswehri kaotused olid eriti suured ühel metsa sihil. Suurte kaotuste tõttu mõni tund hiljem landeswehri komandör von Jena grupp taandus sellest metsast, kuigi meie desantoosa kallaletung mitmekordses ülekaalus olewale waenlasele lõpuks waibus, sest et desšandi juhatajana sain kahest lõhkewast kuulist haawata ja minu abi n.-leitnant Künnapuu langes. Landeswehr jättis siin 21. juuni õhtul muuseas maha ühe suurtüki, millest ta päewa jooksul otsesihtimisega partisane tülitas.

22. juuni wastupealetungil andsid pealöögi 1. rügemendi 2. pataljon, Kalewlaste Malewa ja Kuperjanowi partisanid koos soomusrongidega. Meie koondatud wägede hoogne löök mõjus landeswehrile rabawalt. Landeswehr sunniti kiiresti taganema, mis warsti kujunes paanilisels põgenemiseks. Samuti wäga edukalt sel päewal tungis peale 9. rügement meie asetuse paremal tiiwal, murdes läbi rauddiwiisi kindlustatud kaitsepositsiooni Widrischi ja Loddigeri juures, jälitas energiliselt waenlast Hinzenbergi poole ja saatis kapten Schmidti grupi Roopa suunas toetama 6. rügemendi tegewust Stolbeni all, kus waenlane kogu päewa jooksul alles ründas meie seisukohti, kuigi wäikese eduga. Ohtuks wallutati meie wägede poolt weel Kolzeni mõis, kust waenlane põgenes kiiresti, jättes maha kuulipildujaid.

23. juuni — meie wõidupäew.

22. juuni õhtuks oli kogu rindel algatus meie käes ja sakslaste read kõikjal tugewasti wapustatud. Jäi waid üle järgnewatel päewadel noppida saawutatud edu wilja — jälitada löödud waenlast. Selle teostamiseks landeswehri wastu wõitlewate wägede üldjuht kindral E. Põdder 22. juuni õhtul andis alljärgnewa iseloomuliku käsu, mille on kirjutanud tema staabiülem kolonel N. Reek:

„Meie ei tohi paruntele ja nende palgalistele, randdiwiisile, wõtmalust anda ennast korraldada ja koondada päräst kahepäewast lahingut, mis nad on saanud soomusrongide ja nende wäesõade ja 3. diwiisi poolt.

Madu pea peab maha raiutud saama ja selle jaoks peab waenlast lõhkuma ning

Wõnnu linn tuleb ära wõtta.

Wõnnu linna ärawõtmine jääb soomusrongide ja nende wäeosade ülesandeks. Polkownik Heinze grupp peab peale tungima ühes soomusrongidega, nende pahema tiiwaga koos, Wesselshofi, Ramotskoe sihis ja püüdma Ramotskoe oma alla wõtta, misjuures 2. ratsawäe polk tuleb waenlastele selja taha saata. Pealetungimisele asuda mitte hiljem kui kell 03.00.

6. ja 9. polgud jatkawad oma operatsiooni edasi, püüdes Roopa alewit oma alla wõtta“.

23. juuni warahommikul ülaltoodud käsu täitmisele asudes, selgus, et waenlane on öö jooksul kogu rindelt põgenenud. Raudtee suunas läbenesid kiirkäigul Wõnnu linnale soomusrongide desšantosad ja läti kompanii. Suurema üksusena jõudis esimesena Wõnnu linna soomusrong nr. 3. desšantpataljon leitnant (nüüd kolonel-leitnant) P. Asmuse juhatusel, kuna ainult wäike osa soomusrong „Kapten Irw'e“ mehi rongiüilema kapten E. Nepsi juhatusel jõudis kiirjoolsuga enne soomusrong nr. 3-nda desšanti umbes kell 6.30 Wõnnu jaama. Linna ees awaldas waenlane ainult nõrka wastupanu. Umbes lõuna-paiku päräst soomusrongi nr. 3. desšandi Wõndu jõudmist marsisid linna ka soomusrong „Kapten Irw'e“ desšant ja läti rood.

Kuperjanowi partisanid ja Kalewlaste Malewa jõudsid kella 8.00 paiku Wõnnu, Bite, Uus-Ronneburgi mõisa joonele ja 3. rügement wasakul tiiwal jõudis kell 7.00 Uus-Ronneburgi, Berse kõrtsi joonele, 6. rügemendi osad liikusid kuni Koiwa jõe äärde ja 9. rüg. 23. juuni õhtul tungis ägedasti Engelhardi mõisa peale. Riia lahte jõudis meie laewastik Joh. Pitka juhatusel, kes hakkas wapralt toetama meie maawäe pealetungi. Wõnnu wallutamise järele meie wäed algasid energiliselt waenlase jälitamist kuni Riia alla Walgejärwede joonele, kus sakslased peatusid ideaalsetel maailmasõjaaegsetel positsioonidel. Meie maawägi laewastiku toetusel piiras raudse poolkaarena Riia linna, kui liitriikide sõjawäeliste esindajate ettepanekul tehti waherahu, mis hakkas maksma 3. juulil kell 12.00. Landeswehr ühes rauddiwiisiga tunnistati täielikult löödud pooleks ja waherahu lepingu järele ta pidi wiibimata lahkuma Riiast ning lõpetama igasuguse sõjalise tegewuse Lätwias, wälja arwatud wõitlus Wene Nõukogude walitsuse enamlastega.

Eesti malewa ühes meie saatusekaaslase Läti täiesti rahwuslikult mõtlewate kodanikega purustas meie ajaloolise waenlase — sakslaste üliwõimu Baltikumis.

Landeswehri löömise tähtsus.

Landeswehri löömise tähtsus oli määratu suur. Sellest olenes Balti riikide, eeskätt Leedu, Läti ja Eesti politiline, majanduslik ja kultuuriline iseseiswus. Meie otsustaw wõit landeswehri üle kõigepealt aitas jalule Läti wabariigi rahwusnõukogu ning Läti rahwusliku Ulmanise walitsuse ja andis Lätile tagasi kaotatud territooriumi. Eesti pinnal ja Eesti abiga korraldatud ning seni Eesti ülemjuhatajale allunud läti wäeosad wõisid nüüd uhkelt marsside oma rtigi pealinna, Riiga, ja asuda waba Latwia edaspidisele kaitsmisele. Landeswehri löömisega panime aluse Eesti ja Läti wägede koostöös tulewikus juba tegelikkude sõjakiitlastena ja likwideerisime esialgu sakslase wõimuhaaramise püüded Baltikumis. Läti jaluleaitamisega kadus ära osa meie lõunarindest, merešt kuni Panikowitsini, ja meie ülemjuhataja wõis siit wabanenud wäed ära kasutada lõpuwõitlusteks enamlaste wastu Wiru ja Lagurindel.

Mis oleks oodanud Eestit, kui meie ülemjuhataja poleks nii kiiresti ja otsustawalt astunud wälja landeswehri wastu ja kui meie rahwawägi poleks täitnud saadud käske ja korraldusi nii suure kohusetruduse, wapruse ja waimustusega? Pole kahtlust: landeswehr oleks ilma ühtegi wastupanu leidmata kõige pealt okupeerinud Lätimaa; oleks selja tagant ära lõiganud Kreuzburgi ja Jakobstadti juures teotsewad meie wäed; Needra „parunite walitsus“ oleks mobiliseerinud lätlasi toetama sakslaste edasitungi Eesti wastu wähemalt seljatagust teenistuse ja enamlastewastase rinde oma alla wõtmisega; landeswehr oleks ühinenud wene walgete Põhja-korpusega Eesti iseseiswuse häwitamiseks (selleks astuti juba samme) ja oleks tõrjutud eemale liitriikide mõju ja toetus Baltimaal.

Iga päew ja iga tund wiitwitust meie tegewusse astumisel landeswehri wastu, oleks mõjunud soodustawalt sakslaste tegewusele, sest nendel kerge edasitungimise puhul olid wõimalused oma wägede suurendamiseks Saksa-, Läti- ja Leedumaa sakslaste ja awantüristliku elemendi arwel, kuna Eesti wäed oma enamikus olid seotud wõitlusega wene enamlaste wastu.

Landeswehri edasitungimisega Eestimaale oleks wõinud kiiresti wariseda kokku meie enamluse wastane rinne, sest wõitlejate tähelepanu oleks pöördud seljatagant lähenewa sakslase ning parunite häbaohu wastu.

Sakslaste wõidu puhul oleks wõidetud rahwaid, eriti nende põluharijat klassi, ähwardanud kõige hirmsam hädaoht sakslaste koloniseerimise näol. See oli suurim hädaoht, mis kunagi waritsenud meie rahwast. On dokumentaalselt kindlaks tehtud, et sakslased oma wõidu puhul oleks hakanud ellu wiima neid meie maade sakslastega koloniseerimise suurejoonelisi kawatsusi, mis nendel olid wälja töötatud juba okupatsiooni ajal.

Miks wõidupühaks 23. juuni?

Riigikogu kuulutas 23. juuni meie rahwuslikuks wõidupühaks, s. o. päewaks, mil tuletame meelde Eesti rahwa wõitu oma waenlaste üle.

Wabadussõja õnneliku tulemusena wõitsime oma — Waba Iseseiswa Eesti. Seda suurt wõitu meie rahwas ei saawutanud päewa, nädala ega kuuga, waid meil tuli pidada kangelaslikku wõitlust üle 13 kuu. Aga kui tahame mälestada meie rahwa heroilisemat ajajärku, siis peame selle koondama ühte punkti, see on päewale, mil saawutati suurim ning ilusaim wõit waenlase üle.

Teame, et landeswehri sõjas meie rahwawägi näitas üles kõige suuremat waprust ning kangelasmeelt ja et eriti sel puhul kogu meie rahwas tundis kaasa maleiwa wõitudele ja tema raskustele. Seega Wabadussõja tulipunkti tuleb otsida landeswehri sõja ajajärgust. Ülaltoodud lahingukirjeldusest selgus, et 23. juuni 1919. a. oli see päew, mil sakslased landeswehr ja rauddiwiis paaniliselt põgenes meie wäiksemaarwulise ja tehniliselt nõrgema maleiwa ees, mil meie wäed suurimal määral maitsesid eelmistel päewadel löödud pinewate wõitluste wilja ja, jälitades põgenewat waenlast, muuseas wallutasid Wõnnu linna. 23. juunil 1919. a. murdus saksa wäe wõim.

23. juuni 1919. a. on meie rahwawäe ja kogu rahwa isamaalise waimustuse haripunkt, mida ületada raske. 23. juuni harilikult ilusa suwipäewana on meil walmiwa wilja ja parimate lootuste aeg. See on ühtlasi jaanilaupäew, mil õhtul meie rahwas igiwana kombe kohaselt on süüdamud jaanituled ja rõõmsas meeles, nii wana kui noor, tantsinud ja lõbusalt westelnud õhtuhämaruses kõrgeleloitwa jaanitule ümber. See komme jäägu püsima wõidupüha suurejoonelise pühitsemise müstilise lõppakordina. Kuid edaspidi, käesolewast aastast alates, ei nimeta meie neid tulesid enam jaanituledeks, waid hüüame waimustatult, need on ainult noorema põlwe sümpaatiatega. Need on mehed, kes kärsitult ootawad pääsemist juhtiwatele kohtadele. Wanameelsete mõõduandwad ringkonnad, januti nagu wabameelsedki, tõrjuwad fašismi kindlasti tagasi, tähendades õieti, et diktatuur käib wastu inglase iseloomule ja kogu Inglismaa politilistele traditsioonidele.

Oma wiimases kõnes Osmaston Manoris ütles wanameelsete juht Stanley Baldwin muu seas:

„Teadusliikude leiutiste alal wõiwad rahwad üksteiselt õppida. Aga mina julgen wäita, et üksi maa ei saa anda Inglismaale õpetust poliitikateaduses. Kui ajalugu on midagi õpetanud, siis küll ühte: inglast ei saa alla surada. Kuid Inglismaa ilma wabaduseta pole enam maa, kus wõib elada inglane. Normeeritud wabadus ei kao maailmast seni, kui inglased jääwad oma wabaduse kaitsjateks.“

Need sõnad panewad mõtlema diktatuuri kandidaate niihästi pahemalt kui ka paremalt tiiwalt.

Sir Oswald Mosley, kui ta ei taha oma laewa otsekohe karile ajada, peab laweerima õige ettewaatlikult. Tema wiimase aja taktika on jätnud kaugele warju rahulolematuselaine MacDonaldi walitsuse wastu, mis alles mõne kuu eest nii selgesti ilmsiks tuli. Teoreetiliselt wõttes oleks Mosleyl wäljawaateid siis, kui Inglise majanduselu paranemises tuleks järk pööre või kui järgmised walimised ei annaks selget enamust ühelegi erakonnale. Kolmas wõimalus — sotsialistide wõit — tähendaks juba „punase diktaatori“ sir Stafford Crippsi tulekut, kes on korduwalt seletanud, et ta wõimu kergesti käest ei anna. Jatkub majanduselu paranemine senises tempos ja õnnestub MacDonaldil kõwendada oma kabineti prestiisi wärske were juuretõmbamisega, millest juba waremalt juttu olnud, siis tõenäoliselt langewad ära kõik eelpooltähendatud äärmised tulemused.

N.

Wõidutuled!

Need on nagu ohwrituled meie rahwa wabadusele ja isamaalikule üksmeelele.

Wõidupüha olgu meie rahwa selleks suurpäewaks, pühapäewade pühapäewaks, mille meie täielikult pühendame enda ja oma järeltulewa põlwe kaswatamisele isamaalikus waimus, millal püüame tõusta hingeliselt samasuguse isamaaliku waimustuseni, kui see oli meie wõidukal rahwawäel ja kogu rahwal 23. juunil 1919. a.

Sel päewal tuletame meele kõiki neid, kes wõidelnud kätte meie wabaduse, ja eriti meie ülemjuhatajat Wabadussõjas, kes raugemata tahtejõuga kaswatas, juhtis ja oma isikus kehastas Eesti kangelasmeelset wabadusWõitlejat.

Jäägu igawesti püsima kätte wõidetud wabadus!

Ambla ühispiimatalituse 25 a. juubel.

Eelseiswal wõidupühal, 23. jkp. pühitseb Eesti wanemaid ja riigi kõige suuremaid ühispiimatalitusi Amblas oma tegewuse 25-aastast juubelit. Sel puhul korraldatakse kell 2 päewal kirikumõisa õuel suurem wabaõhu-aktus, kus waimuliku kõnega esineb õp. H. Annast ja peokõnega A. Lubi. Aktus lõpeb terwituste edastamisega juubilarile. Aktusele järgneb liikmetele korraldatud ühine lõunasöök.

Mees, kes kaotas iseenda

H. de Vere-Stacpoole'i romaan 8

„See on siis minu mees,“ ütles ta endamisi, „ja homme lähen tema juure.“ Ta awas ukse ja lahkus toast.

Tal polnud aimugi, kus asetseb söögituba, kuid seda tal polnud tarwiski; sest niipea kui toapoiss teda märkas, awas ta talle ukse. Lähemal hetkel istus ta üksi suure laua juures, — surnud Rochesteri ja tema abikaasa pilkude all — ja awas suuräti.

Toit maitses hästi, kuigi ta oli lihtne, ja miski ei rahustanud ta närwe nii kiiresti kui söök. Olukord, mis teda weel hommikul rõhus ja kohutas, ei hirmutanud teda nüüd enam, udu, mis teda ümbritses, oli hajunud. Nüüd ei kartnud ta midagi. Wanameelse klubi liikmed talle ei meeldinud, ja Woles oli talle sisendanud waid põlguse ta eelkäija waimlise jõuetuse wastu. Siiski hakkas ta märkama, et pole halb olla lord, olla ise lord, kes on majandanud oma waranduse nagu tema. Ainus klaas sekti — ta jõi tõepoolest ainult üheainsa klaasi — suurendas seda ta weendumust. Samuti otsust, et teenrid pole talle enam tülikaks; nad tundsid oma kohuseid ja täitsid neid oiwaliselt, nad lugesid iga soowi ta suust ja liigutusest — mida tahtis ta enam? Weel eile ta istus siin nõutult ja mõne tunni eest ta haudus põgenemisplaane. Kuid wõitlus Woles'iga andis talle uut kindlust ja teadmuse, et ta suudab olla seisukorra peremees. Kohw serweeriti talle suitsetamistuppa, ja seal üksi sigarit suitsetades, hakkas ta esmakordselt hauduma tulewikuplaane. Ta wõis nüüd maha jätta kõik ja kaduda, wõis kui lord Rochester Ühendriigesse reisida ja siis jälle New-Yorgis Jones'ina pinnale kerkida. Ta wõis rahulikult endaga kaasa wõtta kahekümnesõimene lord Rochester? Kas pean oma rolwa wiskama maha, wõi oma postile peatuma jääma? Kas pean püüdma hukkuwalt laewalt midagi päästa, wõi jäljetult kaduma, kaasa wõttes ainult waid kõige weidrama elamuse, millist pole osaks saanud ühelegi mehele? Rochester põgenes jäljetult. Ta wiskas rolwa maha, sest lahkumise kiusatus oli suur, kuigi soow paigale jääda samal ajal kaswas. Talle jäi järele üksainus tee. Tal polnud tarwis seda otsemaid otsustada; ta wõis kaardid igal hetkel kõrwale panna ja lahkuda, kui oli mängust tüdinud.

Jones'i mõtteid häirisid eestoast kuuldwad waljud, rõõmsad hääled. Koputati, ja teenija teatas: „Parun Hugh Spicer ja kolonel Stark soowiwad mylordiga kõnelda.“

Jones tõusis püsti.

„Laske nad sisse,“ ütles ta.

Teenija lahkus ja lasi sisse weidi pondunud noormehe, kellele järgnes paljaspäine, ebasümpaatselt mõjuw, umbes wiiekümneaastane härra.

„Seal ta nüüd on!“ hüüdis noormees, „seal ta nüüd istub oma mugawas klubitoolis ja pole ilka weel riietunud!“

Kõneldes pistut taarus ja nõjatus wastu lauda, kus ta jalutuskepp tindipotile ja sulepääle ohtlikuks muutus.

„Pea ometi, Hughie,“ ütles Stark ja wõttis endale häbedasigaretikastist sigareti. „Hoia ometi oma neetud kepp rahul, Hughie. Noh, wana jeomawend, mis sul wiga?“ Sigaretti süüdates waatas ta üksisilmi Jones'ile.

Ka Jones waatas talle otsa.

„Kas see sõim käib minu kohta?“

Nende sõnade juures tõusis Jones püsti ja helistas. Mõlemad külalised arwasid, et Jones tahab naljatada, ja naersid, ja Hughie hakkas oma kepiga wastu lauda põristama. See noormees, kes polnud õnnelik, kui ta ei saanud klaase purustada, lärmitseda wõi oma kaasinimesi piinata, kes wiie aasta jooksul polnud kaine ühtki päewa, kellel oli ilus mõis ja kes oli oma ema hellik, — see noormees näis nüüd waid soowiwat oma keppi wastu lauda puruks pekста. Pilt igatahes oli kohutaw.

Uks awanes, ja teenija astus sisse.

„Wiiake see luruns wälja,“ ütles Jones.

„Wälja!“ ütles Hughie, kes asja naljaks wõttes pani oma kepi kõrwale, „wiskame wana wiinanina enda wälja, Stark!“ Ta tahtis lõbutujus Jones'i kallale hüpata, sai aga nii tugewa hoobi, et waarus tugitooli. Samal hetkel haaras tugew küsi Hughie kraest kinni. Ähkides ja puhkides weeti ta toast wälja eesruumi ja sealt edasi awatud wälisukse juure. Siis lendas ta tänawale. Starki wäljawiskamine läks hõlpsamini. Kübarad ja mantlid pilluti meestele takka järele, ja uks lukustati.

„Kui üks neist peaks tagasi tulema,“ ütles Jones teenijale, „siis kutsuge politsei.“

„Jah, mylord.“

„Peab imestama, kuipalju inimesi tuleb siit majast weel wälja pilduda,“ ütles Jones endamisi, minnes tagasi suitsetamisruumi. „Millise segaduse lõi see Rochester siin enda ümber! Niisuguste wiinaninadega läbi käia, ptüi!“ — Ta andis käsu tindiplekid ära pühkida, ja lasi siis kutsuda kojameistri. Jones oli erutatud.

„Wiskasin weel kaks meest sellest jõugust wälja,“ ütles ta temale.

„Teie tunnete neid kõiki, kelledega pean rumaluse päräst läbi käima. Kui nad ilmuwad, ei tohi teenijad neid sisse lasta.“

Kuid tal oli weel üks soow.

„Kus on mu tšekiraamat?“ küsis ta:

Church astus kirjutuslaua juure ja awas alumise laeka. „Usun, panite ta siia, mylord.“ Ta wõttis laekast tšekiraamatu.

Kui Church oli lahkunud, awas Jones raamatu. See oli Coutti ärilt. Nüüd ta tundis oma pankurit ja adwokaati.

Ta istus toolile, tõmbas Rochesteri kirja taskust wälja ja hakkas all- ja käekirja uurima. Ta proowis seda korda allkirja järele teha ja märkas esmakordselt elus, et see polnudki wõimatu. Siis pöletas ta allkirjadega lehed, pani tšekiraamatu kõrwale ja waatas kella. Üksteist. Ta kustutas tule, lahkus toast ja astus mööda treppi üles.

Ta arwas, et ta leiab magamistoa; ja tõepoolest, mööda hämarat koridori edasi astudes, polnud raske seda kindlaks teha. Juba kartis ta, et toapoiss teda ülal ootab, kuid ta südamekergenduseks tuba oli tühi. Ta lukutas ukse, astus akna juure ja tõmbas eesriided üles. Kuu kumas otse Londoni kohal ja heitis oma walguse puidestikku. Tohutusuur suwekuu. Kuu, mis wiis mõtted ilusate naiste rõdule ja kuupaiste-serenaadidele.

Jones wabastas enda riideist, tõmbas selga siidist öökuue, mis oli tema kaswule liialt lai, ja heitis woodi.

Ta püüdis meele tuletada selle imeliku päewa üksikasju, polnud aga selleks enam suuteline ja nii ta kustutas tule ja uinus magama.

*

Kui maja kojameister awas eesriided, ärkas Jones. Ta oli und näinud Philadelphia pensionaadist, kus ta oli harjunud perenaise ja kaaspensionääridega. Ta silmitses Churchi, see aga astus ukse juure, kelle endale ootawat teenijat ulatada teckandiku, pani selle woodi kõrwale lauale ja läks siis tagasi. See näis olewat ainus käeliigutus, mille Church sooritas, wäljarwatud kirjade ja ajalehtede toomine eineajal.

Jones jõi oma tee. Siis tõusis ta püsti, astus akna juure, waatas päikesekülluseid puiestikke ja helistas.

Täna hommikul ta ei olnud rusutud ega närwlik. Ta tundis end erakorraliselt hästi. Tema hea tuju oli tulnud tagasi. Elu näis talle imetore, ja mäng, mis teda ootas, ahwatles teda rohkem kui kunagi warem.

Toapoiss oli oma kohustused täitnud ja Jones'i riietanud. Wiimane tahtis minna parajasti alla, kui Church, pakike kandmikul, sisse astus.

„Selle paki tõin Jermyn Street'ilt, mylord.“

„Hea küll,“ ütles Jones. Ta wõttis pakikese, ja kui Church ja toapoiss olid lahkunud, istus ta akna alla ja uuris tema sisu.

Pakk sisaldas kirju. Mehe kirju naisele. Lord Rochesteri kirju Sapphira Plinlimonile. Oudseit rumal armastuskirjade kogu. Nad kestsid kolm kuud ja olid kirjutatud kahe aasta eest. Kirjad olid kirglikud, osaliselt idealistlikud ja kirjutatud pentsikus keeles.

„Ta pidi olema tõepoolest hull,“ ütles Jones, lastes ühe kirja teise järele põrandale langeda.

„Ja nende kirjakeste warjamiseks maksis ta kahekja tuhat naela! Noh, kes teab, wõib-olla oleksin mina sama teinud. Ka mulle ei meeldiks, kui selline loba otse minu nina all awaldataks.“ Ta pistis kahtlased paberid ümbrikku ja wõttis nad einerunni kaasa.

Eine oli nagu eilse kordamine, kirjade wirn aga, mille Church tõi, oli märksa wähem. Kirjad olid uuele raskuseks. Neile kõigile tuli wastata, nii eilsetele kui tänasetele. Ta pidi endale hankima sekretäri. Kuid sellega oli weel aega. Ta pani kirjad kõrwale ja wõttis ajalehe. Nüüd ta oli oma olukorraga niiwõrd harjunud, et päewauudised hakkasid teda uuesti huwitama. Waewu mõtles ta nüüd sellest, et mõni uus Woles, Spicer wõi teine hirmutis wõis kusagilt üles kerkida. Nüüd ta oli üle saanud igasugu hirmust ja täiesti oma asjale andunud.

15 aasta eest.

Meie wäerinna seisukord.

Ülemjuhataja staabi teadaanded.

22. juuni hommikul.

Gatschina sihil raudtee liinil suurtüki tule wahetus.

Porhowi sihil on kohalikud Wene partisaanid Potsewõi jaama ära wõtnud ja sega ühenduse enamlaste wäerinna ja Porhowi wahel läbi lõiganud.

Wõnnu sihil kogu öö ägedab lahingub peaaetungiwa waenlasega.

Antseemi mõisa juures sai meie tulega ütsSaksa aeroplan maha lastud. Ö jooksul on wõetud waenlaselt 4 kuulipildujat ja 2 suurtükki.

Mujal muutuseta.

22. juuni õhtul.

Wõnnu sihil Saksa wägede wastu terwe päew ägedab lahingud. Meie wäed wõtsid Widrischi ja Lobdigeri mõisa oma alla ja jatkawad wastupealetungimist. Eile läks waenlasel korda ühe meie Lät: polgu liinist läbi murda ja kuni Mure mõisani edasi tungida. Meie wägede poolt, kes lätlastele appi saadeti, on see waenlase osa, kes läbi murdis, osalt häwitatud, osalt kiirele põgenemisele sunnitud.

Wõitlused Bitte ja Ronneburgi mõisa liinil kestawad edasi. Wangidelt saadud dokumentidest ja ühe meie kätte langenud waenlase wäeosa päewakäsust selgub uuesti, et meie wastu, peale Balti Saksa Landeswehri, Saksa riigi raudse diwisjoni osad wõitlewad.

Mujal muutuseta.

Kaks nähet.

Põllutööminister otsib uute põllumaade hankimise wõimalusi. Tema silm oli peatuma jäänud talude söötis seiswaile põldudele ja wõsastunud karja- ning heinamaadele. Hakkas küpsema dekreedikawa, mille alusel oleks wõimalik nende maade sunniwiisilisele korraldamisele asuda. Olewat ette nähtud ka harimata seiswate talumaade **wõõrandamine** wäljajagamise otstarbel.

Kawatsusel endal on ju wäga ilusad sihid — suurendada haritud maa hulka, sellega kõwendades põllumajanduse produktsiooniwõimet. Harimata maade hulk on meil **maapuuduse ajal** tõepoolest liigagi silmatorkaw.:

Kuid põllutöömin. unustas nähtaw. sootuks küsimuse politilise külje. Kuigi praegu igasugune politiline tegewus keelatud, politilisteks **mõtlemiseks** siiski takistusi ei ole.

„Kaja" ongi põllutöömin. kawa üle järele mõelnud ja leiab selle **täiesti wastuwõtmatu** olewat, see teeks ainult halba; leht loodab et walitsus seda kawa ei kinnita. Kui riigiwanema k. t. häälekandja seda juba loodab, siis näib põllutööministri kawa läbikukkumine kindlustatud olewat.

Huwitaw on aga, et samal ajal, mil p.-kogude häälekandja wõitleb wõõra waranduse wõõrandamise wastu, üks p.-kogude juhtidest, nimelt Tallinna linnapea kindral Soots püüdis kolmapäewa õhtul wolikogus kõigest wäest läbi suruda linnameeste **kinniswarade wõõrandamist** Tallinna **ilu** nimel. Nimelt kombineeritakse Tallinna linnale mingit haljaswööd. Kogu-põllumehest linnapea ei pea mitte paljuks, kui selle haljaswöö alla sunduslikus korras wõetaks mõnede linnameeste maju ja maid.

Aga kui põllutööminister tahaks mõnd suur-kogumeest ergutada maad üles harima wõi ka hädakorral tahaks seda riigi kätte wõtta ülesharimiseks, siis see p.-kogudele ei sobi kuidagi!

Loogikas nagu lonkaks midagi.

*

Kirikupäew on piiskopi kandidaatide ülesseadmisel wajalikuks pidanud sõeluda küsimust, kas rektor J. Köppu saaks walida wõi mitte. Selle juures olewat koguni jalgu trambitud ja käsi plaksutatud. Praegu pole oluline, mis seal räägiti ja misjuguseid wäiteid ette toodi, kuid iseloomulik on kirikupäewa talituswiis sellepoolest, et kistakse sõelumisele inimese nimi, kel pole kawatsustki olnud kandideerida ja kes pole selleks kellelegi oma nõusolekut annud. Paistab nagu oleks kirikupäewal see küsimus kõne alla wõetud mingist jüdametunnistuse piinast aetuna. Wormiliste takistuste taha peitmisest paistis nagu wähe olewat asjast üle saamiseks. Kergendust saadi alles siis, kui selgunud oli, et küsimus täiesti asjatult arutusele wõetud: prof. Köpp ei taha kandideerida ega pole selleks annud ka oma nõusolekut!

Milleks aga oli tarwis kirikupäewal tema nime ümber tolmu hõõruda?!

D.

Kaebealused walmistasid ette wägiwaldset riigipööret — wäidawad prokuratuuri tunnistajad.

Kommunistide protsessi teine päew.

Kohtuotsust oodata reede õhtuks.

Kommunistide protsessil jatkus kolmapäewa õhtupoolikul ja neljapäewal tunnistajate ülekuulamine. Toimetuse töö lõpuni oli üle kuulatud 15 prokuratuuri tunnistajat-kaitsepolitseinikku. Üldse on protsessil 58 tunnistajat. Kuigi wõib arwata, et teiste tunnistajate ülekuulamine edeneb hoopis kiiremini, siis ometi nende suure arwu tõttu kulub küllalt aega. Kohtuotsust wõib oodata kõige warem reede õhtuks.

Ühekja kommunisti protsessis algas prokuratuuri tunnistajate ülekuulamine kolmapäewal kella ½1 ajal. Esimesena andis oma seletused politilise politsei abikomissar Richard Lepik. Kuna protsessi põhjustanud sündmustest juba paar aastat möödunud, ei suutnud tunnistaja kõiki asjaolusid enam peast meelde tuletada. Sellepärast awaldas kohus täielikult tunnistaja poolt kohtu-uurijale antud seletuse. Oma ulatuselt osutus see kaugelt pikemaks süüdistusaktist, nõudes ettekandmiseks üle poolteise tunni. Seletuses oli üksikasjalikult walgustatud kaebaluste tegewus kommunistlikku kihutustöö arendamisel. Wastawatele küsimustele tõendas tunnistaja täiendawalt, et juhul, kui kaebealustel kommunistlikku kihutustööd ka edaspidi wabalt oleks lastud teha, asi peagi

wägiwaldse riigipöördeni oleks wõinud areneda.

Tunnistajal käepärast olewate andmete järgi tegutses kommunistlik põrandaalune komitee Tartus weel kuni 1931. aastani. Komiteesse kuulus rida isikuid, kellest suur osa hiljemini Nõukogude Wenesse põgenes. Nende ülesandeid täitma jäid praegused kaebealused. Peale selle leidus Tartus ja ka mujal linnades kommunistlikke organisaatoreid, kelle käest legaalsel teel tegutsew. isikud alataja juhtnööre said. Niisuguste organisaatoritega olewat kaebealustest kindel ühendus olnud wastuwaidlematult Steinil ja Cheril. Wiimaseid wõiks selletõttu nimetada E.K.P. usaldusmeesteks.

Tunnistaja Lepiku ülekuulamine kestis wahetpidamatult kuni kella kolmeni. Kahetunnilise lõunawaheaja järele kanti ette politilise politsei assistendi Leonhard Kabina seletused, mis antud kohtu-uurija juures. Nendegi läbilugemine nõudis üle poolteise tunni aega. Lisaks sellele tuli Kabinal wastata

kaitsjate hulgalistele küsimustele.

Muuseas andis ta lähemaid seletusi kommunistlikkude lendlehtede walmistamise ja lewitamise kohta. Kõik need lendlehed kannawad all-äärel märkust, et nad on trükitud EKPKK (Eesti Kommunistliku Partei Keskkomitee) poolt. Kui Eesti kommunistidel weel põrandaalune trükikoda tegutses, walmistati lendlehed kõik kodumaal. Nüüd aga tuuakse neid sisse Lätist ja Wenemaalt. Harilikumaks lendlehtede lewitamiswiisiks on nende kättesaatmine postiteel. Seda moodust kasutatakse üsna massiliselt, peaasjalikult küll waid mõtteosaliste wahel. Lendlehti saadetakse postiteel tihtipeale iseeneseje nimelegi. Tabamise korral on siis hea ette näidata, et keelatud kirjandus teadmata kust posti teel kätte on saadetud.

Järgnewate tunnistajatena esinesid kohtus politilise politsei assistendid Markson ja Koppel, kes põhjalikumalt selgitasid üksikute kaebaluste osasid kommunistlikus organiseerimistöös.

Kuni õhtuni jõudsid üle kuulata waid neli tunnistajat. Kuna neid aga kogusummas protsessil ligi 60 esineb, oli juba kolmapäewa õhtul ilmne, et protsessi lõppu enne reede õhtut oodata pole.

„Ei taha teineteist tunda."

Neljapäewa hommikul kell ½11 jatkus rahukogus kommunistide protsess. Kaebealused, wõrdlemisi puhanud wälimusega, ilmuwad saali, kus neid walwurid käeraudadest wabastawad. Mõni hakkab huwiga kohtusaali kogunenud rahwast silmitsema aj naeratades teretab tuttawaid eest leides. Teised aga süwenewad oma märkmetesse ning kirjutawad hoolega üht-teist paberile.

Kohtu ilmudes jatkatakse

tunnistajate ülekuulamist.

Politilise politsei assistentide Jaan Rinne ja Karl Saagi tunnistused loetakse ette aktist. Neil pole enam palju oma awaldusele juure lisada. Assistent Riis lisab aga juurde peale aktis leiduwa materjali, et olemasolewail andmeil on kaebealusel Külmal olnud tihe kontakt ja sõprus riigikoguliikme Kroosiga, kes praegu teadmata kuhu kadunud. Samuti olewat tema leidnud kaebealuse Sepa korterist Eesti maakaardi, kus kõik tähtsamad punktid pliiatsiga ära märgitud.

Politiline politsei kogus andmeid ning leidis, et kõigis neis kohtades leiduwad kommunistide kollektiiwid. Muidugi ei läinud korda kudlaks teha nimesid. Sepa poolt leitud must palitu, mis kuulunud W. Külmale. Selle taskust jaadud mitmesugust maksewa korra wastu sihitud kirjandust ja üleskutseid.

Kuna Eestimaa kaart on asitõendusena aktile juure lisatud, siis tunnewad selle wastu huwi mitte üksi kohtunikud, waid ka kaitsjad. Wiimaseid kogunewad kõik kohtulaua juurde kaarti silmitsema.

Kaebealune Külm palub sõna ja teatab, et temal

kunag polewat niisugust kaarti olnud.

Üldse tema Seppa warem ei tundwat, alles wanglas esimest korda näinud. Üks lendleht sattunud tema tasku selle tõttu, et seda lehte olewat talle saadetud ilma tellimiseta. Ja egas paljas taskuskandmine ometi keelatud pole? Esistuja küsimusele, kas kaebeal. Küsm riigikohtuliig. Kroosi tunneb, wastab see eitawalt. Olewat waid näinud eemalt. Edasi jatub kaebealune Külm hoogu ja hakkab kohtule laialt seletama, misjuguseid jurweawalduši tema wastu olewat kõikjal tarwitatud.

Esistuja rahustab kaebealust ning palub asjaoludest mitte kõrwale kalduda.

Edasi soowib sõna kaebealune Sepp. Wiimane wõtab õigeks, et tema tundwat küll Külma, kuigi Külm seda eitawat. Tema aga polewat tahtnud Külmaga läbi käia. Sel ajal, kui tema reisil wiibinud, olewat Külm toonud oma palitu tema korteri hoiule, kus taskutes leidunud ka riigiwastast materjali. Ütleb, et Külm olewat seda sihilikult nii teinud.

Kaebealused lähewad õige jutukaks.

Sõna palub Cher. Ta astub aga asjaoludest kõrwale ning esistuja on sunnitud teda korduwalt korrale kutsuma.

Tunnistaja Walga politilise politsei wan. assistent Rud. Uus seletab pikemalt kaebealuse Külma riigiwastasest tegewusest ning töötute organiseerimisest Walgas.

Järgnewad tunnistajad Pihlak, Mielberg, Piir, Kruus, Laas ja Datjana Pihlak, wiimane neist on tuntu d juba Heidemanni protsessist, kus Pihlakut kaebalusena riigiwastase tegewuse pärast karistati 10-a. parandusmajaga.

Ülaltoodud kuus tunnistajat on kõik kuulunud mitmesugustesse ametiühingutesse, kust nad aga kaebaluste ettepanekul

prowokaatoriteks tunnistatud

ning ametiühingutest wälja on heidetud. Tunnistajad annawad lähemaid seletusi prowokaatorite nimekirja kohta, mille põhjal neid ühingutest eemaldati. Nimekirjaks on eriline raamatukene, mis põranda all walmistatud ja mille põhjal tehti „puhastustöö".

Tunnistajatele esitawad wahetsi küsimusi kaebealused ning kaitsjad. Eriti rohkesti pärib seletusi ja palub nende protokollimist kaebealune Kriisemann.

Toimetuse töö lõpul jatkus tunnistajate ülekuulamine.

Kõlde kohtusaalist.

Seekordne kommunistide protsess ei näi publikule just erilist huwi pakkuwat. Wähemalt protsessi esimese päewa jooksul leidus kohtusaalis kogu aeg wabu istekohti. Silma torkas waid üksikuid protsessi jälgijaid, kes kannatlikult hommikust kuni õhtuni paigal püsisid. Needki kuulusid nähtawasti kaebaluste liigemate omaste hulka.

Üldiseloomult jäigi protsess esimese päewa jooksul igawaks. Pikk süüdistusakt ja lisaks sellele prokuratuuri tunnistajate weel pikemad seletused, mis peaasjalikult sisaldasid kommunistlikkude koosolekute referaate ning läbiotsimistel leitud materjalide loeteluśid, muutusid pikapeale kõigile kuulajaile kurnawaks. Arwati, et protsessi käik clawneb alles siis, kui algab kaebaluste poolt ülesantud tunnistajate ülekuulamine.

*

Ka kaebealused püüsiid wastandliselt senistele kommunistlikkudele protsessidele täiesti waguśad, ega püüdnud ainsa sõnagagi halwustada „kodanlikku" kohut. Pisikese erandi tegi protsessi alul waid punasehabemeline Stein. Ometi iseloomustas teda päraatpoole üks prokuratuuri tunnistajaid kui wäga arglikku meest. Alati, kui Stein kuskil mõne kõne maha pidanud, kadunud ta jäljetult kohe kõne lõppedes. Politilise politsei meestel olnud tegu tema „jutule pääsemisega".

Iseteadlikumana teistest püüsis kogu päewa Arnold Kriisemann. Alatine teraw muie wanglas pisut kahwatuks löönud näol — nii jälgis ta tähelepanelikult protsessi käiku. Pealegi jäi ta kaebaluste keskel ainsaks meheks, kes ei kasutanud kaitsjate abi. Tarwilikud küsimused tunnistajatele esitas ta ise, ja seda tihtipeale üsna tabawalt.

Huwitawamaks kaebealuseks teiste seas osutus ka August Hint. Ta on pidanud Tartus ja Tartumaal rea koosolekuid, kus ülistas Nõukogude Wene korda ja sealsete tööliste hiilgawat elu. Nimelt külastas Hint paari aasta eest isiklikult Wenemaad, wiibides sellel maal sealsete tööliste külalisena ligemale kuu aega. Nüüd aga selgus protsessil, et Hint ise sõnakestki wene keelt ei oska. Kogu aeg tuli tal Wenes kuidagiwiisi läbi ajada wiletsate tõlkide abiga.

Ainukene wabaduses wiibiw kaebealune Gedalje Morein püüsis protsessil peaaegu täielikult waikselt. Pisut reast wälja wiis teda ainult ühe tunnistaja kinnitus, et Morein kommunistlikku liikumist rahaliselt olewat toetanud. Morein ema ohanud seda kuuldes läbistiimise juures: — Kas ma sulle selleks raha olen annud...

Wist mitte kordagi ei kasutanud küsimuste esitamise õigust Johannes Sepp, keda omawahel ka Cheri „adjutandiks" kutsutud, Ilmar Kruus ja Wiktor Külm. Waiksena püüsis ka Karl Mõissar. Wiimase kohta tähendas üks tunnistajaid, et sarnased mehed üldse kõnede ega sõnadega ei esine. Ütlus jäi kohtunikule pisut arusaamatuks. Tunnistaja selgitas siis, et Mõissari osaks oli juhtiwam töö-ala. Tema korraldas nimelt kohapealsete kommunistide raamatukogu, milles mitmesugust Eestis keelatud kirjandust.

*

Nagu igal kommunistide protsessil, nii tuli käesolewalgi asjaarutamisel kaebaluste kaitsjatel rohkesti tegemist teha prokuratuuri tunnistajate agentuurandmetega. Peab tähendama, et politilise politsei poolt mitmesuguseid süüdistawaid materjale kokku oli toodud üliküllusel. Niipea aga, kui kaitsjad teada soowisid saada, kelle käest nimelt ja kuidas need materjalid hangitud, wäitsid tunnistajad ikka ühemeelselt, et tegemist on agentuurteadetega. Iseeneseşt on loomulik, et politsei ei saa awalikkuse ette kanda neid oma kaastööliji, kes mitmesuguste riigiwastaste elementidega sidemeid peawad, kuid teisalt on jällegi protsessi jälgijail raske kogu süündmustikust põhjalikumat ülewaadet saada. Nii pidi iseäi kohus kasutama waid kõikpoolt manitsedes, et tunnistajad kohustatud on kõigile küsimustele wastama, teiselpoolt aga kõrwalodades ebasobiwaid küsimusi.

*

Lõpuks pisut „meeleteletusnimetusi", mida kommunistlikud tegelased kasutasid sotsialistide aadressil: sotsjaśaistid, kollased pärdikud, kodanluse lakuurisõid, prowokaatorid, tööliskłassi reedetsejed, kaankwad jne.

Tunnistajate seas esines leidus sarnaseid nimetusi rohkemgi.

Tallinna linnawalitsuse lüüasaamised wolikogu ees.

Linnawalitsus tahaks kinniswarasid wõõrandada.

Pole õigust kaugeleulatuwateks kawadeks?

Kesknädala õhtul peeti Tallinna linnawolikogu järjekorralist koosolekut, mis kujunes kohati üsna tormiseks ja opositsioonirikkaks. Wolikogu ja linnawalitsuse seisukohad läksid wäga mitmes asjas lahku, nii et linnawalitsus oli korduwalt sunnitud oma seisukohtadelt taganema ja esitatud ettepanekud tagasi wõtma. Nii oli see näiteks linna haljaswöö laiendamise asjus. Linnawalitsus oli wolikogule esitanud kawa, mille järele taheteksse wõõrandada teatawate aastate jooksul osa kinniswarasid, et neid wõtta haljaswöö alla. Sellele ettepanekule waidlesid wastu majaomanikkude rühma esindajad, soowitades küsimus jätta päewakorrast wälja, kuna niisuguse põhjapanewa küsimuse otsustamine nõuab rohkem aega ja pikemat süwenemist.

Haljaswöö kawa wastuwõtmise wastu waidlesid ka sotsialistid. L. Johanson tähendas, et linnawalitsusel pole praeguses koosseisus üldse õiguśt nii kaugeleulatuwate kawadega esineda, waid tuleks oodata, kuni omawalitsuse alal on maksma pandud jälle normaalolukord. Linnawalitsus olgu üldse natuke tagasihoidlikum oma mitmesuguste kawadega.

Sellele waidleb wastu linnapea Soots, toonitades, et „kui makswa seadusega on meid siia kohale pandud neid küsimusi otsustama, siis peame seda tegema". Lõpuks tuleb linnawalitsusel siiski oma positsioonidelt lahkuda ja ettepanek tagasi wõtta.

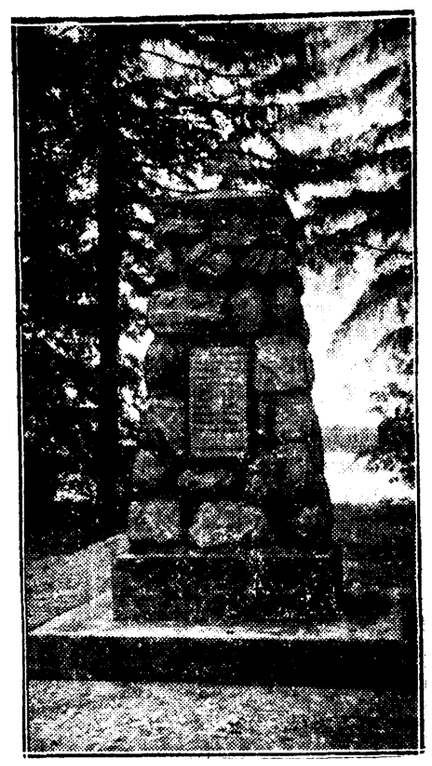
Stroomi rannapargi asutamise kawandi arutamine lõpeb „wähema lahinguga". Kawand wõetakse wastu. Ka wõetakse wastu ettepanek, millega linn wõõrandab mõned kinniswarad raioonist, kuhu ehitatakse kollektor.

Edasi tuleb arutusele Õismäe raba tükeldamise kawa, kus samuti puhkewad lahti elawad waidlused. Tahetakse teada, misjuguseid krunte linnawalitsus kawatseb sinna asutada. Linnapea Soots seletab, et krundid tulekśid sinna 3-hektaarilised, et oleks wõimalik sisse seada korralikumat majapidamist.

Endise linnawalitsuse liikmetele tagantjärele 3 kuu palga maksmise küsimuses asutakse kinnisel hääletusel eitawale seisukohale.

Waidlusi tekitab ka Tallinna linna gümnaasiumide wõõrkeele küsimus. N. Andreesen toonitab, et wähemalt osa linna keskkoole peaks wõtma teiseks wõõrkeeleks wene keele. Sellele waidleb wastu linnapea Soots, tähendades, et meil pole praegu Wenemaaga suuremat läbikäimist. kui sigademüük, seepärast pole waja kogu linna keskkoolides õpetada wene keelt. Sakslaste poolt pannakse ette koguni saksa keel määrata esimeseks wõõrkeeleks, milline ettepanek muidugi läbi kukub. N. Andreeseni ettepanek wõetakse wastu kujul, et wene keel jääb teiseks wõõrkeeleks kahes Tallinna gümnaasiumis.

Kodijärwes awatakse mälestussammas.

Wõidupühal awatakse Kodijärwes mälestussammas Wabadussõjas langenuile. Samba awamine toimub kell 16. Awamistalitusele järgneb wõidupüha pühitsemise osa, mille korraldamisest wõtawad osa kõik kohapealsed organisatsioonid.

Sammas on püstitatud W. Rätsepa kawandi järgi arhitekt Kompuse poolt, tahwlid on walatud Peetsi tehases. Samba kulud tõusewad 350 krooni, millest seni koos 200 krooni. Materjal toodi kohale ümbruskonna poolt ühel meelel.

Läbikäigumaks tuleb.

Tallinnast, 21. juunil. Wabariigi walitsuse wiimasel koosolekul kinnitati läbikäigumaksu seadus. Seni puudub ametlik informatsioon selle maksu teostamise kohta. Nii palju on aga nüüdne netlikult kuulda, et uue maksuga maksustat. kõik 1. järgu eksportärid ja 1. järgu ettewõtted. Tööstuslistest ettewõtetest maksustatakse 6 esimest järku.

Läbikäigumaks on 0,6 protś. aastasest läbikäiguśt, kuna eksport-, ja wahetalituskontoritelt wõetakse maksu 2 protś., maiusainete tööstused aga maksawad 1 protś. läbikäiguśt.

Majandusministeeriumis asutakse läbikäigumaksu maksmapanemisel sissetulewate summade kasutamise eelarwe koostamisele. Loodetakse alul saada sissetulekut 1.100:000 krooni, millest luuakse peamiś. tööpuuduse wastu wõitlemise fond, abistatakse puudustkannatajaid jne. Määruse järele esimene osa maksust nõutakse sisse juba augustikuul.

Kooliõpilasi ei tohi sõidutada weoautol.

Kolmapäewal kinnitas wabariigi walitsus oma koosolekul jõuwankrite seaduse muutmisseaduse, mis pannakse maksma dekreediga. Dekreet keelab ära reisijate, eriti aga kooliõpilaste sõitutamise weoautodel, ning piirab weolubade andmist ühekordsetels sõitudeks wee- ja sõiduautodel. Nende sõitude pealt hakatakse wõtma ka maksu, mille määraks on 5—10 krooni, wastawalt reisijate arwule.

Riigi metsatööstuse nõukogu liikmeks

nimetas wabariigi walitsus majandusministeeriumi rahandusosakonna direktori A. Kelleri, arwates 15. juulist.

Sädetelegraaf märgib.

Filmitähtede kapriisidel pole piiri.

Pariisist, 21. juunil. Filmitäht Laura La Plante abiellus filmidirektor Irving Asheriga. Laura laskis end hiljuti oma mehest William Seiterist lahutada seepärast, et nad olid liiga sõbrad, kui et oleksid wõinud abiellu jääda, nagu seletas Laura.

Weri sai were hinna.

Budapestist, 21. juunil. Kolmapäewal leidis karistuse kuritöö, mis saadeti korda 1919. a. Bela Kuni nõukogude walitsuse ajal. Nimelt laśśid punased sõdurid oma juhi Gadori käsul maha 6 süütut ungari talupoega.

Kui nõukogude reśbiim Ungaris kukkus, põgenes Gador Austriasse. Hiljuti tegi ta katse tulla üle piiri tagasi Ungarisse, kuid aga ära ja arreteeriti.

Kriminaalkohus kolmapäewal mõistis Gadori surma lõgistamise kaudu.

Karin Goeringi wiimne teekond.

Eberswaldest, 21. juunil. Kolmapäewal sängitati Preisimaa peaminister kindral Goeringu abikaasa Rootsist saabunud põrm Saksamaa mulda. Karin Goeringule olid wiimsed austust awaldama tulnud riigikantsler Hitler ja paljud Saksa walitsuse liikmed. Eriti paistis silma Saksa endise kroonprintsi wend August-Wilhelm, kes on ühe Hitleri lõõgirühma juht. Karin Goering oli sündimisest roots lanna.

Tüüfus, sarlak, difteriit...

Miks keskjuwel nakkushaigused wähenewad? — Leetrihaigused perioodide järele? — Sarlakid esinewad kogu Euroopas kergel kujul. — Kodanikud lasku end tüüfuse wastu süstida.

Külaskäik Tartu nakkushaiglasse.

Kokkulepitud kellaajal otsisin Tartu linna nakkushaigla Lina ja Aleksandri tänawa nurgal, üles ja pärin haigla juhataja dr. med. N. Kilk'i järele.

Samas tulebki teisteşt ruumidest küsitaw ning on kohe lahkelt nõus üht-teist jutustama linna nakkushaigla tegewusest.

„Teil oli aga ka õnne" — tähendab dr. Kilk naerdes istet pakkudes — „sest homme te mind enam poleks leidnud. Lähen ambes paarinädalalisele puhkusele peale talwist pingutawat tööd. Õieti on selleks praegu ka päris sobiw aeg, sest haigete arw on haiglas tublisti wähenenud. Keskjuwe kuudel, eriti juuni- ja juulikuul, on meil ikka rahulik. Haigla seisukohast on see päris hea, sest siis saadakse juwe:waheajal ruume tuulutada ja nendes remonttöid ette wõtta. Nakkushaiglas on eriti tähtis, et saadakse üksikutes jaoskondades tubasid puhastada ja tuulutada."

„Aga miks teil siis suwel haigete arw nii järsku wäheneb?"

„Põhjusi on siin muidugi palju. Kuid üheks suuremaks on kahtlematult asjaolu, et **kontakt** üksikute isikute wahel suwe saabudes on märksa wäiksem talwisest. Ja nakkushaiguste puhul isolatsioon on põhjapanewa tähtsusega. Ka mõjub kewadine päike teatawal määral pisilaste häwitamisele kaasa. Peale selle muidugi rida teisigi põhjusi.

Tänawu kewadel hakkas kiirelt lewima leetritaud. Tallinnas, kus ta warem wõimule pääses, leidis endale ka rohkem pinda. Tartu jõudsid leetrid wõrdlemisi õnnelikul ajal — koolitöö hakkas lõpule jõudma. Üksikud juhud, mis siin-seal koolides tekkisid, likwideeriti kohe, sest kooliarstid olid täiel rindel walmis, et ka kõige algelisemad juhud kohe isoleeritud saaks.

Huwitaw on üldse märkida seda, et see

taud lewib teatawate ajawahemikkude järele.

Meil Eestis möllasid leetrid 4 aastat tagasi, kuna wahepeal esinesid waid üksikjuhud. Tänawu kewadel muutusid haigestusmisjuhud jälle õige intensiiwseks.

Et saada täielikumat ülewaadet haigla tegewusest ja ruumide kasutamisest, wõtame ette haigla juhataja lahkel nõusolekul ringkäigu üksikutes jaoskondades. Nagu selgub, erineb nakkushaigla nii mitmeski osas teistest kliinikutest. Siin on püütud läbi wiia üksikute jaoskondade wahel täielikku isoleerimist. Üldse töötawad

neli osakonda:

tüüfushaigetele, difteriidi põdejatele, sarlakisse haigestunutele ja mitmesugustele nakkushaigetele, nagu roos, läkaköha, kõhutõbi jne. Nende üksikute jaoskondade wahel püütakse ära hoida igasuguseid kokkupuuteid. Peale tühja ruumi, mis osakondade wahel, on igal osakonnal oma põetaja, kes mujale ei tohi minna. Arstid ja õed uude osakonda minnes wahetawad alati arstipõlled, mis selleks seinal ripuwad. Kätepesemine on endastki mõistetaw. Nii püütakse ära hoida haiguse edasikandmist teise osakonda.

Raskusi on muidugi haigla administratsioonil haigete omastega, kes kõigest keelust hoolimata tahawad haigeid külastada. Nakkushaigla aga erineb sellepoolest teistest, et siin

külastamine on üldse keelatud.

Erandjuhtudel lubatakse waid raskemate haigete juurde ja sedagi ainult kõige lähematel omastel. Muidugi wõetakse niisugusel juhul kõik ettewaatuseabinõud tarwitusele. Wastu keeldu püütakse haigetele tuua ka toitu. Nii on toodud kurki ja haput leiba, mis aga tüüfushaigetele koguni kahjulikult mõjub.

Üldse peab tähendama, et mööbunud aastal tüüfushaigete arw märksa tõusis. Nii rawiti kliinikus 194 haiget. 1932. aastal oli tüüfushaigeid ainult 119. Wiimasel ajal ei lasta haiglast enam ühtki tüüfushaiget enne wälja, kui ta uriini ja wäljaheidete juures pole ette wõetud põhjalikku analüüsi. Seda teeb ülikooli bakterioloogia-instituut. Kui wiimase poolt on uriin ja wäljaheited tunnistatud pisilastepuhtaks, siis kirjutatakse alles haige kliinikust wälja.

Enne wäljakirjutatud haige peab kodus esialgu olema samuti

toitudega ettewaatlik.

Alles mõni aeg tagasi tuli ette juhus, kus haiglast lahkunud terwekstunnistatud tüüfushaige sõi kodu jõudes kurki ja hapuid kapsaid, kuigi see arstide poolt oli kõwasti keelatud. Tekkisid suured walud, sest kõhus polnud tüüfuse haigusest haawakesed weel paranenud, kuigi patsient tundis end täiesti terwena. Söödud toitude tagajärjel lõhkes haawa kohalt soole sein ja sellele

järgnes surm.

Kuigi praegu tüüfusehaiguste juhtude arw wäikeseks jäänud, siis on see waikus enne tormi. Kui paari-kolme nädala pärast marjad walmiwad, järgnewad sellele warsti ka haigestumised. Oleks soowitaw, et kodanikud juba praegu laseksid tüüfuse wastu süstimisi ette wõtta, sest immuniteet ei teki kohe, waid mõjub alles paari-kolme nädala takka. Süstimisi tehakse tasuta linna nakkushaiglas iga päew kella 10—12 e. l. ja kl. 6—7 p. l. Süstida tuleb kolm korda ja seda tehakse 5—7-päewalise waheaja järele. Mööbunud sügisest kuni siiani on lasknud end juba süstida üle 200 isiku.

Sarlakid

on esinenud meil wiimasel ajal kergel kujul. Seda on wõidud tähele panna kogu Euroopas. Oleks aga siiski soowitaw, et haiguse puhul ka arsti nõu küsitakse. Mõnk aeg tagasi oli maal raske sarlaki-juhtum. Koha peal püüti haigust ise arstida. Warsti aga tekkis kaela mahlanäärmete mädanik. Mäda wajus rinna alla ja hakkas juba wäljapääsuteed õõnestama. Alles siis pöörati arsti poole.

Weel hooletumalt käiakse difteriidiga ümber. Tawaliselt pööratakse alles wiimastel silmapilkudel arsti poole. Siis enamasti ei jää muud üle, kui tuleb opereerida. Alles mõni päew tagasi toodi üks poiss wiimasel silmapilgul haiglasse. Kui toomisega oleks weel pool tundi wiiwitatud, oleks laps lämbumissurma surnud. Haiglas aga wõeti ette operatsioon ja suudeti poisike surmast päästa. Praegu on poiss hea terwise juures ja wõib warsti haiglast lahkuda.

Iga difteriit aga ei mata hingamist kinni, waid wõib ka südame tegewuse peale mõjuda. Tekiwad südamehalwatused jne.

Seepärast oleks soowitaw, et haigust ei lastaks liiga kaugele areneda.

Linna nakkushaiglal on ka oma laboratoorium, kus tehakse wäiksemaid analüüse. Teistel juhtudel tehakse analüüsid ülikooli bakterioloogia-instituudis. Arstimiteşt tarwitatakse waid

kodumaa seerumeid,

samuti kodumaal walmistatud tüüfuse waktsiine.

Oleme jõudnud jutuajamisega lõpule, tänan haigla juhataja ja tahan lahkuda. Mind hoitakse aga kinni ja tähendatakse naerdes, et üksi ei tohi haiglast lahkuda pisilastega. Nii tuleb minulgi käte juures ette wõtta põhjalik desinfektsioon.

Maailma wõitoodang suurenenud.

Sisjewedu kawakindlalt wähendatud. Hinnad sõjaeelsetest madalamad. Mõned riigid asunud piimakarja wähendamisele.

Mööbunud aasta teisest poolest alates paitis, nagu oleks wõiturul juba jäädaw paranemine alanud. Seda sundis oletama hindade wõrdlemisi püsiw tendents kõikidel turgudel. Kuid see oletus osutus siiski ennenaegseks, sest juba aasta wiimasel weerandil algas uuesti wõihinna langus sellele waatamata, et paljude tööstusjaauste hinnad ikka weel tõusu sihis liikusid. Käesolewal ajal on wõihinnad palju madalamad, kui nad olid maailmasõja eel. Nõnda maksis Inglise turul wõi 1913. a. keskmiselt 119 sh., kuna wiimasel ajal on ta kõikunud 80 sh. ümber. Seega on sõjaeelsest hinnast ainult 65 prots. järgi jäänud. Kuigi wiimastel aastatel on toiduainete hinnad üldiselt palju langenud, on siiski wõihindade alanemine eriti silmapaistew ja iseäranis weel seepärast, et just wõihind on enne sõda aastakümnete wältel pidewalt tõusnud.

Sõjaeelne wõihinna tõus oli tingitud **kulturmaade raswainete tarwitamise suurenemisest.**

Tõusnud oli niihästi margariini kui ka wõitarwitamine ehk küll margariin oli wõile odawuse poolest suureks wõistlejaks. Inglismaal tõusis 1932. a. wõitarwitamine sõjaeelse ajaga wõrreldes kahekordseks. Isegi Saksamaal oli 1930. a. wõitarwitamine 10 prots. suurem kui 1913. a.

Säärane wõthindade pidew tõus wõitarwitamise suurenemisega oli põhjuseks, et kõik põllumajanduse maad asusid eriti suure hoole ja huwiga karjamajanduse arendamisele, sest wõitootmine oli palju tasuwam kui terawiljakaswatamine. Selle mõjul püüti kõikjal piimakarja suurendada ja parema karjatõu soetamisega, piimaandi ja raswaprotsenti tõsta. Nõnda suurenes Taanis 1870—1930. a. lehmade arw 100 prots., kuna aga wõitoodang tõusis 500 prots.

Seni kuni karjamajanduse arenemine sündis nõnda aeglaselt, et toodangu ülejääk oli wõimalik mahutada Euroopa tööstusmaadesse, püsis wõihind tasemel, mis wõimaldas tootmist. Wiimastel aastatel on aga olukord põhjalikult muutunud. Ookeanitaguste maade, eriti aga Uus-Meremaa ja Austraalia karjamajanduse hiigla arenemise tõttu, on maailmaturul pakkumine nõnda suurenenud, et

importmaad ei suuda enam kogu pakutawat wõid wastu wõtta.

Kuidas wõi eksport on wiimase 9 aasta jooksul kujunenud, seda näitawad järgnewad arwud:

Wõieksport 1925.—1933. a. (1000 tonnide

Wõieksport 1925.—1933. a. (1000 tonnides).

	1925. a.	1929. a.	1931. a.	1933. a.
Taani	122,8	159,0	171,0	151,1
Hollandi	39,7	47,3	33,0	28,4
Wenemaa	25,2	26,5	30,9	30,8
Rootsi	9,2	24,9	19,5	17,1
Soome	13,2	16,6	17,4	11,9
Läti	7,1	14,8	18,7	15,7
Eesti	6,4	12,4	14,4	9,2
Leedu	0,9	4,1	8,7	9,6
Poola	0,5	15,1	12,5	1,6

Kokku tõusis Euroopa riikides wõieksport 1925. a. 246 tuh. tonnilt 1929. a. kuni 352.4 tuh. tonnini ja langes läinud aastal 295 tuh. tn. Ookeanitagusteşt maadest oli wõi wäljawedu 1925. a. — 148 tuh. tn. ja 1933. a. — 244 tuh tn. Siit näeme, et Ookeanitaguste maade wäljawedu on sellel ajawahemikul tõusnud 68 prots., kuna aga Euroopa riikidest on wäljawedu waewalt 20 prots. suurenenud.

Kuna wõi tarwitamise tõus 1925.—1929. a. Euroopa eksportööridele soodsaks osutus, on wiimase 4 aasta wältel Ookeanitaguste maade toodangu 60 prots. suurenemine Euroopa wõieksportöridele maailmaturul rohkem tahaplaanile nihutanud. Iseäranis tuleb siin nimetada Uus-Meremaa wõitoodangu suurenemist, mis on wõimalik olnud sel teel, et seal on kariloomade arw wiimase 7 aasta jooksul suurenenud 40 prots.

Et säärane wõitoodangu tõus on maailmaturul suure pakkumise esile kutsunud, on arusaadaw.

Suuremaks ja tähtsamaks turuks on wõile Euroopas Inglise turg,

kuhu wiimastel aastatel on püütud kõik waba wõi juhtida. Seega on wõistlus Inglise turul wäga terawaks muutunud. Seisukord on halwenenud weel seepoolest, et Ottawa lepinguga asetati Inglimaa dominioonid wõi sisseweo poolest teiste riikidega wõrreldes eesõigustatud seisukorda. Et wõi wäljawedu siiski ülewalhoida, selleks on wõiprodutseerijad maad wõi wäljawedu püüdnud preemiate maksmisega ja teisiti toetada.

Wõile ei ole enam maailmaturgu selles mõttes, nagu see oli waremalt aastatel. Tegelikult tuleb praegusel ajal ainult Londoniga kui maailmaturuga arwestada. 1929. a. läks wõi wäljaweost 64 prots. Inglise turule, kuna nüüd läheb Inglise turule 84 prots. Kuidas wõi sisseweedu on importriikidesse wiimastel aastatel wähenenud, seda näeme järgmisteşt andmeteşt:

Sisseweedu 1000 tn. 1925.—1933. a.

	1925. a.	1929. a.	1931. a.	1933. a.
Inglismaa	297,4	325,5	410,0	448,9
Saksamaa	96,6	134,4	100,2	59,1
Belgia	4,2	4,3	18,9	12,4
Helweetsia	8,7	7,6	10,6	0,5
Prantsusmaa	—	—	13,5	6,1

Importmaade arwu wähenemisel püüdsid eksportöörid oma wõi mahutada Belgiasse, Prantsusmaale ja Helweetsiasse. Kuid need wõimalused ei kestnud kaua, sest ka need maad piirasid wõi sisseweedu. Ei jäänud muud üle kui tuli uuesti pöörata Inglise turu poole, kus wõitarwitamine oli madalate hindade tõttu suurenenud. Nõnda tarwitati 1929. a Inglismaal hinge kohta wõid 7 kg ja 1933. a. oli wõitarwitamine tõusnud juba 10 kg.

Ei ole põhjust oletamiseks, et lähemal ajal wõiks turgude seisukord palju paraneda. Sellega on juba mõned karjamajanduse riigid arwestanud ja on asunud oma piimakarja wähendamisele ning karjamajanduse ümberkorraldamisele uutel alustel.

Kroonimine edasi lükatud!

Kuidas pimesoolepõletik sai „moderniks". — Haigus, mis lunastas kroonikandja patukesed

Wäljawõte André Maurois romaanist „Eduard 7. ja tema aeg".

Kuningas Eduardi kroonimine, läbi ja läbi kiriklik pidustus, mis õieti üksi tegi walitseja salwitud käskijaks, oli aastasadade-wanune komme ja järgnes wahetult kuninga kroonimisele. Ilma selle sakramendita ei olnud üksi kuningas täielik walitseja. Jakob 1. aegu nõudsid wandeselts-lased, et neid ei tohita äraandmises süüdi mõista, kuna nende tegu leidis aset enne kuningas Jakobi kroonimist. Hiljem tegid politilised sündmused wäikesed wiiwitused wõimalikuks. George 3. ajast oli kombeks, et endise walitseja surmast lasti mööbuda terwe aasta, enne kui tema järeltulija krooniti. Sellele kombele wastawalt otsustas Eduard 7. oma kroonimispidustused määrata 26. juuniks 1902.

Juba mitu päewa enne tseremooniat täitsid suured rahwahulgad Londoni tänawaid. Seal, kust rong pidi mööduma, ehitasid puusepad usinasti punase kalewiga kaetud tribüüne. Westminsteri kirikus korraldati waimulike juhtimisel wanu ja keerulisi tseremooniaid. Näitlejad, inglise peerid ja nende naised, kandsid osaliselt juba peo-, osalt tawalisi tänawariideid. Wana Spencer Ponsoby mängis kuninga osa. Ta istus troonil, oli endale kuninga mantli asemel ümber wisanud wana waiba ja wõttis wäärikalt wastu piiskoppide ja peeride auawaldusi. „On täiesti ülearune mind tõelikult suudelda", ütles ta neile kerge tülgastuse warjundiga. Üldiselt imetleti nende nelja daami ilu, kes pidid kandma baldahhiini. Daamid nimelt olid Marlbourghi, Sutherlandi, Portlandi ja Montrose'i hertsoginnad.

Wahepeal lewis Prantsuse saatkonnas imelik kuuldus ja jõudis samuti saadiku enda kõrwu. Nimelt oli kokk ühele teenijale ja see jälle oma käskijale, ühele saatkonna sekretärile teatanud, kroonimispidustused jääwat pidamata, kuna kuningas olewat haige. Kokk kuulnud seda oma lugupeetud ametiwennalt, kuninglikult kokalt. See saanud kuninga suhtes teatud dieedi-eeskirju, kuid muidugi „ta oleks pidanud oma kutsesaladusi hoidma."

Kaks päewa enne kindlaks määratud tähtpäewa, kui Westminster-abtei juba hoolega peaproowi pidas, tuli nagu wälk selgest taewast teade: „Kuningas on wäga haige. Tal tuleb läbi teha raske operatsioon. Kroonimine on edasi lükatud." Londoni peapiiskopil oli küllalt julgust ja ettewõtlikkust, et peaproowi asemel korraldada jumalateenistust ja paluda kuningale terwist.

Alles siis rutati haiguse kohta teateid pärima. Kuningal oli pimesoolepõletik, haigus, mis tookord alles moodi läks. Kümme päewa püüdis kuningas sangarlikult selle haiguse wastu wõidelda, et mitte tseremooniat edasi lükata. Nüüd ta elu oli hädaohus.

Pidulikus linnas muutus meeleolu traagiliseks. Ritzi hotell oli igast ilmakaareşt kroonimisele sõitnud külalisi puupüsti täis. Omanik ilmus kahwatuna ja maha löödуna söögisaali: „Kroonimist ei peeta," ütles ta murdunud häälel. „Parajasti sel hetkel, päraşt arstide nõukogu otsust, opereeritakse kuningat. Operatsioon on kardetaw, wõibolla surmaw, ta leiti aga olewat paratamatu..." Kooswiibijad tõusid ehmunult püsti, päraşt mõnchetkelişt surmawaikuşt algas tormijooks telegraafiagentuuridele.

Kuninga soowil korraldati siiski Londoni elanikele peosöök ja heategew kontsert. Esimeşt poodiumile ilmunud lauljannat paluti, et ta laulaks hümni: „Jumal, kaitse kuningat". Kogu saal tõusis püsti, polnud kuulda muud kui nuuksumiśt. Lauljanna ise kaotas tasakaalu ja nuttis kaasa. Kontsert katkestati. Nagu kuninganna surma puhul, pidid kindlustusseltsid wälja maksma suuri summasid. Tribüüniomanikud, wõõrastemajapidajad, sildide wabrikandid olid oma ettewõtted kuninga haiguse wastu kindlustanud.

Buckinghami palee ees jeletasid politseinikud rahwale: „Niikaua, kui too lipp lehwib maşti tipus, on kõik korras. Peaksite aga nägema teda poolmaştis, on juhtunud kõige pahem." Nüüd siis saadi teada, et kuningat oli tabanud pimesoolepõletik. Sir Frederick Treves opereeris aga haiget suurepäraşelt, ja juba 5. juulil oli kuningas märksa paranenud. Arstikunsti waenlased jeletasid, pimesool olnud täiesti terwe, kuningas aga olewat annud alati moeasjas tooni, ja nii siis olewat samuti operatsioon — tookord alles uudne — elegantsi ausjaks saanud. See nii dramaatiliśel hetkel puhkenud haigus kindlustas kuninga rahwapära.

Wiimaks, 6. augustil, peeti tuhandeaastaste kommete järele pidulik kroonimine. Igaüks pidi täitma oma traditsioonilisi kohustusi. Nii pidid Westminsteri kooli kaswandikud kuninga ja kuninganna lähenedes hüüdma: „Wivat Regina Alexandra! Wivat Rex Eduardus!" Argylli hertsogil üksi oli õigus kanda walitsuskeppi ja lord Robertil waimuliku õigluse mööka. Lauldi sama hümni, mille sõnadega preester Zadok ja prohwet Naatan tegid kuningaks piibli Saalomoni. Wana peapiiskop, gihtitõbine ja poolenisti pime, wõidis kuninga pead, rinda ja käsi. Tseremoonia aegu pidi ta peaaegu minestama ja kuningal tuli teda toetada.

Igiwanadeşt kommeteşt peeti täpsalt kinni. Londonderry markeşs pani riigimõõga altarile, ostis ta punase sametkuruga uuesti tagasi ja seisis siis seni palja mõõgaga kuninga kõrwal, kuni peapiiskop wiimaşt kroonis.

Mõni päew hiljem näidati kinoaparaadiga kuningale, kuningannale ja mõningaile wõõrastele Balmoralis Londoni tänawastsene ja peorongi. Näod olid äratundmatud ja pildi lõpmatu wabin erutas ja wäsitas silmi. Kui ettek. lõppes, lasi operaator lõuendile ilmuda suure kuninga pildi. Plaat polnud aga õigesti ette seatud, ja pimedaşt kostis tema majesteedi hääl: „Aumärgid pole õigel küljel!"

Kahtlane sünnipäewakook.

Praegu elame kohutawal ajajärgul. Kuhu ja aga ei waata, igal pool atentaadid ja põrgumasinad.

Mujal maailmas pole seisukord weel nii jube, seal korraldatakse atentaat ikkagi niisugusele isikule, kes wäga kõrgel kohal seisab. Aga meil! Lihtsalt ei mõista enam elada.

Pole minister ega üldse politikateelane, nokitsed waid õige waikselt enese ette elada, aga jurm waritseb sind isegi „wälgumihklis". (Õigem oleks seda aparaati nimetada nüüd küll surmamihklikś".) Süüdatad hommikul paberossi ja õhtul on juba ju matused.

Lihtsalt — ei julge enam elada.

Täna hommikul juhtusin rätsepa manu kaema, kaugel ülikonnaga lugu on. Aga rätsepa juures kõik kohad kabuhirmu täis. Kükitab mehikene ise nurgas, näost walge ja warjab ennast just minu pooleliolewate pükstega. Ja lõdiseb. „Noh, mis on, meister," küsin, „kõõwlid majas wõi?" Ent mees ei wasta sõnagi. Lõgistab aina hambaid ja wahib. Mulgi hakkas õudne. Waatan ringi, aga midagi eriliselt kohutawat pole näha. Õue peal klopib keegi tekke ja päike paistab nagu harilikult.

„Mis on lahti, peremees," pärin uuesti ja raputan meest õlast.

„Seal," kogeleb rätsep, „seal, — paber."

„Mis paber?"

„Paber! Duplikaat!"

Laual on tõesti mingi paber. Wist mõni ähwarduskiri wõi midagi niisugust, arwan. Aga sugugi mitte. Päris harilik duplikaat. On tulnud mingisugune pakk pagasiga meistri nimele.

„Mis siin siis eriliśt on, mitte ei saa aru."

„Jumala pärast," oigab rätsep, „ärge puutuge, põrgumasin!"

Nüüd löin isegi kõhklema. Wäga wõimalik, et põrgumasin. Aga ega siis ometi duplikaat juba ei plahwata, et nii koledasti hirmunud olla, ütlesin.

Aga rätsep ei wõta kuuldagi. „Midagi ei tea, noorhärra, praegusel ajal uskuda. Wõib olla plahwatab. Tõusete hommikul üles, hakkate habet ajama ja karjäuhti, oletegi kõige tooliga wastu lage. Midagi ei tea uskuda."

Tahan just midagi wastata, aga seal koputab keegi uksele. Astub sisse kirjakandja ja lausub päris üksköiksel häälel järgmised werdtarretamapanewad sõnad:

„Olge head, siin on teile üks pakk."

Tundsin, kuidas süda äkki külmaks lõi.

Kadusin kööginukse taudu. Ja weel unilśal kuulsin, kuidas rätsep kohutawalt karjus: „Wiige ära see saatana kätetöö, wiige ära see põrgumasin." Ta waene mees oli juba päris hüsteerikas. Ja kui hoolimatult ta wõõra waranduśega ümber käis! Need olid ju minu pükśid, millega ta end warjas ja kui ta õhku lendab, siis ei jää ka minu pükśteşt midagi järele. Selline tolwan! Wõiks wähemalt sellele mõelda, et riide meeter 10 krooni maksab!

Aga ega mul endalgi käinud käśi palju paremini. Juhtusin just samal päewal sünnipäewalaps olema ja teadagi, et kingituśi tuli. Kas wõib weel koledamat momenti elus ette kujutada: tuleb pakk paki järele ja ja ei tea, milliśes just see põrgumasin peitub. Wõi ei olegi neis midagi muud, kui puhtalt põrgumasinad. Üks jõhkram kui teine. Wõib olla purustawad ju koguni nii ära, et ei jäta matmiseks isegi karwu järele. Ole siis weel ristikoguduse liige!

Kõige umbusklikum olin siiski ühe suurema paki wastu, mis śhokolaadikarbi moodi wälja nägi ja imehäśti lõhnas. Ei olnud mingit kahtlust, et kui teistes wõibolla just päris põrgumasinad ei ole, siis selles on kindlasti. Selsakawal saatja oli mind nii naiiwiks pidanud ja uskunud, et ma ennaşt śhokolaadi lõhnaşt śisse lasen wedada.

Nah, küll ma juba neid śhokolaadikarpe tunnen!

Aga siis tuli see kõige saatanlikum masin. Ta tuli koogi näol, mille tõi lahke naeratusega pekripoiss. Nägin juba poisi libedaşt naeratuseşt, ilma et koogi peale oleksin piiku heitnudki, et see põrgumasin on.

Kaotasin närwid ja karjusin: „Wiiära see põrgumasin minu juureşt, sa koerapoeg, wii ära kohe, wõi muidu löön ma su maha."

Hetkeks waatas poiss mind hirmunul pilgul ja kadus siis nagu tuul. Selline simulant!

Aga miks kadus ta nii ruttu? Kindlasti tõi ta masina, mis käib kella mehanismiga ja plahwatab iga silmapilk.

Lendasin tuule kiirusel jaoskonda. Sealt tulid asjamehed kohale, ja kas te nüüd kuulete, — leidsid, et ei olewat olemas mingisugust põrgumasinat, waid päris harilikud sünnipäewakingid!

Mis te selle kohta ütlete? Isegi koogi leidsid nad taignaşt olewat, päris heaşt munatainaşt, nii ütlesid nad, ja sõid seda koguni, nagu olekśki see kook olnud.

Nad arwasid nähtawasti, et ma ei mõista wahet teha koogi ja põrgumasina wahel. Wõi ei mõistnud seda nemad! Minule oli aga teada, et lõhkeaine ei ole tainas, kuigi dünamiit wäga taigna moodi on, ja mis seal tordis siis muud olla wõis, kui dünamiit.

Ja kui mõtelda, need waesed mehed sõid dünamiiti...

Seśt on wõimatu mõelda, et üksi sünnipäewaks saadetud pakk põrgumasinat ei sisaldanud. Niisugust häbi ma ei tahaks üle elada.

Romulus.

E. SILLA

Keedu- ja majapidamisraamat

on teaduslikum ja täielikum kõigist seni ilmunud keeduraamatutest. 520 leheküIge. Hind köidetult 3 kr. 50 s., iluköit. 4 kr. 20 s.

Pealaos: **„Postimehe" raamatukpl.**

„Mussolinium"-tee kunstlikule kullale

Üllatawad wäljawaated 20. sajandi alkeemitute ees. — Uue algaine leiutamise kaugeleulataw tähtsus.

Hiljuti tõid ajalehed teate, noorel itaalia füüsikul signor Enrico Fermil olewat läinud korda Rooma füüsikainstituudi laboratooriumis leiutada uut radioaktiiwset algainet, mis asetseb senituntud elementide järjekorras 92 taga.

Itaalia ajakirjandus terwitab signor Fermi saawutust kui „fascistide wõitu kultuuri alal". Kuna aga teadus ei tunne piire, siis teeksid fascistid [illegible] kui nad tuletaksid meelde, et signor Fermi tagajärjed olid wõimalikud ainult tänu suurtele eeltöödele Inglismaal, Saksamaal, Prantsusmaal ja Ühisriikides.

Signor Fermi leiutise tähtsuse paremaks hindamiseks tuletame lühidalt meelde kaasaja teaduse waateid matereia ehituse kohta.

Kogu 19. sajandi jooksul walitses arwamine, et iga üksik keemiline element on kostatud aatomitest, t. o. jagamata üksustest. Ühe ja sama elemendi aatomid on sarnased, erinewad aga täielikult teiste elementide omadest. Aatomiliikide arw maailmas on sama suur kui algelementide arw. Nii on aatomid maailma ehituse telliskiwid, mis püsiwad muutmatutena maailma loomisest alates. Kuna üksikute elementide aatomid üksteisest erinewad, siis on ka wõimata muuta üht algainet teiseks, ja keskaja alkeemikutele tuleb waadata kui inimestele, kes tegid tühja tööd.

1896. a. *tuli* see waade wõtta põhjalikule rewideerimisele. Nimelt selgus, et mõned algained korrapäraselt muutuwad teisteks elementideks kiirgamise, wäljasaatmise kaudu. Seda radioaktiiwsuse nähet ei wõinud inimene algatada ega ka juhtasutada arstilisteks otstarbeteks. Jälle tida, ta wõis seda ainult waadelda wõi oli inimese waim see, kes ei leppinud passiiwse osaga. Kõige pealt tahtis ta muretseda selgust radioaktiiwsuse mehanismi.

Warsti awanes järgmine pilt.

Looduses on ainult kaks ürg-telliskiwi, millest on ehitatud kogu maailm, kui mitte ka taewas. Need üksus. on elektroon ja prooton. Wiimane on 1.850 korda raskem kui esimene. Elektron ja prooton omawad wõrdse, kuid wastupidise märgiga elektrilaengu, prooton positiiwse, elektroon negatiiwse. Nende kahe üksuse mitmesuguseid wariatsioonid ja ümberpaigutused annawadki üksikute elementide aatomid, mis tegelikult sarnanewad tillukestele päikesesüsteemidele. Nagu päikese-süsteemis etendab juhtiwat osa päike, nii aatomis tsentraalne tuum, koosnew prootonitest ja mõnedest elektroonidest, moodustabki aatomi massi.

Kui prootonite arwust tuumas maha arwata sealsamas asuwate elektroonide arw, saame ülejäägi, mida keemikud tunnewad elemendi „aatomi arwu" nimetuse all. Keemiku seisukohalt ei ole midagi tähtsamat, kui selle arwu tundmine. Nii on aatomarw wõrdne elektroonide arwuga, mis tiirlewad ümber tuuma, kusjuures see arw garanteerib kogu aatomi elektrilise neutraliteedi. Samuti wõib aatomarwu waadelda kui positiiwsete laengute arwu uumas.

Lähtudes sellest, wõisid füüsikud maalida aatomite pildi lihtsamatest kuni kõige keerulisemateni. Kõige lihtsam element on wesinik aatomarwuga 1, wesiniku aatom koosneb tuumast (nukleusest), mis sisaldab ühe protooni, mille ümber tiirleb orbiidi mööda elektroon. Järgmine lihtsam element, mille aatom 2, omab 4 prootonist ja 2 elektroonist koosneva tuuma 2 liiklewa elektrooniga tuuma ümber. Sel teel edasi minnes walmistasid füüsikud kõigi aatomite mudelid 1-st kuni 92-ni. Wiimase arwuga tähendatud elemendi, uraani, aatomi tuum on ehitatud arwatawasti järomiselt: 238 prootonit ja 146 elektrooni, mille ümber liiguwad orbiidi mööda 92 elektrooni.

Tänu sellele skeemile, wõisid füüsikud anda õige lihtsa seletuse raadioaktiiwsetele elementidele, mille tähtsamaks esindajaks oli uraan. Nimelt wõis arwata, et enamik aatomidest on wõrdlemisi stabiilsed. Selle wastu raadioaktiiwsed elemendid, eriti rasketemad ja keerulisemad, neist on ebastabiilsed, näidates kalduwust lagunemisele lihtsamateks kujunditeks. Raadioaktiiwsete elementide tuumad lõhkewad plahwatades, saates wälja seejuures kolme tüüpi materia osakesi wõi kiiri: 1) alfa-osakesi kiirusega 10.000 miili sekundis, (lähemal waatlusel osutusid need heliumi tuumadeks), 2) beta-osakesi, mille kiirus ligilähedalt wõrdub walguse kiirusele (lähemal waatlusel osutusid need osakesed harilikkudeks elektroonideks) ja 3) gamma-kiiri, mis loomult sarnanewad walguse kiirtele.

Ühe alfa-osakese wäljasaatmine wähendab aatomi tuuma laengut 2 üksuse wõrra, järelikult elemendi aatomarwu 2 wõrra. Teiselt poolt aga ühe negatiiwselt laetud beta-osakese wäljasaatmine, mis wõrdub ühe positiiwse laengu juurelisamisega, suurendab aatomarwu ühe wõrra.

Seda arwesse wõttes näis, et põhjus miks ei ole leiutatud elementi aatomarwu üle 92 arwu, peitub selles, et uraani aatom oli oma ehituselt maksim sellest, mida wõib anda loodus. Paistis, et keerulisema struktuuriga aatom ei suuda püsida. Mõned teadlased püüdsid isegi teoreetiliselt tõendada 92-st suurema aatomarwuga suuremate aatomite olemasolu wõimatust. Signor Fermi katsed nähtawasti tõendawad wastupidist.

Et Fermi tagajärgedest saada täit ettekujutust, olgu weel tähendatud järgmist. Sir J. J. Thomsoni poolt 1897. a. leiutatud elektroon ja 1911. a. lord Rutherfordi poolt leiutatud prooton pole ainsad telliskiwid, millele on ehitatud materia. Neile tuleb juure lisada kaks teist, wiimasel ajal awastatud „telliskiwi", mis etendawad teatawat osa aatomi struktuuris, mille iseloom aga weel ei ole täiesti selgunud. Need on: 1) neutron-neutraalne (s. o. ilma elektrilaenguta) materia osake, wähe suurem prootonist, leiutatud Cambridge'i teadlase dr. Chadwicki poolt pärast saksa teadlase dr. Bothe ja prantsuse teadlaste Joilot ja madame Curie eeltöid ja 2) positron-elektroni massiga wõrdne materia osakene, kuid positiiwse laenguga, leiutatud dr. Carl Andersoni poolt Kalifornias. Oletatakse isegi weel üht „telliskiwide" liiki — neutraalseid, s. t. ilma elektri laenguta elektroone, kuid nende olemasolu ei ole weel leidnud kinnitust

Nagu üldiselt teada, kasutawad füüsikud mitmesuguste elementide osakesi aatomite tuumade pommitamiseks, selleks et aatomeid kunstlikult lõhkuda wõi „lõhki ajada". Wähemtuntud, — sest wõrdlemisi hiljast ajast pärit — on kunstliku raadioaktiiwsuse tekitamine Joliot ja madame Curie poolt Pariisis. Pommitades alfa-osakestega mõningaid kergemaid elemente, konstateerisid need teadlased positroonide ehk elektroni massiga wõrdsete, kuid positiiwselt laetud osakeste ilmumist. See oli äärmiselt huwitaw aatomite muutmise nähtus. Weelgi huwitawam oli see, mis järgnes. Nimelt näitas. katsed boori, magneesi. ja alumiiniumiga, et positroonide wäljawool kestab edasi isegi pärast seda, kui on lõppenud pommitamine alfa-osakestega. Nähtus jarnanes täielikult loomulikule raadioaktiiwsusele, ja sülmapaistwad nurjad tulid otsusele, et neil on läinud korda tekitada kunstlikult uusi raadioaktiiwseid elemente.

See äratas Signor Fermi samuti ka paljude teiste teadlaste tähelepanu. Kasutades mürskudena eelpooltähendatud neutroone, läks Fermil korda tekitada kunstlikku raadioaktiiwsust wolframi, rauda, alumiiniumi, kloori ja rea teiste elementide juures.

Kõige tähtsamaid tagajärgi andsid aga katsed uraaniga, mille pommitamisel Fermi sattus uuele, senitundmatule algolluselle, mille aatom ei lange ühte ühegi arwuga 86—92 wahel. Järelikult on küllalt põhjust arwata, et ta ületab 92.

Nähtuse käiku wõib eneselle ette kujutada umbes järgmiselt. Kui neutroni osakemürsk põrkab otseselt uraani tuuma wastu, haarab tuum eneseisse „mürsu", wabastades selle asemel oma hõlmast otsekohe ühe elektrooni. Nagu eelpool tähendatud, peab selle tagajärjel tuuma laeng suurenema ühe wõrra. Kuna aatomiarwud 94 ja 95 näiwad olewat wõimatud, siis peab oletama, et uraan muutub uueks algaineks aatomiaruga 93.

Missuguse nime saab uus element?

Itaallastel on kawatsus ristida oma leiutist „mussoliniumiks", kuid paistab küsitawana, kas see nimetus leiab üldist wastuwõtmist.

Uue element on raadioaktiiwne ja omab Signor Fermi arwates „poolperioodi" 13 minutit. Et mõista wiimast terminit, olgu siinkohal tähendatud, et täpset aega, mille kestusel teatawa raadioaktiiwse elemendi aatom lõplikult häwib, on raske kindlaks määrata. Küll aga wõiwad füüsikud öelda, missugune murdosa eht protsent raadioaktiiwsetest aatomitest laguneb teatawa aja wahemikus. Ütleski raadioaktiiwne aatom ei tea, missugune saatus teda ootab järgmisel minutil, tiirdel on ainult, et osa neist, nagu wanast Rooma jõuritest, on määratud paratamatule kadumisele. Seda ajawahemikku, mille jooksul pool raadioaktiiwse materia aatomitest laguneb, nimetatakse ka elemendi „poolperioodiks". Järgmisel „poolperioodil" laguneb pool ülejäädawat. aatomitest jne. Poolperiood wariseerub mitmesuguste elementide juures, kõikudes 22 miljardi aastast (thoriumi) kuni 1/500 sekundini (aktinium A).

Uue elemendi omadustest saab täpse ettekujutuse alles pärast üksikasjalisi uurimusi. Kuid aatomarwu põhjal wõib juba ette öelda, et „mussoliinium", wõi kuidas seda elementi nimetatakse, sarnaneb lähedalt manganeesile ja reeniumile, millest wiimane leiutati miite wäga ammu tagasi.

See ettenägemise wõimalus eraldabki kaasaja keemikud nende eelkäijatest kaugemale.

A. Le Coq

Asjatundjad eelistavad meie tuntud mõdu limonaade sidruni soodat ja puuvilja jooki

Nõudke kõikjal:

Pikalaenu Pangale suuremaid wõimalusi.

Krediitasutuste ja ettewõtete abistamisel.

Tallinnast, 21. juunil. Wabariigi walitsuse koosolekul kinnitati Pikalaenu Panga põhikirja täiendamise ja muutmise dekreet. Olukord on tinginud, et Pikalaenu Pangal rahwamajanduse huwides. tuli teostada operatsioone, mis pole kooskõlas pangale ettenähtud operatsioonide üldmäärustega.. Eesti krediitasutiste toetamiseks sihitud operatsioonidel, mida pank teostas walitsuse igakordsel nõusolekul.

Selleks Pikalaenu Panga põhikirja täiendati § 8 pk. 1, mille järele pank walitsuse igakordsel loal wõtab rahwamajanduse tähtsamatel juhtudel oma peale wastutuse täiesti elujõuliste krediitasutiste kohustuste eest ja annab krediitasutistele laenusid panga põhikirja par. 10, 34 ja 35 tähendatud kindlustustel.

Samuti on pangal õigus walitsuse loal nende krediitasutuste poolt kahjude kandmise korral likwidatsiooni ärahoidmise otstarbel krediitasutistesse uut kapitali sisse maksta, saades selle wastu krediitasutise aktsiaid.

Samadel alustel. ja tingimustel wõib pank anda laenu tähtsamatele tööstusettewõtetele. Need operatsioonid toimuwad panga põhikirja par. 41. korras walitsemisele wõetud laenude ja nõudmisele wõetud summade arwel ja piirides.

Edasi reguleeritakse. selle. paragrahwi muutmisega Pikalaenu Panga mahekorda riigiga. Ka antakse walitsusele õigus kohandada par. 8 pk. 1 norme selles ettenähtud operatsioonide kohta.

Krediitasutuste seaduse muutmise dekreet.

Wabariigi walitsus wõttis wastu krediitasutiste seaduse muutmise dekreedi. Seaduse muutmise põhjuseks on, et selles ettenähtud maksujõuetuks tunnistatud krediitasutiste likwideerimise senine kord on osutunud mitte alati küllalt otstarbekohaseks.

Riikliku ringhäälingu juhatajaks dir. Jallajas.

Kuidas sünnib praeguse ringhäälingu ülewõtmine.

Tallinnast, 21. juunil. Walitsuse kolmapäewasel koosolekul määrati riikliku ringhäälingu ajutiseks juhatajaks postiwalitsuse dir. G. Jallajas. Lähemal ajal määratakse ametisse ka ringhäälingu nõukogu. Dir. Jallajase ülesandeks jääb eeltööde tegemine ringhäälingu riigi kätte ülewõtmise puhul.

Raadioringhäälingu kontsessioon lõpeb 1. juulil. Selleks päewaks tuleb otsustada, missugusel kujul sünnib ringhäälingu ülewõtmine riigi poolt. On peetud läbirääkimisi o.-ü. Raadioringhäälinguga seniste sissesõidete ülewõtmise asjus, kuid mingile lõplikule otsusele pole weel jõutud. Ringhääling omalt poolt nõuab, et riik maksaks temale wälja põhikapitali, mis ta mahutanud ettewõttesse, ja likwideerimiskulud. Ringhäälingu põhikapitaliks on 69.000 kr. Põhimõtteliselt ollakse nõus, et ringhääling peaks tagasi saama oma põhikapitali, kuid otsust pole seni langenud.

Juhul, kui 1. juulini ei saada kokkulepe, hakatakse üleandmisi toimetama postiwalitsuse saatejamade kaudu, mis aiul küll teatawaid raskusi tekitab, kuna sisseõõsade ei wasta kõigile nõuetele, kuid wähemate ümberkorralduste järele oleks see wõimalik.

Postiwalitsuses on praegu wäljatöötamisel uued ringhäälingu kawad. Teatawasti tahetakse uus saatejaam ehitada mitte Tallinna, waid kuhugi riigi keskpaika, milleks peetakse kõige sobiwamaks Paidet wõi Türit. Kui kawad määratawa nõukogu poolt kinnitatakse, ajutakse kohe jaamahoone ehitamisele, et wõiks alustada monteerimistöödega ja jaam tulewa aasta jaanuaris oleks juba walmis.

Teatawasti tuleb uus jaam 40 KW tugewusega, seega kolm korda suurem kui praegune o.-ü. Raadioringhäälingu saatejaam Tallinnas. Asjatundjate arwamist mööda oleks see kuuldaw üle maa ja Tartu wõiks isegi kuulda detektoriga. Tallinna kohta arwatakse, et seal detektoraparaadiga kuulamine oleks raske. Sel juhul peaks Tallinna ehitama wäikese edasiandejaama.

Põltsamaa linnawalitsus jääb ametisse.

Kohtu- ja siseministeeriumi rewisjoniprotest jõeti riigikohtus tagajärjeta.

Neljapäewal tuli riigikohtu administratiiwosakonnas arutusele kohtu- ja siseministeeriumi rewisjoniprotest Wiljandi-Pärnu rahukogu otsuse peale protesti asjas Põltsamaa linnawolikogu otsuse wastu 22. weebruarist.

Tähendatud päewal pidas Põltsamaa linnawolikogu oma esimese koosoleku, millel walimisele tuli wolikogu juhatus, linnawalitsus ning kindlaks määrati ka linnawalitsuse liikmete palgad.

Küsimuste otsustamisel hääletasid teiste seas kaasa ka linnainsener E. Seidenbach, linnaarst E. Prima ja algkoolijuhataja J. Peterson. Kuna aga linnaseaduse § 105 märkuse järgi üks ja sama isik ei saa korraga olla linnawolikogu liige ja linna palgaline teenija, siis leidis kohtu- ja siseministeerium, et wolikogu koosolekul on rikutud seaduse nõudeid. Linnateenijatest wolinikude ärajäämisel koosolekust oleksid walimiste tagajärjed wõinud kujuneda hoopis teistsugusteks. Sellepärast palus ministeerium Wiljandi-Pärnu rahukogu Põltsamaa linnawolikogu otsust 22. weebruarist tühistada. Kohtus aga wäitsid linnawolikogu esindajad, et linnawolikogude walimiste seaduse järgi ei saa ühegi woliniku wolitust olematuks teha enne, kui nad tühistatud ei ole wastawa instantsi poolt seaduslikus korras. Käesolewal juhul olid Prima ja teiste wolitused weel makswad ja sellepärast nende osawõit häältemisest ka õigustatud.

Wiljandi-Pärnu rahukogu oma otsuses asus selles küsimuses samale seisukohale ning jättis kohtu- ja siseministeeriumi protesti tagajärjeta. Nüüd otsustas riigikohtu administratiiwosakond tagajärjeta jätta ka ministeeriumi rewisjoniprotesti. Sellega jäänwad Põltsamaa linnawolikogu esimese koosoleku otsused jõusse.

Narwas leiti mitmesaja-aastast furnukirste.

Narwast, 21. juunil. Täna kell 10 hommikul leiti Narwas, Suur t. 5 maja hoowilt ümberehituse juures 2 meetri sügawusel 5 furnukirstu, mis olid walmistatud ümarikust puust ja seest kiina moodi wäljaõõnestatud.

Maja, mille kohal kirstud leiti, on ehitatud rootsi ajal ja seega üle 300. a. wana. Kohalwiibinud eksperdid ei jaaanud kindlaks teha kirstude wanust. Kuna aga Narwa linn on 700 a. wana, siis wõis matmine sündida weelgi warem. Igatahes pudenesid kirstud wäljawõtmisel mullaks. Jäid järele ainult lunid. Asju kirstudes ei leidunud. Umbes 30 a. tagasi on samasuguseid kirste leitud ka Siiwerstis, 4 km Narwast.

Langetõbine hukkus merre.

Kolmapäewal kella 1—2 wahel hukkus Tallinna sadamas merre Aleksander Hellmann, keda tabas järsku tugew langetõwe hoog just minutil, mil ta istus sadama kail ja waatas laewu. Sündmust juhtus pealt nägema aga Joh. Rida ja hüppas uppujale järele. Sai mehel jalast kinni ning tõi ta kaile. Olgu tähendatud, et J. Rida on waremgi uppujaid päästnud. Hellmann elutseb Suo tn. 19 ja on linna hoolealune.

„Siiamaani ja mitte kaugemale".

Wõidupühal, 23. sfp. awatakse Harjumaal, Kunfalus, Tallinna-Narwa maantee ääres ajuwa Walkla silla juures mälestusmärk kohal, kus 1919. a. alul enamlaste pealetung Tallinnale seisma pandi. Märk kujutas eneseist looduslikku suurt kiwi, mille teepoolsele külge on raiutud siiss pealkiri „Siiamaani ja mitte kaugemale."

Soomlaste eeltööd „Kalewala" 100-aasta juubelits.

Suured „Kalewala"-kunstinäitused Helsingis, laulupidu Sortawalas, teaduslikud kõned ja pidustused üle terwe Soome.

Tulewal aastal möödub 100 aastat „Kalewala" ilmumisest. Soomlased tahawadki pühitseda 1935-dat aastat „Kalewala"-aastana, korraldades pidustusi üle terwe maa. Esimene suur aktus on 28. weebruaril Kalewala-päewal Soome Kirjanduse Seltsi ja Kalewala Seltsi ühisel korraldusel, kuhu kutsutakse ka wälismaalasi, esijoones „Kalewala" tõlkijaid wõõrkeelsesse, — nagu M. J. Eisen (eesti), Pavolini (itaalia), Šajkowič (serbokroaati) j.t.

Samal kuul korraldatakse „Kalewala" illustreerija kunstnik Akseli Gallén-Kallela mäles uspäitus ja eriti weel „Kalewala" motiiwidel walmistatud piltide näitus, kuhu saadawad oma pildid mitmed isikud ka wäljaspoolt Soomet — Rootsist, Ungarist ja mujalt. Kalewala motiiwidega pilte on kaunis palju wälismail.

Kuna kõigi pool „Kalewala" loomingust on Eesti-Soome ühiswara, siis tahatawad ka eestlased „Kalewala" juubeli puhitsemisest aktiiwselt osa wõtta. Õpetatud Eesti Selts on otsustanud awaldada Kalewala-päewaks rahwaluuleteise ainuga albumi, mille koimetajaks on walitud dr. C. Leerits. Albumi kaasiõõlised selgawad edaspidi.

Soomlased ise tahawad wiia Kalewala-päewaks lõpule „Soome wanade rahwaluulude" wäljaandmise, millistest seni on ilmunud 25 paksu köidet ja ilmumata on weel 5 köidet.

Suwel 1935. a. korraldatakse Sortawalas suur laulupidu.

Riigikogu juhatus oli koos.

Eile pidas riigikogu juhatus oma koosolekut.

Rkl. August Gustawson, kes teatawasti kutsuti riigikogu tööst osa wõtma surma läbi lahkunud Mihkel Martna asemele, teatas riigikogu juhatusele, et tema riigikogu liikme wolitused maha panew. Juhatus otsustas saata kutse järgmisele kandidaadile sotsialistide rühmast, Joh. Kraanile.

Edasi otsustati riigikontrolör Soonberg lubada puhkusele 25. juunist kuni 26. juulini tema enda palwel.

Talu elumaja põles maha.

Kahju 2000 krooni.

Kolmapäewa hommikul on põlenud maha Ahja wallas Kärsa külas Sepa talu puust elumaja ühes ühise katuse all olewa rehe ja rehealusega. Talunamik Oskar Sorga hindab oma kahju 2000 kroonile. Soone oli kiunitatud. Tule tekkimise põhjusi selgitatakse.

Kopli waranduseid riigi walitsemisele.

Wabariigi walitsuse eilsel koosolekul wõeti peale muu wastu ka Kopli linniswara walitsemise põhimäärus, millega Kopli tehased ja selle juure kuuluwad waranduseid ning elumajad niiöidest peale lähewad täiesti riigi kätte. Seni walitses Kopli tehaseid era-aktsiaselts, kuid enamik aktsiaid oli riigil.

Walitsuse samal koosolekul kinnitati kaubalaewade omanduse ja wastutuse seaduse täiendamise seadus, mis dekredigi maksma pannakse.

Konjunktuurinstituut algab tööd.

Kolmapäewal peeti statistikabüroo ruumides konjunktuurinstituudi esimest koosolekut.

Instituudi direktor hra Pullerits ütles sissejuhatuseks, et institut peab kujunema ajutiseks, mis wastab meie oludele ja meie wõimalustele. Põhimääruste kohaselt instituudi ülesandeks on eesti majanduselu igakülgne selgitamine ja objektiiwne hinnang, majandusnähete jooksew informatsioon ning meie majanduselu jälgimine. Instituudi töö wõib tagajärjekas olla waid siis, kui ka teised majandusalal tähtsad organisatsioonid omalt poolt püstitawad probleeme. Tähtis on kogu maailma majanduselu jälgimine ja see on üks instituudi ülesanneteist. Institut hakkab andma wälja kuukirja wihikudes, à 60 lehekülge, peale selle tuleb weel nädalabüllettään jookswate ülewaadetega majanduselu kohta. Instituudi eelarwe on 1. juulist kuni 31. märtsini 1935. a. tasakaalus 37.000 kr.

Ringi ümber kodumaa.

Tartumaalt.

Wesneris palju mutte. Wesneris on mutid aiawiljapeenrad alt öhtjalt ajanud. Ka kartuliwaod ja kohati wiljapõllud on üles tuhnitud. Mitmel aastal pole mutid nii palju kahju teinud kui tänawu.

Ulakad rikuwad öörahu. Wiimasel ajal on Wesneriste tekkinud juuremal hulgal wene rahwusest teenijaid ning karjaseid, kes iga laupäewa ja pühapäewa õhtul kogunewad maanteele ja külade wahele, kus tehakse möödaliikuwaile inimestele igasuguseid rumalaid märkusi ja segatakse külaelanike unerahu. Wahel laotakse puuja kaowirnad elamute uste taha.

Wapramäele ja Peedu parki uusi pinke. Kuna Wapramägi ja Peedu ümbrus on saanud kartlastele meeldiwaks wälsjaiõidukohaks, siis andis mägedes jalutades end tunda wastawate pinkide puudus. Nüüd on Peedu korraldusselts asja tõsiselt wõtnud ja nii Wapramäele, kui ka Peedu parkidesse hulga uusi pinke juure lasknud teha ning üles seada.

Tänawa äärte sillutamine Jõgewal. Jõgewa alewivalitsus on asunud käesolewa aasta bensiini ja jõuwankrite fondist saadud summadega tänawaid sillutama, wahemal määral kui eelmisel aastal. Sillutamisele tuleb eelmisel aastal pooleli jäänud Suure tänawa ääred kuni Turu tänawa nurgani. Liiwa ja kiwiprahiga täidetakse tänawu eriti korralikult kõrwaltänawaid, mis on muutunud aukliseks ja takistawad liiklemist.

Kääpal wähe wähki. Wiimastel aastatel on järjekindlalt wähkede wähenemist Kääpa jões tähele pandud, kuid tänawu on eriti wähe wähki nimetatud jões, kuigi siia mööbunud aastal sugumaterjali sisse lasti. Wähkede häwinemist loetakse kohapeal palkide ja puude parwetamisest tekkinud tõrwaje wee „teeneks“.

Pala laulupäew. Pala Laulu-Mängu Seltsi 30 aasta juubeli puhul peetakse pühap., 1. juulil seltsi aias laulupäew, mis algab piduliku jumalateenistusega kell 12, kaastegewad õp. Haamer Tartust ja kohalik õp. Walter. Kell ½4 ühine rongkäik koolimaja juurest peoplatsile ja kell 4 kontsert ümbruskonna segakooridelt. Peokõne peab endine haridusminister H. Kukke.

Kure pesad maal tühjad. Ka maal on tooneburgedele rohkesti pesaaluseid puude latwadesse üles seatud, mis aga seisawad tühjadena. Kured on saanud harulduseks huwiobjektiks, keda ainult wanades pesituskohtades näha wõime.

Pangodis kestab salaküttimine. Pangodi metsadest on kadunud pea eranditult kõik jahiloomad ja ka linnud, kelle kadumises süüdi on rohkete salaküttide wõrk wallas. Nii peawad mõned wabadikud otse auasjaks päewade wiisi wõõrastes metsades hulkuda ja maha tappa jahiloomi ja linde, waatamata küttimiskeelu ajale.

Heinamaad hinnas. Tänawu on erakordselt elaw nõudmine heinamaade järele. Nii oksjoneil, kus antakse niitmiseks riigi tagawara maade heinamaid, maksawad loomapidajad isegi mitmekordse alghinna. Ka on wõetud tänawu paljudes kohtades rendile sooheinamaad.

Aakre „Kuresilt“ walmis. Neil päewil jõuti lõpule Aakre walla piires asuwa „Kuresilla“ ehitustöödega. Sild sai walmis juba mõni päew warem. Kuid wiimasteks töödeks olid teeõgwendamisega ühenduses olew teepinna tasandamine ja maanteekraawide puhastamine. Teeõgwendus toob tunduwat kergendust mootorsõidukitele. Uus sild on moodne raudbetoon ehitus ja maksab ümarguselt 7.000 krooni. Liikumiseks ei ole uus sild weel mitte awatud, kuna betooni kiwistumine wõtab aega. Awamine kuuldawasti toimub käesolewa kuu wiimastel päewadel.

Wõõbstes kerkib uus koolimaja. Kastre-Wõnnu wallal walmib Wõõbste külas uus koolimaja. Selle järele juba ammu tunti tõsist wajadust, kuna senine koolihoone oli niiwõrd wana ja lagunenud, et talwel kuidagi ei tahtnud pidada sooja. Oli juhuseid, kuna temperatuur langes kuni 6 kraadini.

Wõrumaalt.

Wõrumaal kadus poisike. Umbes poolteist nädalat tagasi lahkus oma kodust ilma wanemate loata Peri wallas Naruski külas elutsew Walter Russiwer. Poiss on ainult 6 aastat wana ja pole senini kodu tagasi tulnud. Ta kannab seljas sinist pluusi, jalas muste püksi, tuna peas on tal sonimüts.

Järwamaalt.

Järjekindel piimahinna langus Amblas. Wõrreldes käesolewa aasta alguskuudega, on piima hind Ambla ühispiimatalituses wiimastel kuudel tugewasti langenud. Jaanuaris maksetud 1,75 ja märtsikuus maksetud 1,74 sendi asemel makseti aprillikuu piima eest ainult 1,34 ja nüüd maikuu piima eest ainult 1,32 senti raswaüksuse kohta. Ainult riikliku juuremaksu abil on suudetud piimahind püsiwana, isegi tõuswana hoida. Uhes riikliku juuremaksuga on raswaüksuse kohta jaanuaris 1,87, märtsis 1,91 ja aprillis 1,96 senti. Praegu aprillikuu eest wäljamaksetaw riiklik juuremaks raswaüksuse eest on 0,62 senti.

Wallaslaste sündiwus Järwamaal suurenemas. Järwamaal üldiselt wiimased aastad näitawad wallaslaste sündiwuse alal arwulist tõusu. Uhes linnadega on kogu maakonnas wäljaspool abielu sündinud lapsi 1927. a. — 95, 1928. a. — 110, 1929. a. — 117, 1930. a. — 128, 1931. a. — 122 ja 1932. a. — 128. Linnadest näitawad Paide ja Tapa kogu riigi kohta kõige madalamat wallaslaste sündiwust.

Walgast.

Walga spordiwäli walmib. Walga spordiwäli, mille ehitustööd kestawad juba kaheksa aastat, on hakanud walmima. Töid teeb soomusrongide rügemendi meeskond allohwitseride juhatusel. Suurem osa jooksuteid on juba wastawa seguga kaetud ja muru täis külitud, mis juba haljendab.

Wiljandimaalt.

Kalapaatide wõidusõidu Wõrtsjärwel korraldab wõidupühal Wana-Tänasilma kalameeste ühing. Wõidusõit korraldatakse kahes klassis. A klassis esinewad suured klüüwerpurjedega kalapaadid, B klassis sõidawad harilikud weened ühe purjega. Peale selle korraldatakse sõudewõistlused. Wõidusõidu algus kell 12.

Põltsamaa jaanilaat. 20. sk. oli Põltsamaal n. n. jaanilaat, mis iluse ilma tõttu kujunes wäga rahwarikkaks, mistõttu ka wõrdlemisi elaw oli kaubitsemine. Eriti külluses oli kalakaupmeeskond, kuid rohkesti oli ka puunõude kaupmehi jne. Laadale oli toodud ka kaunisti kariloomi. Nõuti 40—60 kr. lehmadest, hobustelaat oli aga juba hõredam.

Põltsamaa kirikusse tahetakse elektriwalgust. Põltsamaa ew. lut. kogudus korraldab jaanipäewal Põltsamaal loterii, et sissetulekust soetada kirikusse elektriwalgustust, et wabaneda küünlawalgustusest, mis sageli tikkuwa raswaga rikkus inimeste riideid.

Maa juhtustab.

Kui hobune ei jõua wedada...

Lukelane J. M. on kuulus oma tugewa jõu poolest. Nii wedades tänawu sõnikut kesale jäänud kõhn hobune koormaga joisel teel „jänni“. Mees saanud wihaseks hobuse jõetusest, rakendanud hobuse eest lahti, wõtnud aisad pihku ja koorem olnudki kesal. „Iga mees jarnast tempu läbi ei tee,“ lausunud hingeldades teistele.

Mult sentide pärast protsessimas.

Rahwal on protsessimine tänapäewal moes. Sageli minnakse kohtusse isegi mõnekrooniste asjade pärast. Kuid keegi Mulgimaa mees sai hakkama sarnase tembuga, et esitas Tartu 5. jaoskonna rahukohtunikule tertwe rea nõudmisi, mis oma nõudesumma wäiksuse poolest ületawad senised. Enamik nõudeist oli alla üht krooni. Nii figureerisid nõudesummadena arwud: 46 senti, 26 senti, isegi 17 senti jne. Nõuded leidsid kohtus küll rahuldamist. Peale algsumma mõisteti wälja isegi wäikesed lisasummad asjaajamiskulude näol. Kuid nõudjal ei ole sellest juurt tulu, kuna paljudelt kostjatelt, nagu kohtuotsuste täitmisel selgus, ei ole midagi wõimalik sisse nõuda. Nende arwel tuleb nõudjal täitekulud omast käest juure maksta.

Wiljade seisukord.

Ööküimad paiguti aedwilja ja oraseid rikkunud. Rukkist loodetakse head saaki.

Maa kirjasaatjad jutustawad, et nädalaid kestnud jahedad ilmad on paiguti halwawalt mõjunud wiljakasuule. Paljudes kohtades on ka ööküim kahju teinud, rikkudes peamiselt aedwilja. Uksikute andmete järgi on praegu pilt järgmine:

Palal orased head.

Neil päewil lõppesid Palal ja selle ümbruses suwewilja külwid. Püsinud wilude ilmadega on käsil aiawilja ja loomasööda juurwilja taimede istutamine. Suwewilja orased on üldiselt head, kuna praegused kasuutingimused soodsad. Ainult aruhein on tänawu wäga hõre ja lühike, jõgede ja ojade kallastel wõib keskmist heina näha. Ka ristikheinapõllud paistawad kehwadena. Mõned isegi kündsid terwed wäljad üles ja katsid teise wiljaga.

Räpinas aiad palju kannatanud.

Räpina ümbruskonna aedades on tänawu ebasoodsa kewade tõttu saagilootus wäga palju kahanenud. Kus taimekaitsewahendeid tarwitati, on aiad kaunis saagirikaste lootustega, mujal aga on kohati kahjurite poolt peale wiljade ka puud niiwõrd rikutud, et kuiwawad täiesti ära, kuna neis pole enam ühtki lehte.

Räpinas lina külwipind suurenenud.

Räpina ümbruskonnas on tänawu linakasuatuses uut tõusu märgata. Külwipind ei näita enam langust, waid tõusu. Paljud talud, kus mitmel eelmisel aastal on üldse loobutud linakasuatusest, on tänawu jälle unesti lina külinud. Suuremalt jaolt on lina juba tärganud päris rahuldawalt.

Orasekasw Järwamaal ei edene.

Põhja-Järwamaal käesolewal kewadel orasekasw ei taha kuidagi edeneda. Juba oraste tärkamine osutus wõrdlemisi aeglaseks. Tugewaks orasekasuu pidurdajaks on ööküimad, üldse jahedad ilmad ja sademete wähesus. Wiimastel nädalatel on ainult üksikutes kohtades tugewamal kujul wihma sadanud. Uldiselt ei ole aga sademete hulk (14. ja 17. sk. öösi) isegi tugewama kaste niiskushulka ületada suutnud. Ööküimad on sageli ähwardanud. 17. sk. hommikul kohati weel oli jäätord peal ja rohi lumekorraga kaetud. Sooäärsetes kohtades on küim wõtnud orasetaimed, kartulite noored pealsed ja rikkunud ka õitsewat rukist. Ambla ümbruses aga juba waremaltki suiwilja orased kohati osutusid täiesti kollasteks. Rukki õitsemine algas 13. sk., kuid õitsemiseks ebasoodsateks osutuwad liigselt tuulised ilmad. Muidu töötab rukis wõrdlemisi pikaks kasuada ja wara walmiba.

Heinategu alanud.

Juba mõni päew tagasi wõis Palamusel näha heinategijaid. Pandi kokku kesawäljadel kasuawat timotit, et aga tänawu hein kehw ja praegu weel alles noor, olid rõugud wäga hõredalt.

Tänawu rohkesti haraklaba.

Tänawu kewade wahepeal kestnud wiisud ilmad on meelitanud rohkesti haraklaba wilja ja kartuli sisse, kõige rohkem on teda raskeil jawimail.

Kapsastel kirbud kallal.

Hiljuti ilmusid kõikjal kapsataimedele kirbud kallale, kes häwitawad noori lehti ja näriwad ka juurikast taimi katki. Kirpude tõrjeks tolmutatakse taimi kaltsium-arsenaadiga.

Lukel ilusad kaera- ja nisuorased.

Kaera- ja suinisu põldudel on ilusad orased ning töötawad praeguses arenemishoos paremaid saake kui mullu. Odrapõllud on täielikes idanemishoos ja lina, mida tänawu küliti rohkelt 1—2 wakamaale, on mullast taas tärganud.

Rukki õitsemine toimus soodsatel ilmadel, kuna rukis õitsemist alustas keset pead, nagu põllumehed tähele pannud, olewat loota wanainimeste jutu järgi rohket saaki.

Ööküim wõttis kartulipealsed.

Põltsamaa ümbruskonnas, nagu nüüd näib, on ööküim enamikul taludel, kus kartulipealsed suuremad, need ära wõtnud.

Nõuandeid
aednikele ja põllupidajaile.

Ounamähkuri tõrjepritsimine teostatagu nädala jooksul.

Entomoloogia katsejaamas korraldatud waatluste järgi ilmusid õunamähkuri esimesed rööwikud 20. juunil. Sellepärast tuleb Lõuna-Eestis pritsida õunapuid püreetri ekstraktiga, et häwitada õunamähkuri munе ja munadest ilmunud rööwikuid. Pritsimiseks wõetakse üks osa püreetri ekstrakti ja 100 osa wett. Iga saja liitri lahu kohta lisatakse juure 100 g cohelist seepi, mis lahustatud keewas wees. Uhe keskmise õunapuu pritsimiseks tarwitatakse umbes 6 liitrit pritsimislahu. Seda aluseks wõtkes on wõimalik ühest liitrist püreetri ekstraktist walmistatud lahuga pritsida 16 keskmist õunapuud. Pritsimine tuleb teostada hiljemalt ühe nädala jooksul.

Teised lehed.

Wastuwõtmatu kawatsus,

ütleb „Kaja“ põllutööministri ühe kawatsuse kohta:

Nii kui „Kaja“ weergudel teatasime, on põllutööministeerium esitanud wabariigi walitsusele ettepaneku, mille järele talude wõõrastunud heina- ja karjamaad kawatseitakse wõtta sunniwiisil korraldamisele. Kawas on isegi ettenähtud niisuguste heina- ja karjamaade wõõrandamine — asundamise otstarbeks.

Meie oleme juba warem „Kaja“ weergudel mitmel korral toonitanud, et talumaade wõõrandamise kawatsused on Eesti põllumajanduse seisukohalt täitsa wastuwõtmatud. Kellelgi pole weel meeleski läinud, millist ärewustormi tekitas maal popiisicadus, mille kahjulikud järellained pole weel praegu waibunud. Kui nüüd põllutööministeerium hakkab õhutama uut talumaade wõõrandamist, siis tehakse sellega meie agraarolude kujundamisele ja sõõliste küsimuse lahendamisele maal ainult halba.

Awaldame siinkohal juba nüüd lootust, et walitsus seda põllutööministeeriumi ettepanekut ei kinnita.

Miks laguneb meie perekonnaelu,

seda küsimust käsitab „Maaleht“, loetledes põhjusi, miks abielulahutuste arw nõnda juur:

Aja waim, kergemeelne ja mõtlematu abielumine, naiste liig suur iseseisewus, füüsilised wead, ebanormaalsused, majanduslikud põhjused jne.

Juhtkirjanik wäidab:

Et meil uute kodude loomine on wähene, see on tingitud üldisest majanduslikust kehwusest ja seadusandluse korraldamatusest. Meil on palju keskealisi mehi, kes looks endale kodusid, kuid nad ei leia teenistust, sest rikaste meeste naised on neil teel teenistuskohtade saamisel ees. Tükk aega on möödunud ajast, millal majandusminister lubas panna maksma seaduse, et nende eratеenistuses seiswate meeste naised ei tohi teenida, kes palka saawad üle 200 krooni kuus. Kuid seni pole sellest midagi kuulda. Koguni on jätetud pikendamata warem wolitusseaduste põhjal maksma pandud seadus, millega keelati kahel abielupoolel olla riigi- ja omawalitsuseteenistuses, kui üks pool saab linnas üle 100 krooni ja maal üle 80 kr. kuus palka. Mõlemi siin nimetatud seaduste maksmapanek on hädatarwilik.

Kuid selge on see, et ainult seadusandlusega ei saa weel sundida inimesi kodusid asutama. Meil tuleks ajuda suuremale propagandale, et kodune elu muutub ilusamaks ja auwäärsemaks. Naisseltsid selle asemel, et minna märgukirju esitama, kui mõned mitmekohapidajad pidid teiste, leiwatainimeste, kafuks ametist loobuma, leiaksid siin endale tänuwäärt tööpõllu. Kodukultuse ja perekonnaelu wastu peaksid ka meie koolid kaswatama oma õpilastes seniseist rohkem lugupidamist ja austust. Seni on kodust waid räägitud tütarlastele, kuid sugugi üleliigne pole ka poeglastele rääkida koduarmastusest ja kaswatada neis igatsust ilusa ja mugawa kodu järele, sest noorele, kes hakkab tegutsema koduloomise sihiga, annab see palju jõudu ja töövindu.

Kuhu sammub ewangeelne kirik?

Nagu tagasilükatud kirikuseadusest nähtub, oli see otse salakawal plaan meie kirikupoliitikas.

Uksikud tegelased on nähtawasti arwamisel, et ega kirikuelu muidu elustada ei saa, kui surwe abil. Kas aga sellega just Eesti kirikuelu on taheiud elustada, on hoopis teine küsimus.

Paistab, et selle abil on tahetud päästa baltisaksiku kiriku wäljasuremist ja upitada see wana pastorlik waim jälle rahwuslikult tärkawa kultuuri walitsejaks. Seni konsistooriumi eesotsas püünud inimeste enamus eli nähtawasti maha jäänud rahwa keelest ja meelest. Ei ole siis ka kellegi ime, kui keskwalitsus — konsistoorium — püüdis end wõidupühа pühitsemise suhtes eraopoletuks tunnistada, et mitte riiwata saksajoost ja saksameelsusega pastoreid „landeswehri“ õnnetu puruskõõmise meeletuletamisega. Ei tahaks uskuda, et ewangeelne usk paremamatult kadaka werd peaks kaswatama. Kindlasti on meie õpetajaskonnas suurem enamus rahwuslikku meelsusega. Kuid kadakate pingutawad püüded ja saksa teoloogia käegakatsutaw mõju on ülewõimu mingisugusel kosmopoliitsmil eesmärgil ikka oma käes hoidnud. Ja eestimeelsete tegelaste suureks häbiks on siin wäga loiult wastu astutud, kas igapäewase leiwaküsimuse wõi isikliku mugawuse pärast.

Pole siis wist raske aru saada, miks jääb ewangeelne kirik päew-päewalt raskemasse olukorda ja mispärast hariud usuteadlased seisukord ei wasta nõuetele. Haritlaskond on seotud kirikuga weel ainult traditsiooni kaudu, seni, kui midagi paremat pole. Sellest wõõrast waimust aga, mis heljub kirikutes, ei wõeta palju osa. Baltisakslik ideoloogia on rahwuslikult mõtlewale eestlasele siiski nii wõõras, et ta kunagi tema südame ligi pole saanud ega saa ka tulewikus.

Lagunemine on end ka juba õige tugewalt ilmutanud nii kirikus endas kui ka kiriku ja rahwa wahekorras ja seni kui meie pastorkond ei nõua suuna muutmist, kestab lagunemine edasi.

Kirikuõpetaja.

Arhiwaalide paljundamiseks fotostaat.

Riigi keskarhiiw kawatseb muretseda endale 1935./36. a. eelarwe korras fotostaadi, sest iga aastaga on suurenenud R. Keskarhiiwist wäljaantawate ärakirjade arw.

Paljudel uurijatel, kes elawad wäljaspool Tartut, ei ole wõimalik pikemat aega Tartus töötada, et ise ärakirju walmistada. Kõigile neile on fotostaat suureks abiks. Peale Keskarhiiwi enese leiaks fotostaat kasutamist weel Tartu ülikooli raamatukogu, linnaarhiiwi, Eesti Rahwa Muuseumi ja teiste raamatukogude ning teadusasutiste poolt nii Tartus kui ka teistes Eesti linnades.

Wiimasel juhul tulewad pildistatawad arhiwaalid saata ajutiselt Tartu keskarhiiwi.

Mujal maades on fotostaat arhiiwides harilik nähtus.

Wallaarhiiwid seatagu korda.

Riigi Keskarhiiw on esinenud soowiawaldusega siseministeeriumile, et maakondades, kus puuduwad weel juhtnöörid walla-arhiiwide korraldamiseks, asutaks wastawate korralduste wäljatöötamisele ja et wallasekretäridelt nõutaks tulewikus enam hoolt ja oskust jookswa registratuuri pidamisel ja arhiiwi korraldamisel.

Wõitlus usuwabaduse eest Tartu ülikoolis.

Prof. dr. Joh. Kwačala surmasõnumi puhul.

Bratislawa ülikooli usuteaduskonnalt Tšehhoslowakkias saabus kurb teade: 72-aastasena suri Tartu ülikooli endine usuteaduse õppetooli professor Johann Kwačala.

Kadunu tegewust eesti ew.-lut. kiriku wabastamiseks sakslaste mõju alt mälestawad eesti usuteadlased tunnustuse ja sügawa tänutundega. Ka mina tahaksin öelda paar sõna oma endisest armsast ametiwennast, silmapaistwast õpetlasest ja wäsimatust rahwusliku wabaduse ja õigluse eest wõitlejast.

Kadunuga ühendasid mind muuseas ühised huwid wõitluses wene reformi alul tekkinud saksa ja wene „teotšestwate“ professorite enamuse wägiwalla ja ülekohtu wastu, samuti pedagoogilised huwid, kuna J. Kwačala oli kogu Euroopas kõige silmapaistwam suure pedagoogi Amos Comeniuse pedagoogiliste warade tundja. Neid uuris ta muuseas kõige harulduseimaist trükitud ja käsikirjalisest algupäranditest ja kulutas selleks peaaegu kogu oma pika elu, läbi otsides paljude Euroopa linnade raamtukogud ja muuseumid.

Kui 1892. a. Warssawist kutsutud prof. A. S. Budilowitsch rektoriks sai, algas äge wõitlus saksa professuuriga, mida muuseas toetasid samuti mõned uuestinimetatud wene professorid, kes püüdsid kõigest jõust wene reformi wastu wõidelda. Eriti nõrgestus wene reformi teostamine pärast keiser Aleksander 3. surma, kuna sel ajal Peterburi ringkonnad suurenenud saksa mõju tõttu reformile kaasa ei tunnud ja wiimane lõpuni wiidi ainult tänu Budilowitschi ja tema kaaslaste wisadusele. A. S. Budilowitsch, pärit Poola-Leedu maakonnast, naise poolt kuulsa slaawluse eestwõitleja Dobrjanski jugulane, oli sakslaste wastu eriti waenulikult häälestatud ja pidas seepärast nende peamist kantsi ülikoolis — usuteaduskonda — eriti teraseit silmas. Juba järgmisel, s. o. 1893. a. kutsus ta siia luteri usku slowaki J. Kwačala ja saawutas sakslaste wastuseisule waatamata tema nimetamise usuteaduse korralisels professoriks.

Kohe pärast Tartusse jõudmist astus J. Kwačala eestlaste ja lätlaste iseseiswa usu eest wõitlusse, protesteerides tuliselt tol ajal lewinud arwamuse wastu, nagu juhtiw osa ew.-lut. usu kirikus wõiks kuuluda ainult sakslastele ja nõudes iga rahwuse waimlis-usundlikele kommetele täielikku wabadust — ilma wõõraste hoolekande ja eestkostuta. Selles wõitluses ta ületas koguni rektor Budilowitschi, kuna wiimane, olles saanud täielikult wene hariduse — Leedu waimulikus seminaris ja Peterburi ülikoolis — andis siiski mõnikord järele, oli heas wahekorras mõnede saksa professoritega ja wäljendas sageli wene isewalitsusliku politika awarust ja humaansust.

Wiimases, s. t. mõõdukamas suunas teotses kawakindlalt 18 professori-rahwuslase koondis. Juhtiwad selles koondises olid Gubarew ja teised Moskwa ülikoolist wõrsunud professorid, kellel wene reformi teostamise wiisides oma loomulike, 18-koondisse mittekuuluwa liitlase Budilowitschi ja Kwačalaga sageli lahkarwamisi tekkis. 18-koondises oskas Gubarew eriti osawasti ära hoida marurahwuslikke kõrwalekallakuid „prowintsialismi“ süüdistuste puhul. Kwačalasse ei saanud aga keegi ega kunagi mõjuda: ta teotses alati üksi, ei pidanud kellegagi nõu ega palunud kunagi kellelgi toetust.

Kwačala wäljaastumised eriti awalikel waidlustel, nagu doktori-wäitekirja kaitsmisel, mil teadlane waljusti, kindlalt ja sirgjooneliselt ühe wõi teise teadusliku doktriini hindamisel wõi ühte wõi teise isikusse ebaõiglaselt suhtumise puhul oma wastuwäiteid esitas, äritasid weel mõni aeg taka järele kogu linna: neist kõneldi weel kaua mitte ainult ülikooli ringides, waid ka wene pealinna lehtedes, nagu näit. korduwalt Peterburi ajalehes „Retšh“.

Kogu selle Kwačala wõitluse peamine siht oli — kahe uue, eesti ja läti, õppetooli loomine tegeliku usuteaduse alal. Ka need õiglased nõuded leidsid tugewat wastuseismist Peterburi ringides, kuni wiimaks — juba maailmasõja aastail — ülikooli uue põhikirja wäljatöötamisel need kaks professuuri pääsesid siiski põhikirja projekti, mis aga kahjuks pidi teostamata jääma lõputute arutuste ja waidluste pärast ülikooli nõukogudes. Siiski saawutas Kwačala oma äärmise wisadusega, et kaks nimetatud professuuri enne uue põhikirja wastuwõtmist kinnitati, kuigi juba Tartu wene ülikooli tegewuse lõpul — jaanuaris 1917 nimetati kaks professorit praktilise usuteaduse õpetamiseks eesti ja läti keeles.

Eesti õppetoolile nimetati praegune rektor J. Kõpp, läti õppetoolile — Sander. Muuhulgas täiendas Kwačala triumfi weel see, et mõnede wene keeles lugemast keelduwate saksa professorite wallandamise tagajärjel teaduskonna enamus kujunes Kwačala poolehoidjaist, kes ta siis usuteaduskonna dekaaniks walisid.

Muidugi oli tollekordne nelja professori wallandamise tõsiasi meie ülikoolielus kurb juhtum. Kahetsetin kibedasti, et mind siis Tartus polnud, sest parajasti sel ajal nimetati mind Wilno õpperingkonna kuraatoriks. Wõimalik, et asi oleks annud end lahendada, — ühelt poolt kõrgemat ülemust ja teispoolt usuteadlasi-professoreid kokku lepitades, nii et wiimased teatud aja pärast oleksid wõinud üle minna wene õppekeelele. Uuestiwalitud rektor kogemuste puudusel nähtawasti sellele mõttele ei tulnud.

Nende nelja usuteadlase lahkumisest oli minul kahju seda enam, et kaks neist pääsis õppetoolile minu pooldajate, wene rahwuslastest professorite kaasabil ja et nad tegemist ei teinud mingi politikaga; kolmas osa oli juba ammu meie meelne ja isegi kunagi heas wahekorras rektor Budilowitschiga. Ainult ühe neljast oli keegi õigusteaduse professor kiskunud politikasse, kuid ka seda õnnestus mul tema usuteaduse ja usuteadlastele tüüniliselt juhtuwa sõbra mõju alt wabastada. Nii tegi wene wõim mainitud teadlaste wallandamisega jällegi ühe oma suurema poliitilise wea: kannatada saanud olid wene rahwusliku liikumise sõbrad ja saksa marurahwusluseist täiesti wabad.

Selles minu rektoriks-oleku ajal uuenenud usuteaduskonna koosseisus — ilma endiste poliitiliste wõitlejateta — oli prof. Kwačalal juba palju wähem kokkupõrkeid, seda enam, et ma üheltpoolt heas wahekorras prof. Kwačala ja teispoolt saksa usuteadlastega — isiklikult igasugu hõõrumised wõisin ära hoida. Niisiis walmis kahe uue professuuri — eesti ja läti praktilise usuteaduse õppetooli loomise kawand ülikooli uude põhikirja wõtmiseks, ja usuteaduskonna uus, politikast puutumatu koosseis toetas seda uuendust.

Saksa okupatsiooni alul, kui wene ülikooli saatus Tartus polnud weel otsustatud, tõstis kadunud piiskop Platon üles usuteaduskonna juures grecka-katoliku osakonna loomise küsimuse. Peeti mitu istungit, millest osa wõttis prof. Kwačala kui usuteaduskonna dekaan, usu- ja ajaloofiloloogia teaduskonna professorid ja samuti piiskop Platon.

Kui saksa wõimud wene ülikooli sulgesid, sõitis prof. Kwačala ühes teistega Woronežhi. Ka seal ta püüdis usuteaduskonna awamise küsimust üles tõsta, millise kawatsuse teostamine osutus siiski wõimatuks.

Pärast kahe-aastast Woronežhis wiibimist sai siis Kwačala oma kodumaalt kutse Bratislawa ülikooli professoriks tulla.

Prof. dr. W. G. Aleksejeff.

Tartu teated.

Wälismaa õpetlasi Tartus.

Rootslane unrib ajalugu, soomlane eesti nõiasõnu ja inglane eesti keelt.

Kesknädalal jõudis Tartu Stokholmi ülikooli dotsent, kõrgema naisõpetajate seminari rektor, ajaloolane Sven Grauers abikaasaga.

Dotsent Grauers töötab Riigi Keskarhiivis, uurides krahw Wachtmeisterite sugupõsa ajalugu, kes on pärit Hiiumaalt ja on etendanud Rootsi ajal (Karl 11. ajal) õige tähtsat osa meie maal.

Juba mõnd päewa töötab Tartus Eesti Rahwaluule Arhiivis soome prof. W. J. Mansikka, et toimetada trükiwalmis eesti loitsusõnu. Eesti loitsusõnade alal on prof. W. J. Mansikka töötanud juba pikemat aega ja on olnud mitmel korral kuude wiisi ka Eestis.

Huwitawa külalisena wiibib praegu Tartus Leedsi ülikooli inglise keele lektor Mr. Alan S. C. Ross, kes tegeleb ka soome-ugri keeltega. Mr. Ross kõneleb wäga palju keeli. Ta on wiibinud paar kuud Ungaris ja kõneleb korralikult ungari keelt. Eesti tuli ta Soomest, kus on wiibinud samuti paar kuud ja walitseb soome keelt korralikult. Eestis wiibib ta täna kuuendat päewa ja räägib „põhimõtteliselt" ainult eesti keelt, tulles toime kõigi juttudega. Ainult prof. J. Margile olewat ta teinud erandi räägides temaga lapi keeli.

Eestist kawatsebki Mr. Ross sõita tagasi Soome ja sealt Lappi.

Alan S. C. Ross on esimesi inglasi, kes tegeleb soome-ugri keeltega.

Suwewaheaeg riigikohtus.

Riigikohtu administratiiw-osakonnas peeti wiimane kohtuistung ennę suwist waheaega täna. Kriminaal- ja tsiwiilosakonnas lõppes kewadine istangjärk juba waremalt. Praegu pole weel selgunud, millal järgmine istangjärk algab, kuna see küsimus ühenduses seisab riigikohtu Tallinnasse ülewiimise tähtajaga.

Wõidupüha Tartus.

Wõidupüha puhul teatawasti korraldatakse Tartus suurem wabaõhu-aktus Wabaduspuiestikus Kalewipoja mälestussamba juures, kuhu kaitsemalewa, naiskodukaitse ja seltskondlikud organisatsioonid liiguwad ühises rongikäigus orkestri saatel ja lippudega.

Wabaõhu-aktus algab kell 10 hommikul linnapea kinb. A. Tõnissoni awasõnadega.

Aktuse kawas on wiis kõnet meie tuntumatelt riigi- ja haridustegelastelt. Peale selle kaunistawad aktust Tartu Meeslaulu Seltsi laulud ja Tartu malewa orkestri ettekanded. Aktuse alguses peetakse pidulik jumalateenistus, millest wõtawad osa kõik Tartu waimulikud laulukoorid. Jumalateenistuse laululehti antakse publikule tasuta.

Et aktuse kõned ja ettekanded oleksid kõigile kuulda, seks seatakse aktuseplatsile üles häälekõwendajad. Aktus antakse edasi ka raadio kaudu.

Wõidupüha pühitsemist korraldawa toimkonna poolt palutakse kõiki organisatsioone koguneda raekoja ette, nii et sealt wõimalik oleks hiljemalt kell 9.40 alata liikumist ühises rongikäigus Wabaduspuiestikku aktuseplatsile.

Aktuse tehniliseks üldkorraldajaks on Tartu malewa pealik maj. R. Aks.

Leetrid kollitawad.

Kas tüüfus tõstab pead.

Leetrid Tartus näitawad ikka tõusutendentsi. Pühapäewast tänaseni oli registreeritud linna terwishoiuosakonnas 14 uut leetrihaiguse juhtu, kuna eelmisel nädalal kokku tuli ette 21 juhtu.

Millal haigus raugema hakkab, on raske öelda, kuna leetrid wäga kergesti lewinewad ja nakkaw haigus on. Wiimastel nädalatel on registreeritud ka mõned üksikud tüüfusejuhud. Nii on sel nädalal haigestunud tüüfusesse keegi naisteenija Liiwa tänawal.

Kas on juba kõikidel wäärtasjade loterii-pilet?

Wigastatud Sõjameeste Ühingu Tartu osakonna ülesandeks on abistada sõdades wigastatuid ja lahinguis langenute perekonna liikmeid. Seda on wõimalik läbi wiia ainult seltskonna toetusel. On arwamisi, et wigastatud sõjamehed saawad riigi poolt suurt toetust ja sellega peawad läbi tulema. See arwamine on ekslik. Wene-Jaapani ja suure maailmasõja inwaliidid saawad riigilt iga tööjõu kaotuse protsendi pealt kuus 10 senti, s. o. täie tööjõu kaotuse (100 prots.) juures 10 (kümme) krooni kuus. Kuna weneaegsed inwaliidid on suuremalt osalt warandusetu ja wanad inimesed ja isegi õige suur osa neist kõrwalabi wajab, siis ei saa kuidagi 10 krooniga kuus ära elada. Siin ongi osakond abiks olnud. Wõõbunud aasta jooksul on osakonna juhatus lisa annud rahalise toetusena kr. 4.128.39 ja toetuslaene kr. 1.453,65.

Osakonna liikmeskonda kuulub 207 wabadussõja-, 406 maailmasõja, 145 W.-Jaapani- ja 6 W.-Türgi sõdade inwaliidi. Peale selle kuuluwad osakonna juure lihtliikmeina lahinguis langenute perekonnad.

Osakonna juhatuse poolt korraldatakse 1. juulil s. a. hõbe- ja kristallasjade loterii, mille puhas sissetulek läheb puudustkannatawate inwaliidide abistamiseks. Wõidud on wälja pandud kullasepp Oskar Kippasto äri waateaknal Riia tän. 2. Samas piletid müügil, à 50 senti. Osa pileteid on weel müümata, sellepärast pöörab osakonna juhatus kõigi kodanike poole palwega, toetada loterii kordaminekut. Ka müüwad üksikud inwaliidid linnas pileteid, kellele palutakse wastutulekut.

Kõiki, kellel piletid müügil, palutakse need realiseerida ja raha ühes kontsudega saata hiljemalt 25. juuniks osakonna kantseleisse Kiwi t. 60.

Lugupidamisega Juhatus.

Tartu otsitakse uut kohtu-politseiarsti.

Teatawari lahkub senine Tartu kohtu-politseiarst dr. med. G. Roots oma kohalt, et pühenduda täielikult ülikooli teenistusse. Nüüd on terwishoiu-hoolekandewalitsus nim. koha wakantseks kuulutanud ja otsib Tartu uut kohtu-politseiarsti. Kes uueks kohtu-politseiarstiks walitakse, ei ole teada.

Loomakaitse raioonide ülewaatajad ametisse.

Tartu Loomakaitse Ühingu juhatus on otsustanud ametisse määrata linna ja suurematesse rahwakeskustesse maal loomakaitse raioonide ülewaatajad, kes töötaksid palgata. See tegewus oleks wanematele ja energilisematele loomakaitsetegelastele auametiks.

Raioonide ülewaatajad seisaksid ühenduses loomakaitse inspektoriga ja saaksid temalt tegewusjuhtnööre.

Linna on määratud juba mitu sellist raioonide ülewaatajat. Nende arwu suurendatakse järjest.

Ülikooli kruusaaugu tee korda.

Tartu Loomakaitse Ühingu juhatus on otsustanud teha täpsa eelarwe ülikooli kruusaaugu tee kordaseadmiseks ja selle saata ülikooli walitsusele seisukohawõtmiseks. Ühingu juhatuse arwates ei lähe tee kordaseadmine rohkem maksma kui 850 krooni, millest olewat walmis ühe osa oma kanda wõtma üks ärimees. Tee kordaseadmisest wõiwat ühingu juhatuse arwates ülikooli walitsus kasu saada, kuna hea teega kruusaaugust palju rohkem kruusa wee-aktsi. Ühtlasi ei oleks siis aga tee enam nii piinawaks kui praegu hobustele.

Tartu loomakaitsjad ei lahkunud liidust.

Kolmapäewa õhtul oli Tartu Loomakaitse Ühingu juhatuse koosolek, kus tuli kõne alla loomakaitse-ühingute liidu juhtide talituswiis Tartu esindajate suhtes hiljutisel asemikkude-kogu koosolekul-kongressil Nõmmel. Juhatus leidis, et Tartu ühing ei taha üleriiklikku loomakaitse organisatsiooni lõhkuda, mistõttu ta esialgu liidust ei lahku. Küll aga mõisteti koosolekul liidu juhatuse talituswiis Tartu ühingu ja tema esindajate suhtes hukka ning otsustati saata liidu juhatusele wastaw awaldus.

Terwitusi Ed. Ounapuule.

Tartu maawalitsuse administratiiw-osakonna juhatajat Eduard Ounapuud, kes täna oma 60-aastast sünnipäewa pühitseb, on käinud sünnipäewaööl terwitamas kats laulukoori, kuna juubilar on Tartus tuntud energilise seltskonna- ja laulutegelasena. Terwitama olid ilmunud „Wanemuise" Muusikaosakonna segakoor, kus juubilar esimeheks, ja Tartu Meeslaulu Selts. Öeldi sooje terwitussõnu „Wanemuise" dir. A. Simmi poolt, kuna koori poolt terwitas hra Kink. Meeslaulu Seltsi terwitused andis edasi esimees J. Sutt.

Juubilar sai üldse rohkete terwituste osaliseks. Maawalitsuse ametkonnalt anti ühes terwitustega edasi ka kingitus. Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi poolt käis juubilari terwitamas delegatsioon, eesotsas prof. L. Rinnega, kes märkis juubilari kauaacgset ja hoolsat tööd seltsi rewidendina. Üle anti mälestuseks seltsi kuld-rinnamärk.

Kodu-uurimise stipendiaatidena

saadab Eesti Kirjanduse Seltsi kodu-uurimise toimkond sel aastal wälja: H. Laasi, Suure-Jaani ja Wormsi — pinnaehitus. K. Orwiku, Wiljandimaale — geoloogia. H. Kauri, Läänemaale — selgrootud, (peamiselt Hiiumaal). H. Haberman, Läänemaale (ilma Hiiumaata) — selgrootud. G. Wilberg, Läänemaale — taimestikulistele uurimistele Märjamaale ja mujale.

Peale selle toimetatakse weel täiendawaid uurimisi Wiljandimaa 9 ert kihelkonnas, kuhu saadetawad stipendiaadid selguwad edaspidi.

Politseinikud lasketiirul.

Tartumaa esimene politseijaoskond korraldab oma tänawuaastaseid laskeharjutusi juunikuus. Seekordseil harjutustel kasutatakse laskmiseks wintpüssi, rewolwrit ja spordipüssi. Harjutused leiawad aset kaitsewäe lasketiirul. Nad algawad 21. skp. ja kestawad paar päewa. Osa wõtab umbes 35 politseiametnikku.

Kaitsesüstimisele tüüfuse wastu.

Teatawasti jõuawad mõne nädala pärast marjad müügile. Tawaliselt suureneb siis ka tüüfuse juhtude arw. Oleks soowitaw, et kodanikud juba warakult laseksid kaitsesüstimisi ette wõta, sest süstimise mõju awaldub alles 3—4 nädala järele. Möödunud sügisest kuni siiani on Tartus süstimisi üle 200 kod. juures ette wõetud.

Tasuta süstimisi tehakse linna nakkushaiglas, Lina tän. 6, iga päew kella 10—12 enne lõunat ja kl. 6—7 p. l.

Saunad kõetud.

Käesolewal nädalal on Tartu saunad kõetud neljapäewal ja reedel. Peale jaanipäewa kõetakse saunu ainult laupäewiti.

Naisseltsi majapidamiskoolile kinnitati õppejõude.

Haridus-sotsiaalministeeriumi kutseoskuse osakond on teatanud linnakoolivalitsusele, et wastawalt kooliwalitsuse esitisele on Tartu Naisseltsi majapidamiskooli 1934./35. õppeaastaks kinnitatud ametisse tunniandjatena järgmised õppejõud: Joh. Adamson, Linda Bakis, Helene Gern, Lidia Eriksson, Wanda Johanson, Artur Kaljot ja Helmi Ottas ning õpetaja k. t. Maria Kleitsmann. Ametist on wabastatud sama kooli juhataja k. t. Johanna Treufeld, alates 1. augustist.

Ühenimelised.

Palun teie lugupeetud lehes nr. 160, 15. juunil 1934. a. ilmunud artikli puhul „Purjus peaga politikat tegemas" järgmist awaldada:

Et mina, Aleksander Hansu pg. Kadaja, elukoht Ulila wallas, ei ole see ikk, see Aleksander Kadaja, kes Elwa alewist oli Tartu prefektuuri kõlistanud, end nimetades kindral J. Laidoner'i adjutandiks ja nõudnud adw. Ainson'i wahi alt wabastamist, ning selle eest oli 13. skp. Elwa rahukohtuniku juures wastust andmas.

Lugupidamisega
Aleksander Hansu pg. Kadaja.

T.-U. «Maja» Kaubahoov 15, tel. 400
müüb odavaid
sõnniku-harke, labidaid ja **atru.**

Riia tänaw remondis.

Riia tänawa asfalttee oli tänawa alguses juba ammugi auklikuks muutunud, eriti tütarlaste gümnaasiumi maja kohal. Nüüd on asutud asfalttee parandamisele, mistõttu sõidutee osaliselt liiklemiseks suletud on.

Samuti käiwad Riia tänawa lõpul praegu ümbersillutistööd. Tänawa lõpuosa, mis enne oli munakiwisillutis, sillutatakse nüüd ümber Paulse kiriku juurest alates raudtee sillani parkettkiwidega.

Rahwuswaheliseд jalgrattawõistlused .. Krüüdneris.

Jalgratta Sõitjate Selts „Kiirus" korraldab 1. juulil kell 3 p. l. oma welodroomil Tartu Jalgratta Klubi kaasabil suuremad rahwuswahelised jalgrattasõidu wõistlused. Osa wõtawad wõistlusest ka Wolmari jalgratturid, kellel ees seisab wõistlus eestlastega waremalt wäljapandud rändauhinnale. Wõistlusels wiiwad Tartu Jalgratta Klubi liikmed oma terwituse klubi lipu näol. Kawas on terwe rida sõite distantsidel 2—10 kilomeetrini.

Mootorpaate ei tohi reisijatega üle koormata.

Sisewete sadamate kapten teatab aurikute ja mootorpaatide omanikele ja juhtidele, et wiimasel ajal on olnud juhtumeid, mil reisijateaurikute ja lõbusõidu mootorpaatide juhid püüawad endi juhtimisel liikuwaid laewu ja mootorpaate reisijatega üle koormata.

Eriti leiawad sääraseд seadusewastaseд nähteд aset laupäewiti ja pühapäewiti, mil publik suuremal arwul linnast laewadel ja paatidel wäljasõite teeb. Kuna sellega sõidukite ülekoormamise puhul tõsiselt kaalule pannakse reisijate elu, siis juhib sadamate kapten laewaomanikkude ja -juhtide tähelepanu Eestis seni makswatele määrustele, et on kõwasti keelatud laewade ja lõbusõidu mootorpaatide peale rohkem reisijaid wõtta, kui see lubatud weeteede walitsuse wastawa komisjoni otsusega.

Oli tilgub kaela.

Meile kirjutatakse:

Tõsiseks nuhtluseks, eriti Tammewäljal elutsewatele inimestele, on muutunud Riia tänawast ülewiiw raudteesild. Silla alt läbi minnes ei wõi kunagi kindel olla, et ülewal manööwerdawalt wedurilt ei tilgu alla õli ning mustust. Nii määris neil päewil keegi härra silla alt läbi minnes oma heleda suwiülikonna päris põhjalikult. Kannatadajaanu on juunikud pöörama kahjutasunõudmisega raudteewalitsuse poole.

Ei teeks wist erilisi kulusid, kui raudteesildade alune kaetaks tihedamalt laudadega ning seega hoidutakse tülikatest protsessidest.

Täna weespordlaste nõupidamine.

Kõiki Tartu weespordlasi palutakse neljapäewal kell 7 õhtul ujulasse nõupidamiskoosolekule, kus tuleb kõne alla suwine tegewuskawa.

Soowitakse omnibuseühendust Pärnu ja Tartu wahel.

Autobuste ettewõtte omanik A. Kook on pöördunud awaldisega linnawalitsuse poole paljude kodanikkude soowil, et selgitada kas ei oleks wõimalus Tartu ja Pärnu wahel sisse seada suwitushooajaks omnibuseühendust, et anda wõimalust tartlastele weeta ka paaripäewalist puhkust Pärnus. A. Kook teatab, et tema kawatseb Pärnu ja Tartu wahel käiku lasta lukusomnibuse, mis walmiwat neil päewil. Sellepärast palub ettewõtte omanik linnawalitsust teha teatawaks teedeministeeriumile oma arwamine autobusiühenduse loomise kohta Pärnu ja Tartu wahel.

Homsed sünnipäewad.

Johan Leebu, põllundustegelane, sünd. 1891. a. Karksi w. Pärnumaal.

Harry Aleksander Frits Malm, Eesti fotoalmanaakide toimetaja, sünd. 1897. a. Tallinnas.

August Olt-Ojasalu, loomaarst, sünd. 1881. a. Konguta w. Tartumaal.

Johan Reinhold, kohtu- ja fiseministeeriumi kodifikatsioniosakonna direktor, end. sise- ja kohtuminister, sünd. 1885. a. Ranna w. Tartumaal.

Georg Ferdinand Stube, ärimees ja töösturi, sünd. 1867. a. Tallinnas.

Julius Tasane, karskus- ja ühistegelane, sünd. 1888. a. Loodi w. Wiljandimaal.

Aleksander Warma, õigusteadlane, s. 1890. a. Könnu w. Harjumaal. Omab teenete eest mitmed sõjawäelised aumärgid.

Karl Robert Wiitol, ooperilaulja, sünd. 1888. a. Walgas.

Teater ja muusika.

„Wanemuise" aed.

Neljapäewal on „Wanemuise" aias sümfoonia kontsert. Kawas: Mozarti awam. „Don Juan", Beethoweni 2. sümfoonia, Schuberti H-moll (lõpetamata) sümfoonia ja balletmuusika „Rosamunde'st". Romantik Schumann'ilt on kawas awam. „Manfred". Juhatab E. Tubin.

Reedel jazz-kontsert. Kawas uuemat tantsumuusikat. Refrääne laulab E. Kruuda, orkestrit juhib R. Michel.

UENÜ Tartu osak. Mees- ja segakoori lauluharjutus on neljapäewal, 21. skp. osakonna ruumes. Meeskoor kell 20 (8) ja segakoor kell 21 (9). Kõikide lauljate ilmumine tarwilik. Peale selle registreeritakse Pärnu laulupäewale sõitjaid, mis on 15. juulil Pärnus.

Rahwaülikooli sgk. lauluproow on reedel, 22. skp. kl. pool 9 õhtul k.-k. „Pallases". Wäljasõit Haaslawale 23. skp. kl. 11 e. l. a.-k. „Tormil". Harjutusproowil registr. Wõru laulupäewale.

Meeslaulu Seltsi lauljaid

palutakse wõidupühal, laupäewal, 23. juunil kell 10 hom. koguneda Wabadussõja ausamba juure. Kaasa wõtta noodid: Eesti laul — Türnpu ja Kaunimad laulud — Saebelman. Ilmuda koori mütsides.

Palun kõiki Tartu segakooride lauljaid reedel, 22. juunil kell 8 õhtul Peteri leerisaali koguneda ühisele harjuntsele esinemise tõttu wõidupühal, 23. juunil kell 10 homm. koguduse ühisel jumalateenistusel ja aktusel Wabaduseplatsil. Kaasa wõtta Kirikukoor 11. Praost G. Rutopõld.

Kirjawastuseid.

„27" — Teie pikka kirjutist laupäewa õhtuseст romantikaks ei saa kahjuks tarwitada.

K. L. — Wesneris. Sündmus leidis aset pühapäewal ja teie saadate sellest teate alles kolmapäewaks. Hilja!

Waras tühjendas „Wanemuise" garderoobi.

Mees, kes kojamehelt redeli palus ja sellega päise päewa ajal tänawalt teisele korrale wargile ruttas, paigutati wanglasse.

Tartu kriminaalpolitsei tabas teisipäewa ööl kella 3 paiku pikemaaegse walwamise järele Tammewäljalt tuntud retsidiwisti Ludwig Sarthé-Luhaääre, kes wiimaste päewade jooksul toime pani terwe rea suuremaid warguſi.

Ludwig Sarthé on kohtu poolt juba korduwalt karistatud. Wiimast korda wabanes ta wanglast alles aprillikuus, kandes lõpuni 2½-aastase karistuse. Sarthé on praegu 23 aastat wana, kuid kaitsewäeteenistuses alles käimata, kuna alatine wangisistumine selleks mahti ei annud. Nüüd pidi mees peatselt asuma sundaega teenima. Seda nähtawasti arwestades muutus Sarthé oma warguskäikudel eriti julgeks. Omapärasema warguskatse wõttis ta ette esmaspäewa hommikupoolikul

kino „Scala" juures.

Julgelt pöördus ta kino kojamehe poole, paludes sellelt pikemat redelit ja lubades üles seada mingeid elektripirne. Keset edasi-tagasi liikuwat rahwast asetas Sarthé redeli kino tänawapoolse seina najale, ronis sisse teise korra aknast ning asus kohe kino ruumidesse asetatud Punase Risti õnnemängu-aparaadi kallale, et seda rahast tühjendada. Juhuslikult märkas aga kinoteenija Kütt wõõrast meest aparaadi kallal ning tõstis kisa. Sarthél õnnestus siiski põgeneda.

Sama Sarthé tungis ööl wastu 17. juunit

„Wanemuise" garderoobi.

Seal murdis ta lahti näitlejate riidekapid, wiies ära hulga mitmesuguseid riideid umbkaudu 100 krooni wäärtuses. Ka rida teisigi warguſi lasub tabatu hingel. Kõik need warguſed on toime pandud suure julgusega.

Ludwig Sarthé-Luhaäär paigutati nüüd wanglasse karistusi ootama oma wiimaste tegude eest.

Gaasikindlate warjendite raioonid Tartus.

Teedeministri määruse järgi oleks Tartu linnas gaasikindlate warjendite ehitamine 1. raioonis, mis on ümbritsetud loode poolt Laia ja Wene tänawaga, ida poolt Narwa ja Fortuuna tänawaga, kagu poolt Lodja tänawaga ja edela poolt Karlowa, Riia, Ülikooli ja Gustaw-Adolfi tänawaga. Teiseks gaasikaitse warjendite ehitamise raioonis oleks raioon, mis piiratud Wiljandi ja Julius Kuperjanowi tänawaga loode poolt, Kastani tänawaga ida poolt, Riia tänawaga kagu poolt ning raudtee maaalaga.

Linnawalitsus ei ole saanud määruse suhtes weel oma seisukohta wõtta.

Kaitsemalewa teateid.

Tartu malewa kõigil allükšustel ja naiskodukaitsel koguneda wõidupüha pühitsemiseks osawõtmiseks Wõidupüha hommikul kella 9-ks malewa staapi. Malewlastel ilmuda wormis ja relwadega.

Tartu malewa diwisjoni malewlastel koguneda wõidupüha rongikäigust ja wabaõhu-aktusest osawõtmiseks malewa staapi wormis ja relwadega wõidupüha hommikul kella 9-ks.

Diwisjoni pealik.

Kõnesid ja koosolekuid.

Ülikooli teenijate kogunemine 23. juun. wõidupüha wabaõhu-aktusest osawõtuks on hommikul kell 9,15, loomaarstiteaduskonda ühingu ruumesse.

Wigastatud Sõjameeste Ühingu Tartu osakonna juhatus palub kõiki osakonna liikmeid wõidupüha puhul korraldatawast aktusest osa wõtta ja selleks koguneda laup., 23. juunil s. a. kell 9 homm. osakonna kantselei juure, Kiwi t. 60.

Kiriklikke teateid.

Nõo ap.-õigeusu kirik. 23. juunil, wõidupühal, kell 11 tänupalwus wõidu puhul ja hingepalwe langenute eest.

Pühapäewal, 1. juulil kell 11 kabelijutlus. Osa wõtawad preestrid: J. Pikat — Priipalust, Th. Bleiwe — Rõngust ja M. Wosnesenski — Rannust. Wihmase ilma korral kabelijutlus kaks nädalat hiljem. G. Kiiman.

Metodisti kirik. Reedel, 22. skp. k. 8 õht. jumalat. Jutl. õp. F. Tombo. Laupäewal, 23. juunil peetakse ülemaalise E. L. noorte konwerentsi puhul järgmised koosolekud: Kell 10 homm. Saksa teatris terwituskoosolek. Kell 8 õht. noortekoosolek. Kõnelewad sup. H. Sõte, koht. F. Puusepp ja insp. H. Oengo. Ühislaulu- ja pasunakoor. Laululehed. Op. A. Kuum.

Alatskiwi kirik. Jaanipäewal, 24. skp. kell 11 kirikus leerilaste õnnistamine, armulaud, laululehed, pasunakoor, leerilaste laulud.

Op. Oskw. Beiseldt.

Räpina ap. õigeusu kirikus jaani laup., 23. juunil on pidulik 1. wõidupüha tänu- ja leinateenistus. Laulab kirikukoor. Mängib malewkonna orkester. Laululehed. Algus kell 2 p. l.

Preester N. Hindow.

Perekonnaseisu teateid.

Tartu perekonnaseisuametis on registreeritud:

Sünde: Ursula-Gerthrud-Helene Meyer, Ewe-Reet Sepp.

Abiellumiseks soowiawaldust: Eduard Järw ja Alma Barabulka, Tiit Tamild ja Marie Matjushew, Rudolf Sults ja Juliana Mironow, Jüri Sepp ja Leida Liiwak.

Surnud: Ants Alt, 75 a. w., Anna Joonas, sünd. Kerna, 66 a. w., Aleksander Kurich, 74 a. w. ja Liisa Grosberg, 49 a. w.

Tartu kinod.

„Skalas" — helioperett „Laps, mind rõõmustab ju tulet" ja helikomöödia „Mees südamega".

„Centralis" — helikomöödia „Elas kord üks muusikant". Peaosades Trude Berliner, Szöke Szakall, Victor de Kowa, Ernst Verebes j. t. Lisaks film „Hawaii fantaasia" ja Paramounti heliringwaade.

„Metropolis" — lõbusaiiuline film. „Mees, kes kaotas mälu" Harry Piciiga peaosas. Lisaks uudisfilmid.

„Helis" — farss „Palace hotelli kuningas". Teiseks film „Rooma hukkumine".

Sport.

Meistermeeskond sai lüüa.

Estonia wõitis Spordi 2:0.

Kesknädalal peeti Kadrioru staadionil liiduklassi esiwõistluste sarjas Estonia ja Spordi wahelist jalgpallimatschi, mis kujunes tänawu liiduklassi esiwõistluste sarjas üheks tugewamaks matschiks. Ka rahwast oli õige wohkesti mängu jälgimas. Wõistlus lõppes Spordi lüüasaamisega 2:0, millist tagajärge õieti keegi ei wõinud ennustada. See tagajärg saawutati esimesel poolajal, Spordi kahjuks aga tuli esimene wäraw juba 20. minutil. Teine wäraw löödi 2 minutit hiljem.

Raadio ringhäälingu kawa.

Reedel, 22. juunil.

Berliin. 7,25 kontsf. 12,50 kontsf. 14,15 kontsf. 17 kontsf. 21,15 kontsf.
Wiin. 13 koniz. 14,10 kontsf. 18,30 klawerimuusika. 21,55 laastelaule. 23,30 muusika.
Kalundborg. 16 kontsf. 20,30 kontsf. 22 jaksofonisoolo. 23.30—24 mandol. kontsf.
Helsingi. 19,15 ungari muusika. 20,20 laule, 21 ork. kontsf. 22,15—28 kontsf.
London. 14.15 ork. kontsf. 14.40 kontsf. järg. 16,30 ork. kontsf. 22,20 kontsf.
Riia. 9 sümf. muusika. 19,10 läti ja eesti muusika. 20,30 kontsert.
Oslo. 18,30 kontsert. 21,45 kontsert.
Warssaw. 18,10 kontsert. 17 kontsert. 17,25 soliste. kontsert. 19,15 laulusoolo. 20,15 kontsert. 21,12 sümf. kontsert. 22,12 kontsert. järg.
Stokholm. 18.05 lõõtspillimuusika. 21 kontsert. 22—24 muusika.
Praha. 21 kontsert.
Budapest. 13,05 kontsert. 14,30 kontsert. 18,30 muusika. 19,45 klawerikontsert. 23,40 kontsert.

Laupäewal, 23. juunil.

Berliin. 13 kontsert. 17 muusika. 19,25 muusika.
Kalundborg. 16,30 kontsert. 23,15 taani muusika.
Helsingi. 19.35 wiiuli kontsert. 20,15 laulusoolo. 21 laulusoolo. 22,15 kontsert.
London. 14 muusika. 20,30 klawerikontsert.
Riia. 18.30 orelikontsert. 19.30 laulukontsert. 20,05 kontsert. 22 muusika.
Oslo. 21,40 ork. kontsert.
Warssaw. 17 poola muusika. 19,15 klawerikontsert. 21 Chopini kontsert. 22,12 kontsert.
Praha. 16,15 kontsert. 20,10 kontsert. 21,20 klawerikontsert. 23.30 kontsert.
Budapest. 18 kooriaule. 0,30 tantsumuusika.

Elwa rong ei suutnud mahutada suwitajaid.

Täna lõunase rongiga oli Elwasse suwitama sõitjaid tawaliselt rohkem. Suwitajaid oli nõnda palju, et rongi ei suudetud hästi kõiki sõitjaid äragi mahutada. Mõned sõitjad tulid paigutada ruumipuudusel 2. klassi wagunisse.

Rohkete sõitjate tõttu wiibis ka rongi wäljumine mõned minutid.

Wanu arhiwaale Põltsamaa kirikust.

Riigi Keskarhiivi juhataja O. Liiw wiibis möödunud nädalal arhiiwidega tutwumise otstarbel Põltsamaal ja Pilistweres. Wäärtuslikumaid arhiiwe Põltsamaal on ew. luteri usu kiriku arhiiw, mille ainestik algab juba 17. s. esimeselt poolelt.

Põltsamaa Muuseumi ühingu walduses olewad arhiiwaalid lossis asusid wäga halbades tinginustes. Nende eest hoolitsemise wõttis oma peale kohalik tegelane Karl Werwolt. Politseikomissari ja Wana-Põltsamaa walla arhiiwid olid kõigiti heas korras.

Põltsamaa kirikuarhiiwist tõi O. Liiw kaasa Riigi Keskarhiivi kaks wanemat sündidercgistrit aastaist 1664—1693.

Kerget wihma.

Keskmise kiirusega puhanguliſi edela ja lääne tuuli, muutlik pilwitus, kohati kerget wihma, peamiselt öösiti; päewal sisemaal kuni 20 kraadi sooja.

Ilmade ülewaade neljapäewal, 21. juunil.

Skandinaawia madalröhkkond on liikunud Põhja-Skandinaawiasse ja Põhjalahele.. Temale on tekkinud Poolas ja Balkanil miinimumid. Madalröhkkonna ja äärmiiniumide tõttu walitsewad Skandinaawias, Soomes, Läänemeremail, Poolas ja Balkanil pilwised ilmad ühes hoowihmadega. Atlandilt läheneb Inglismaale uus tugew madalröhkkond. Kõrgröhkkonnad waldawad Põhja- ja Lääne-Wene, Kesk-Euroopa ja Islandi piirkonna. Temperatuur Skandinaawias, Kesk-Euroopas ja Läänemeremail wähe langenud, Soomes ja Wenes tõusnud. Eestis oli öösi 10—16 kraadi ja täna hommikul 14—18 kraadi sooja ja sadas öösi 1—6 mm. wihma.

Wastutaw toimetaja Oskar Mänd.
Wäljaandja Eesti Kirjastusühisus „Postimees".
Trükitud „Postimehe" trükikojas, Tartus.

20. juunil s. a. lühikese raske haiguse järele lahkus siit ilmast minu armas mees, isa ja vend

August Eduard Kull

Sünd. 9. dets. 1884, surn. 20. juunil 1934.

Kirstupanek 22. juunil kell 8 õhtul uues anatoomikumis. Ärasaatmine sealtsamast 23. juunil kell 1/2 7 õhtul Pauluse kalmistule. Palume sugulasi ja sõpru ära saatma tulla.

Vaikses leinas naine, lapsed, vennad ja õde.

„Estonia“ opereti võõrusetendused „Vanemuises“.

Reedel, 22. juunil s. a.
„SAVOY BALL“
Paul Abrahami operett 3 v.
Laupäeval, 23. juunil s. a.
„KURADIRATSUR“
Emmerich Kalmani operett 3 v.
„Estonia“ teatri orkestri saatel.
Näitejuht: Ag. Lüdig. Muusikajuht: V. Nerep. Dekoratsioonid: A. Tuurand. Kaastegevad **kõik „Estonia“ teatri opereti solistid, koor, tantsurühm, orkester.**
Algus kell **8** õhtul.
Pääsetähed 50 sendist kuni Kr. 2.25 eelmüügil K.-m. «Teater & Muusika», Küüni tn. 6.

„Vanemuise“ aed.

Neljapäeval, 21. juunil kl. 9 õ.

I sümfoonia kontsert.

Juhatab E. TUBIN.

Pääsetähed: 25 ja 15 snt.

Müümised

Odavasti müüa vähetarvit. väike
mootorratas.
Botaanika t. 9—2, kl. 4—6 p. l.

Odavasti müüa naisterahva
jalgratas
mehaanika töökojas, Kaluri 4.

Krunt müüa

ühes elumaja ja kõrvalhoonega, Tartu läheduses, 1 km raudteejaamast, põldu 3 h. ja heinamaad 1½ h. Sünnis aiandus- ja suvituskohaks. Kirjad slt. «Nr. 4094» all.

Müüa 2 punase tõukarja täisverd
lehm-vasikat
Aakre Pungaveskil, telefon Puka 13-I. Ligem. teateid saab E. Punasekaria Tõuseltsilt, Tartu, telefon 3-81.

Müüa äravedamiseks 2½ tolli plankudest, telliskivi postidega, endine mõisa
küün
heas seisukorras. Küsida Kaubahoovis 14. Joh. Glück.

Mustmees
maja ja heinamaad
müüa. Blauhut'i pärijate maja. Kohapeal viibin 25. kuni 27. juunini. Hooldaja.

Juhuslikult müüa sõidukorras
mootorratas,
firma «Royal Einfeld», Raekoja 22.

Mitmet sorti **kaali-** ja
tubaka-taimi
müüa. Kuu 14—3.

Sõidukorras
auto
odavasti müüa. Võru t. 12—3.

Müüa odav, vähet. **siidi** ja teised
kleidid,
naister. suur palitu ja mustad riidekingad. Päeva t. 13—1.

3 väikest
maja
ehituskrundiga müüa. Raekoja t. 68—70. Rääkida kella 10—12 h. ja 4—7 õ.

Väljasõit
Haaslava võidupüha
pidustustele

a.-l. **„Tormil“** 23. juunil kell 11 e. l. Tagasi kell 1/21 õ.
Sõiduhind edasi-tagasi **50 senti.**
Haaslava sadamast peoplatsini sõiduvõimalus.
Laeval ja pidustustel mängib Tartu Vab. Tuletõrje orkester.
Haaslava Nsk. ja komp.

Kõik Vana-Kuustesse võidupühale!

mida korraldab K. M. Vana-Kuuste kompanii.
Kell 18 jumalateenistus laululehtedega pasunakoori saatel.
Kell 20 **PEOÕHTU** päevakohase eeskavaga.
TANTS Tartu Vabatahtliku Tuletõrje orkestri saatel.
Rongid väljuvad Tartust Vana-Kuuste peatuskohta kell 6.20, 15.20 ja 22.10. — Loodusliselt ilus park.
Kompanii juhatus.

R. S. «KODU». Võidupühal, 23. juunil kell 3 p. l. ilusas **Vedu Kukemetsas.** Narva maanteed 16 km Tartust
suur rahvapidu.
Nagu igal aastal — palju lõbustusi, õnnekatsumisi, muusikat ja linnulaulu. **Tants murul.** Tutvumisi soodustab peopost. Einelaud jookide, suupistete ja maiustustega. Õhtul **jaanituli,** simman ja vanatantsu muusika ja kõige üle — kuuvalge! Sõidukite juures valve. Õhtul kell 11 Vedu mägedes võidutule süütamine ettekannetega.

Tartu Käsitöö Sellide Keskkoondise

juhatus palub kõiki oma liikmeid igast ametiharust koguda laupäeval, 23. juunil s. a. kell 9 hom. seltsi ruumesse, Vene t. 5

VÕIDUPÜHA

puhul korraldatavast vabaõhu-aktusest osa võtmiseks.

Tartu Maleva Vab.-V. Malevkonna orkester korraldab kodumaa kenamasse kohta

Ranna-Pungerjale

Jaanilaup. õhtul kell 10 aurik „Taara'ga“ lõbusõidu, peatusega Kabina asund., kus korrald. jaanituli. Pungerjale jõuab jaanipäeva hommikul kell 7. Soovijaile peatus Ninal ja Kallastel. Sõiduhind Kr. 1.50.

Piletid saadaval Maleva staabis ja riideäri «Rahva Kasus», samuti saadaval piletimüügi kassas, kassa lahtioleku aegadel.

Südamlik tänu

kõigile sõpradele, tuttavatele ja seltsidele, lähedal ja kaugel, kes mind nii suurel määral õnnesoovidega ja kingitustega, minu 75-a. sünnipäeva, 50- ja 60-aasta juubeli puhul austasid.

J. A. Jacobsohn Tartus, Aleksandri 3
Eestim. Kinnituss. A.-S. „EKA“ agent.

Tartu Majaomanikkude Seltsi juhatus palub kõiki omi
seltsiliikmeid

laupäeval, 23. juunil s. o. Võidupüha puhul korraldatavast aktusest ja rongkäigust osa võtta. Seltsi liikmetel koguneda sama päeva hommikul, kell 9 Suurturg 13, seltsi ruumesse.

Tartu Eesti Käsitööliste Abiandm. Seltsi juhatus palub kõiki oma
liikmeid

koguneda laupäeval, 23. juunil s. a. kl. 9 homm. seltsi ruumidesse, Vene tän. 5, Võidupüha puhul korraldatavast **vabaõhu-aktusest** osavõtmiseks.

Tartu linna elektrijaama juhatus annab välja
transformaator alajaamahoone ehitustöö.

Kinnised, tempelmaksustatud ja kantseleimargiga varustatud pakkumised sisse anda linna elektrijaama kontorisse hiljemalt 26. juunil s. a. kell 12 päeval, märgusõna all «Alajaam». Lähemad andmed ja tehnilised tingimused on saadaval elektrijaama kontoris, Söögiturg 7.

Elektrijaama juhatus.

Teadaanne.

Olen ülevõtnud ja ümberkorraldanud **koloniaal-, veini-, napsi- ja õllekaupluse „SOLIID“, Riia tän. nr. 1,** telefon 13-61. Palun uusi ja vanu ärisõpru mind lahkesti külastada. Ülevõtmise ja Jaanipäeva puhul on veinidel hinnaalandus. Austusega **E. Landt.**

Missugust kuurorti kasutada tervise parandamiseks?

Eesti kuurorte käsitleva kirjanduse allikad on loetletud

Tartu Ülikooli arsiteaduse ajaloo eradotsendi dr. med. H. Normann'i raamatuis:

EESTI MEDITSIINIL. BIBLIOGRAAFIA 1918—1930 ühes piiraladega. Eesti Arsti kirjastus 1932. VIII + 218 lk. Hind Kr. 3.50.

EESTI MEDITSIINIL. BIBLIOGRAAFIA 1931—1932 ühes piiraladega. Eesti Arsti kirjastus 1933. VIII + 128 lk. Hind Kr. 1.85.

Pealadu: **„POSTIMEHE“ raamatukauplus** Tartus, Suurturg nr. 16. Telefon 2-50.

Ennekuulmata odavalt, **ainult suvitajaile**
kilo 15 s. karp,
sprotte 30 s. karp, **pangekilo 3 kg. 135 s., soomesilku 16 s. kg., skumbriad, lõhed, prima-heeringaid, export võid, vorste** ja muid **delikatesse**
saate ainult
EESTI-KALAST
Kauplused: Gildi tän. 14, Narva tän. 26, Uueturu tän. 11.

Tindisurm.

Ladu: **„Postimehe“ raamatukaupluses**
Tartus, Suurturg 16.

Kõige suurem valik
TAPEETE
18 sendist alates rull. **Paberiäri „KODUMAA“** Tartus, Aleksandri tän. nr. 10. Müük suurel ja väiksel arvul. Kaupmeestele hinnaalandus.

Sillamäel

Pansion Pärtel avatud. Hinnad soodsad. Palutakse suvitajate lahket külastamist. Lähem. teat. oman. Joh. Pärtel.

NÄGUS KINK
NAHKKÖITES
ALBUM

kaanele pressitud Tartu vaatepildiga Ed. Taska töökojast. Peale selle suur valik kunst-nahktöödest.

„POSTIMEHE“
RAAMATUKAUPLUS

Tartust — Narva-Jõesuhu

sõidab autobus jaanilaupäeva asemel **reedel, 22. juunil** Narva tän. 64, kell 2 päeval. Tagasi Narva-Jõesuust esmaspäeval, 25. juunil kell 6 hommik. Kuursaali eest. Telefon 149.

Paberist, allalastavaid
aknakatteid
pakub
„Postimehe“ raamatukauplus

Müümised

Pööripäevaks:
mesikooke
«Koit ja Ämarik»
ja teisi
suuri torte
pähkli- ja mandlikooke
petits fours
väikseid küpsiseid
puuvilja ekstrakti
„Sweet“ tee jaoks
mitmesug. pühadesaia
lauasaia
prima vesikringleid
pomerantsleiba
peenleiba
head rukkileiba jne.
soovitab
E. G. Boening
Pagari, kondiitri ja mesikoogi vabrik.
Uueturu tän. nr. 15.

Albro.

Albro'b tarvitatakse ärituste, ehmatuse ja unepuuduse vastu. Eht ainult „punase ankruga“.

Müüa hea
pianiino.
7¼ okt. Tiigi t. 66.

Ostmised

Soovitakse osta kutsikat
jega-bulldog.
Pakk. slt. «bulldog».

Soovitakse osta 2 või 4 vedruga
pikk-vankrit,
võib ka tarvitatud olla. Teat. Estonia villavabriku kontoris, Tartus, Kivi t. 1.

Soovin osta
püügli-valtse,
kellel müüa, palun teatada firma, suurus ja hind. Elva, Rundso veski, Oldt'i postkast.

Soovitakse osta keerleva voolu jaoks
elektri-mootorit
220 v. kuni 1 HP. Teat. K. Haupt'i sadulsepa kauplus Tartus, Küüni tän. 1.

Töötsimised

Keskk. harid., kautsjonivõimeline noormees soovib mingisugust
kohta
kontorisse, ärri või omavalits, asutisse. Teat. slt. «4137» all.

Kautsjoni võimeline I liigi **autojuht soovib**
kohta
veoautole, (olen sõitnud 8 aastat järjest), ehk osta veoautot järelmaksuga või üürida. Kirjad «Kindel tunnistus».

Suurem **veoauto** võtab igasugu
vedusid
ja **sõite**. Hind odav ja töö korralik. Tähe t. 47—8. K. Eichenbaum.

Tunnid

Vajatakse
matemaatikut,
kes oleks nõus ülalpidamise eest läbi võtma matem. keskk. 5 kl. kursuse ulatuses. Koht järve ääres. Sooviavaldused slt. 28. juunini «matemaatiker».

Jään suveks Tartu ja annan **saksa** ja **prantsuse** keele
tunde
Lucie Schoenberg.
H. Treffneri kooli õpetaja. Vene t. 2—2. Kodus kl. 4—5.

Kellel on aed
üürile anda. Teat. slt. «Linna aed» all.

Kirjavahetuseks ja ülestähendusteks:

Algupäraseid kirjaplokke
Igasuguseid piltpostkaarte
Kirjapaberit mappides
Kirjaümbrikke
Taskuraamatuid
Märkmikke
„Agenda“
Kalender-märkmik
Päevik-kalender jne.

„Postimehe“ raamatukauplus
Tartus, Suurturg nr. 16, telefon 250.

Palun neid isikuid, kes **võivad**
tõendada
minu teenimist Eesti rahv. väeosas 1917. a. I polgus Tallinnas ja ka II tagavara polgus Tartus, teatada enesest järgm. aadr. all. Arula p.-ag. pk. 8. **Arnold Kompus.** Endine rühmav.

Soovitakse rentida sügiseseks viljapeksu hooajaks
isesõitjat katelt.
Pakkumised saata slt. «Isesõitja katel» all.

Korteripakkumised

Päiksepaisteline soe
korter
3 tuba ja köök, uuesti remonteeritud, üürile anda. Pikk tän. 38.

Looduslikult ilusal kohal **mööbliga**
suvekorterid
välja üürida intelligent perekonnas. Peri mõisas, Põlva ligidal. Küsida F. Anni, Peri postiag., üle Põlva. Tel. 34-b.

---

1. juulist anda üürile
korter
4 tuba, teenija- ja vannituba. Puiestee 43. Teat. 4—7 p. l.

---

2 toaline
korter
köögi- ja kõrvalruumidega välja üürida. Riia t. 67—14.

Korralik 2 toaline
korter
elektriv. ja veevärgiga ära anda. Võru t. 39—3.

Härrale ilus
möbl. tuba
ära anda. Teat. slt. «mugav tuba» all.

Hästi
möbl. tuba
odavasti ära anda suvekuudeks või aastaüürnikule. Suurturg 11—1.

---

4 toaline
korter
remont. üürile anda. Filosofi t. 16—1.

Väike korter
ja möbl. tuba ära anda. Raekoja t. 35—2.

Ilus, vaikne 5 või 6 toal.
korter
aia sees majas üürile anda. Kalmistu t. 17—1.

Kaupluseruumid
ära anda. Järele pärida kaupmees Herman'ilt. Kaubahoovis 16.

Elvas, käidaval kohal, Kesk t. 15 saada kauaaegsed Leihberg'i **lina-vilja-**
kaupluseruumid
ühes elu- ja kõrvalruumidega. Teateid sealsamas A. Kask.

Ämmaemand-masseerija
E. Eller
Tartus, Raekoja tän. 9
(sissekäik Holmi tän. 1).

Ämmaemand
E. Liibusk
Tartus, Raekoja (Raatuse) tän. nr. 10.

Ämmaemand-masseerija
E. KAMSEN.
Tähe tän. 10—4, II kord.

Ämmaemand
Tomson-Sviker
Kitsas tänav nr. 1.

40—45 a. kaine meeshing,
tule ja lohuta
harit. kurba naist. Kirjad p. saata slt. «Mehine sõber».

---

29 a. korralik, haritud neiu
abielluks
edasipüüdliku mehega. Eelistatud lesk või lahutatu, kellel laps. Slt. »varandusi ei oma».

Korteriotsimised

Intelligent 3—4 liikmeline perekond (täiskasv.) vajab 3—4 toalist korralikku
korterit,
mitte kaugel kesklinnast. Pakk. «Veevärk» all.

Kaheliikm., vaikne perek. vajab head 2—3 toal.
korterit
ühes kõrvalruumidega paremas majas. Pakk. slt. «Korralik maksja».

Tööpakkumised

Tarvis korralikku venekeelt oskajat tunnistustega
numbriteenijat
I järgu võõrastemajja, vanadus 25—35 a. Soovijail esineda kirjalikult slt. «Numbriteenija» all.

Tarvis tallu
tüdrukut
ja **karjatalitajat.** Kaubelda 23. skp., kl. 10. Tartus, Botaanika 15—1 (s. hoovist).

Vajatakse, klaasi lihvimise peale
töölisi.
Soovitav kes varem sellel alal töötanud. K.-T. «Kalev» Tartus, Aleksandri t. 1.

Vajatakse kohe nooremat
virtinat
restoran «Euroopa». Narva t. 22.

Kanepis

müüvad „Postimehe“ ja „Maamehe“ üksiknumbreid — võtavad tellimisi ja kuulutusi vastu:

R. ABEL
E. PARV
J. MOOSES — uhiskpl.